ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă

■ Anul XXIII (LVII) ■ Nr. 12 (498) ■ Decembrie 2023 ■ 5 lei ■

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

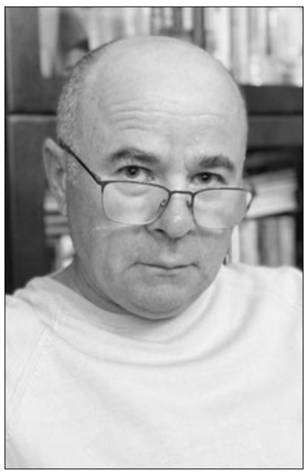
Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

GHEORGHE CALBUREAN - Nașterea (icoană pe lemn)

La mulți ani, 2024!

Leonid Dragomir

Solilocvii (VI)

■ Să ai o idee, *a ta*, care să subsumeze cât mai multe din ideile altora precum o lentilă ce-ar capta razele focalizate de alte lentile. Când scrii o lucrare de proporţii mai mari, aceasta e condiţia necesară, dacă nu suficientă, pentru a nu face doar o compilaţie. În textele mai mici te poţi lipsi de lentila centrală, mulţumindu-te să te expui razelor mai multor lentile periferice. Aici tu eşti centrul. Precum se vede rişti mai mult să te prăjeşti cu un text scurt decât cu unul lung.

■ Nu sunt scriitor, sau, oricum, sunt unul făcut, iar nu născut. Continui însă să mai scriu ca să nu-mi pierd mirările. E nefiresc, desigur, dar cred că astăzi doar un om profund religios mai poate dobândi firescul.

■ Singura experienţă reală este aceea a misterului. Restul, ceea ce se cheamă în mod curent "experienţă", nu-i decât obişnuinţă, rutină.

■ Ţinerea unui jurnal, fie şi de idei, se potriveşte perfect cu epoca noastră alexandrină, deşi fiecare diarist îşi face iluzia că astfel i s-ar sustrage.

■ Am impresia că până şi formula postmodernă: "o singură civilizaţie cu o multitudine de culturi" e pe ducă. Cu tot relativismul său, postmodernismul apără o anumită stabilitate a lucrurilor, a valorilor, a relaţiilor interumane. De când cu predominanţa totală a virtualului asupra realului pierdem orice teren ferm, intrăm în epoca imponderabilităţilor. Dar cu excepţia câtorva "romantisme", n-a fost chiar acesta visul modernităţii?

Ne globalizăm şi interior, constrânşi fiind să trăim prea aproape unii de alţii. Cum deci să-ţi iubeşti aproapele când îţi lipseşte distanţa necesară de a-l percepe astfel?

■ Ne globalizăm şi interior, constrânşi fiind să trăim prea aproape unii de alţii. Cum deci să-ţi iubeşti aproapele când îţi lipseşte distanţa necesară de a-l percepe astfel?

■ 2002 a fost anul Caragiale. Dar mai este el contemporanul nostru? Întrebarea care s-a pus în legătură cu Shakespeare poate părea un moft şi într-un fel chiar este. Ştiu că trebuie să deschid televizorul, să ies pe stradă sau să mă privesc complăcându-mă în lehamite şi lene ca să întâlnesc imediat personaje ieşite din lumea lui Caragiale. Dar tocmai aici este problema: oricât de inconsistenţi, "eroii" caragialieni aveau totuşi o lume. Vreau să spun că, deşi plină de toate imperfecţiunile, lumea aceea era totuşi foarte umană: oamenii dispuneau de timp pentru mofturi sau candori, iar comunicarea, oricât de precară, nu excludea participarea sufletească la problemele celuilalt. E drept că spaţiul privat se cam confunda cu cel public, că interioritatea devenea exterioritate, dar exista încă destulă căldură, loc pentru iertare, fie şi cu pupături zgomotoase şi măcar răbdarea de a-l auzi pe celălalt, dacă nu de a-l asculta.

■ Nu ţin morţiş să cad în paseism, însă societatea românească actuală, caragialiană la nivel de mentalităţi, dar atomizată structural, mi se pare faţă de cea a sfârşitului de secol XIX şi începutului de secol XX o *sublume*; cel puţin din punct de vedere sufletesc mult mai săracă... Caragiale, cinicul, dar şi sentimentalul, s-a retras la Berlin să asculte muzică şi să moară. Rău ne-a făcut!

■ Citind undeva expresia "fragilul edificiu al gândirii" m-a năpădit brusc euforia unei certitudini.

■ A preda filosofia pare una dintre ocupaţiile contemporane cele mai puţin înstrăinate. Dar câteva deziluzii te aşteaptă! A reuşi să trezeşti interesul pentru gândire al câtorva te face să continui, dar de cele mai multe ori aici se ascunde şi o mare deziluzie.

■ Să-mi pun şi să pun întrebări, ce altceva aş putea da?

Lansare de carte la Târgovişte

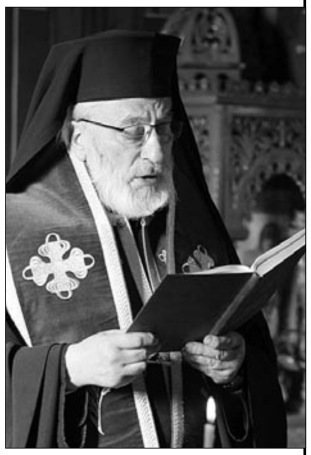
Joi, 23 noiembrie 2023, o seară frumoasă pentru târgovişteni şi nu numai. La invitaţia *Filialei Piteşti* a Uniunii Scriitorilor din România şi a *Societăţii Scriitorilor Târgovişteni*, scriitorul multivalent Varujan Vosganian şi-a lansat, în foaierul Teatrului "Tony Bulandra", recentul volum de poeme *Neîndemânatic de viu*. În faţa unui public numeros, membrii de seamă ai Reprezentanţei USR din Târgovişte au creat un moment de *Laudatio* pentru invitat, rostit de Mihai Stan, coordonatorul Reprezentanţei, urmat de o prezentare elaborată a volumului, realizată de criticul literar Nicolae Oprea, preşedinte al Filialei Piteşti, în care au fost evidenţiate temele ce reliefează elementul liric al poemelor: libertate, dragoste, destin literar şi etnic, intersectări între istorie, religie, filosofie. Istoricul şi jurnalistul George Coandă a oferit invitatului, în loc de „pâine şi sare", o monografie amplă a oraşului Târgovişte, tratat de istorie veche şi nouă, dar şi de arhitectură, istoria locului fiind pâinea şi sarea care reprezintă specificul urbei străvechi. Cuvântul autorului, lăsat la urmă, a creat o emoţie generală, fiind legat, oarecum, de marea sărbătoare a creştinătăţii, care urmează (Iisus, ca o umbră mântuitoare a Divinităţii pe pământ), într-un context istoric, marcat de războaie absurde în lume.

Desigur, seara s-a încheiat cu discuţii libere şi momentul de autografe. **(ECATERINA BOTONCEA)**

actualitate

Calinic Argeşeanul

Din frumuseţea lumii văzute

Gândirea noastră cea neadormită

Limba noastră este vehiculul aşezat în alcătuirea trupului nostru, exact la distanţe egale între minte (creier) şi inimă, ca un proţap la şareta cu două roţi. Astfel, limba primeşte putere de exprimare din partea minţii şi rosteşte binele sau răul care dospeşte în minte.

Raţiunea este prima componentă a Sufletului nostru. Cea mai mare grijă trebuie să o avem pentru a ne păstra şi cultiva gândurile noastre cele bune şi pentru a plivi buruienile care, deseori, se amestecă laolaltă în gândirea noastră cea neadormită.

Cu toţii, păcătoşi sau virtuoşi, suntem în cofa lui Dumnezeu, pe care El o ţine de toartă. Trebuie să ne împăcăm unii cu alţii şi să nu ne judecăm, altminteri nu vom fi iertaţi.

Iubirea de Dumnezeu, a pământului nostru, a casei cu vatra care dă viaţă în familie, iubirea graiului întru liberă rostire, apărarea leagănului, învăţătura de a primi milă de la fratele în slujire, credinţa în Înviere, toate acestea au fost sfânta izbăvire pentru Neamul celui zidit întru nemurire.

Este greu să duci o viaţă aleasă, duhovnicească, într-o lume plină de erori şi păcate.

Scopul nostru acesta este: de a ne pregăti cu grijă pentru Marea Întâlnire cu Dumnezeul Vieţii, Părintele Luminilor!

O vorbă bună, o încurajare, un ajutor, o speranţă, un sfat de inimă, acestea sunt bucuriile de care trebuie să ne împărtăşim cu toţii!

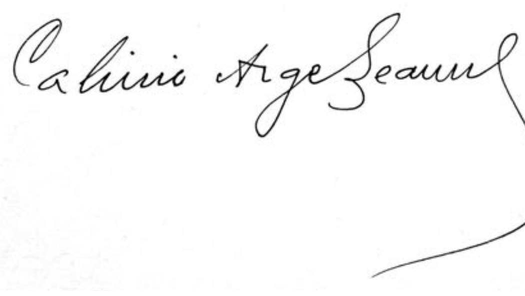
Stăruitor îndemn fac pentru cei care doresc să aibă o bucurie duhovnicească statornică, să-şi facă drum grabnic spre scaunul Spovedaniei din Biserica slavei Domnului, unde omul se întâlneşte la sfat cu Creatorul său.

Pentru omul care crede în Dumnezeu, rânduielile definitive apar numai odată cu sfârşitul istoriei. Cred că omenirea învaţă mereu. Încă nu şi-a luat examenele. Doar sfinţii şi-au plinit măsura.

Cu soluţia ortodoxă, Dumnezeu îi îmbie pe oameni de două milenii. Este o soluţie spirituală, filocalică, opusă materialismului primitiv şi „civilizaţiei trupului", care se caracterizează prin cumpătare, sobrietate, smerenie, depărtare de păcat, de violenţă şi duce spre refacerea comuniunii omului cu Dumnezeu.

Trebuie să căutăm mai des în Împărăţia Inimii noastre şi să vedem de unde izvorăşte pofta nesăbuită de a judeca şi osândi pe aproapele nostru, uneori cu înverşunare diabolică.

Să nu mâhnim oamenii. Gâlceava nu zideşte niciodată. Să te rogi pentru celălalt, ca să se întoarcă la Dumnezeu. Dar să nu-i dai cu măciuca în cap.

Gheorghe Grigurcu

„Tip histrionic”

■ M-a întrebat deunăzi cineva care actriţă celebră mi se pare „cea mai frumoasă”. Mi-ar fi greu s-o nominalizez, i-am răspuns. Actriţele de amplă reputaţie reprezintă pentru noi mai curând nişte lucioase poze color decât femei întrupate. Celebritatea le reduce personalitatea imediată în loc de a o potenţa. Mai curând decât fiinţe, ele sunt receptate de public precum simple obiecte de lux ale gloriei.

■ Scriptor. La început de drum are în vedere un autor ideal, cu timpul are în vedere un cititor ideal. Generozitate sau egotism?

■ Scriptor. Textul său conţinând suspine din trecutul său ca şi din viitorul său.

■ Sâmbăta şi duminica, aidoma unor lungi nopţi insomniace. Zorii apar abia luni.

■ „Şi totuşi ai uneori «străfulgerări» de felul acesta, în faţa cărora tot ce-ai scris vreodată (dar ce ai scris?), tot (da, tot) ce ai citit se estompează... Valurile mării, azi după-amiază în timp ce mă întorceam acasă, în trăsură... spuma împroşcată pe crestele înalte... cum rămânea o clipă suspendată în aer, înainte de a se pulveriza... Ce se întâmplă în clipa aceea de suspensie? E o clipă desprinsă de timp” (Katherine Mansfield).

■ Scriptor. Prin existenţă ajunge la o civilizaţie a recluziunii, prin text ajunge la o cultură a recluziunii.

■ Senectute. Clipe de lichidare frenetică. Eşti gata a restitui şi ceea ce n-ai primit niciodată.

■ Senectute. Lectura cum un arbore ce se desfoliază înspre finele toamnei. Uiţi ce-ai citit acum douăzeci de ani, uiţi ce-ai citit acum un an, uiţi şi mai repede. Rămâne sărmanul trunchi gol, de-o aspră inocenţă al ignoranţei. „Viaţa ne învaţă să punem un mai mic preţ pe lectură, arătându-ne că ceea ce laudă scriitorul nu valorează mare lucru”, cuteza a scrie Pascal.

■ Reacţii. X îl detestă pe Y pentru că a disimulat un adevăr şi totodată îl detestă pe Z pentru că a scos la iveală acelaşi adevăr.

■ „Raţionalismul istoric (Renan) tinde să nu vadă decât umanitatea lui Isus, un om bun, desăvârşit, un geniu, cel mai mare dintre toţi, fără a observa că un om bun şi desăvârşit este un Dumnezeu. Şi raţionalismul idealist îl reduce pe Cristos la un Cuvânt platonician sau mai degrabă alexandrin, la un concept pur. Doar credinţa simplă uneşte cele două extreme şi vede în Isusul istoric pe Cristosul divin, Răscumpărătorul şi Cuvântul. Trebuie să ne reprezentăm în chip viu sfintele Patimi, acolo, în slavă, totul fiind supus Fiului, Fiul însuşi se va supune Tatălui, şi Lui îi va supune totul, şi totul va fi în Dumnezeu. Panteismul indică o viguroasă aspiraţie către Dumnezeu, este dorul de slavă corupt” (Unamuno).

■ La un local, o conversaţie între doi comeseni. Zice unul: am auzit că în Rusia cel care îndrăzneşte a-l compara pe Stalin cu Hitler e pedepsit legal. Replica celuilalt: sper că nu e interzisă afirmaţia că Hitler a fost un Stalin al Germaniei.

■ La X, o inteligenţă remarcabilă, înclinată într-o parte precum turnul din Pisa.

■ O golăneală distinsă la vârstnicul autor X. Vorbuliţe pitoreşti, apoi tot mai pe şleau până devin fără ocol porno, precum ale unui mahalagiu de altădată, care îşi propune a juca pe scenă chiar rolul mahalagiului.

■ Tragediile se sfârşesc totdeauna, dramele uneori nu se sfârşesc niciodată.

■ „Libertatea de expresie n-ar avea nici o valoare dacă ar putea beneficia de ea doar aceia care emit opinii pe care toată lumea le consideră juste şi rezonabile” (Alain de Benoist).

■ M-a întrebat un student în ce epoci mi-ar fi plăcut să trăiesc. Răspunsul meu: într-una din cele a căror împlinire voluptuoasă poartă germenele dezastrului apropiat. De pildă, interbelicul nostru, Franţa sub domnia lui Ludovic al XVI-lea, Rusia la începutul secolului trecut până în 1917, toate în ochii noştri de-o specială frumuseţe tensionată. Nu cumva ele pot fi văzute drept simboluri ale unei existenţe umane în genere?

■ „După insolite victorii româneşti, în prag de 1 Decembrie, Ambasada României din Italia a anticipat Ziua Naţională, oferind, deja pe 29 noiembrie, la Palazzo della Cancelleria din Roma, un coktail; pentru prima oară în istoria veche de 500 de ani a palatului, frescelor lui Giorgio Vasari, care împodobesc încăperea festivă «Sala dei Cento Giorni», le-a fost dat să vadă (şi să miroasă) sutele de farfurioare cu sărmăluţe în foi de varză şi mămăliguţă cu smântână oferite oaspeţilor. Iar pe 1 Decembrie, UNESCO a preluat ia românească în lista patrimoniului imaterial al umanităţii; cu reversul preconizat de unii specialişti, că preţul iilor va înregistra curând o creştere semnificativă, ceea ce va determina populaţia rurală să poarte în zilele de sărbătoare, în tot mai mare măsură, treninguri şi blugi turceşti” (Dilema veche, 2022).

■ A.E.: „O piesă muzicală recentă, pe care am auzit-o azi-dimineaţă, conţinea o seamă de sunete repetate pe care le-am putea socoti nu altceva decât defecţiuni ale aparatului de radio. Mi-am dat seama însă că erau – cum să zic? – nişte flatulenţe ale melodiei înseşi”.

■ Momente în care fiinţa uită de sine, aidoma unui obiect.

■ Scriptor. Şi de unde provine această durere aproape fizică a suprapunerii fidele dintre capacitatea de-a exprima şi incapacitatea de-a exprima?

■ „În viaţa fiecărui om există un moment în care poate alege între două tendinţe diametral opuse ale naturii sale. Să nu crezi niciodată când ţi se spune că în anumite împrejurări un om n-ar fi putut fi altfel de cum a acţionat, să nu crezi fiindcă nu-i adevărat. Întrebarea este numai cât de departe trebuie să mergi înapoi pentru a găsi punctul unde liberul său arbitru era încă intact” (J. Wassermann).

■ Prozator interbelic al nostru pe care-l citeam cu ataşament acum mai bine de şapte decenii. Reiau un volum al său. Un abur suplimentar de melancolie se degajă din pagini. Limbajul a îmbătrânit odată cu noi, vechii cititori. Printr-o demnă asociere, ţinem deja de istorie.

■ Picătură chinezească, scrisul.

■ Scriptor. Negaţia totală, demonică, aceea care-şi neagă şi propria expresie.

■ Scriptor. Din colaborarea vizibilului cu invizibilul ia naştere multdorita transparenţă a textului.

■ „Regulă generală: a nu identifica necunoscutul cu străinul. Dumnezeu este pentru noi fiinţa cea mai puţin străină (interior intimo meo) şi cea mai necunoscută (pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut...). Invers, cunoaştem foarte clar lucruri care ne sunt profund străine: legile materiei, lumea cifrelor etc. De aceea trebuie să-L tratăm pe Dumnezeu ca pe un necunoscut, nu ca pe un străin. Nu putem participa la misterul Lui decât renunţând să-l risipim. Zeii fabricaţi de către om sunt străinii cei mai străini omului” (Gustave Thibon).

■ Tip histrionic, declamă, ridică tonul, gesticulează amplu. Dar poezia pe care o putem urmări în textul său e abia audibilă, spre amuţire.

■ A.E.: „Nu e un secret. X e un linguşitor devotat practicii sale, dar are un defect”. Încă unul? „Nu e suficient de consecvent întru linguşire. Mai are de exersat”.

■ Un somn profund, o baie în increat.

■ „Pentru a putea emite aforisme bune trebuie să poţi urî”. Ca şi: „Scorpia nu este, aşa cum am crezut eu, contrariul istericei, ci contrariul doamnei”. Ca şi: „Domnul şi doamna merg împreună, la fel ca un erou de salon şi scorpia sa”. Ca şi: „Geniul este fie inversul nebuniei, fie inversul nelegiuirii perfecte”. Ca şi: „Stăpânul câinelui este acel om care nu are nimic câinesc în el; pe el îl caută câinele; stăpânul câinelui ţine un câine aşa cum se află Răul în Dumnezeu: îl ţine în conştiinţă” (Otto Weininger).

■ „Iată părerea mea despre erotism. Urăsc în acest instinct faptul că se însoţeşte deseori cu prostia. Ba chiar o şi provoacă. Oamenii care vorbesc despre acest subiect fără să ştie bine despre ce este vorba devin pe loc nişte imbecili. De altfel, cred că aşa zisele cărţi erotice sunt scrise în general de oameni fără temperament pentru cititori fără temperament” (Julien Green).

■ „Mă refer la valorile cele mai valoroase” (Un politician, la Tv.).

■ Infinitul latent al câte unei cărţi, al câte unei pagini, al câte unei fraze.

■ Amnezie. Te-ai torturat multă vreme să-ţi aminteşti un nume şi în cele din urmă ai izbutit. Dar n-ai întârziat să-l uiţi din nou. Morala: nu e mai confortabilă uitarea decât o memorie capricioasă?

■ Prozator multapreciat. Producţia sa abundentă precum un camion de mare tonaj, dar al cărui motor se opreşte mereu. Inapt pentru un drum mai lung.

■ „Profesia de tehnician poate acoperi o arie vastă de cunoştinţe şi priceperi, cum ar fi: «tehnician folie auto», «tehnician masor», «tehnician curăţare tapiţerii şi canapele», «tehnician coloristică», «tehnician curenţi slabi», «tehnician reglor utilaje de ambalare», «tehnician unghii gel», «tehnician în mecatronică», «tehnician validări», «tehnician mentenanţă uşi industriale», «tehnician analist calitate», «tehnician jonctor reţele telecomunicaţii», «tehnician trotinete electrice». Iar din lista aceasta (care e departe de a fi exhaustivă) nu putea lipsi, desigur, «tehnician la volumizare buze»” (Dilema veche, 2022).

■ La un local: „X e beat în fiecare 24 de ore, timp de 25 de ore”.

■ Obişnuinţa poate induce un simţământ al calităţii. Un lucru cu care te-ai obişnuit ţi se pare de la o vreme „bun”. A. E.: „Şi un om?” Mă gândeam în primul rând la un om.

■ A.E.: „S-ar putea ca dincolo, neexistând nici o oglindă, să nu te mai poţi recunoaşte”.

■ Senectute. Existenţa cum o furtună pe care n-a simţit-o, constatându-i doar ravagiile.

■ „S-ar putea spune că se manifestă resentimente adânci faţă de Occident, deoarece civilizaţia occidentală se bazează pe o cultură bogată şi prosperă, care a dominat lumea timp de patru secole şi care încă este una dintre cele mai bogate. Există resentimente la adresa Occidentului pentru că a subminat, probabil, valorile societăţilor tradiţionale şi nu s-a prăbuşit în urma decolonizării. Mulţi autocraţi şi mulţi tradiţionalişti urăsc Occidentul pentru ceea ce este şi pentru ceea ce a făcut. Cât despre resentimente... face «bine» să urăşti pe cineva, pentru unii reprezintă un scop în viaţă. Ura sau faptul de a nu aprecia ceva îţi oferă sens în viaţă, este o modalitate de a-ţi asigura o putere de durată pentru a-ţi distruge oponentul” (Pascal Bruckner).

■ Atâtea nume ale trecutului asemenea unor pioni pe care-i muţi meditativ într-o partidă de şah cu tine însuţi.

■ Suferă pentru că nu poate iubi mai mult, suferă pentru că nu poate suferi mai mult.

■ Frecvent lucruri apropiate mai inexplicabile decât lucrurile îndepărtate. Poziţionarea noastră nu e o măsură a misterului.

■ „Există două feluri de a-ţi trăi viaţa: unul de a crede că nu există miracole, altul de a crede că totul este miracol” (Einstein).

■ A.E.: „Analiza, uneori un obstacol al iubirii, alteori un stimulent aidoma unui energizant util în stările de astenie”.

■ „Nu-l pot înţelege pe Shakespeare deoarece eu vreau să găsesc în întreaga asimetrie simetria. Mi se pare că piesele lui ar fi un fel de schiţe enorme, nu tablouri; ele au fost schiţate de cineva care, pentru a spune aşa, îşi poate îngădui orice. Şi înţeleg cum se poate admira aşa ceva şi numi arta cea mai înaltă, dar mie nu-mi place. – De aceea îl pot înţelege pe cel care stă uimit în faţa acestor piese; cel care le admiră însă, aşa cum l-am admira bunăoară pe Beethoven, acela mi se pare că-l înţelege greşit pe Shakespeare” (Ludwig Wittgenstein).

■ Scriptor. Viaţa sa cum o rubrică pe care o deţine la o publicaţie ce-şi poate înceta oricând apariţia.

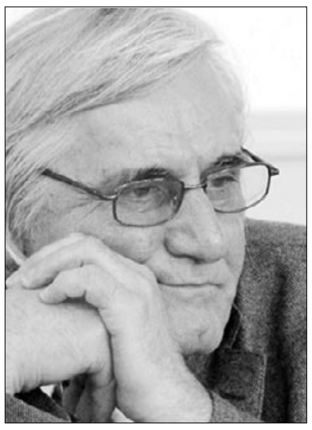
■ Scriptor. De atâtea ori trage la ţintă, încât uneori, accidental, o nimereşte.

■ „Xeniali se numeşte generaţia celor născuţi între finalul anilor '70 şi începutul anilor '80, o generaţie hibrid, între Generaţia X şi Mileniali, unică prin felul în care a avut o copilărie analogă şi o maturitate digitală” (Dilema veche, 2022).

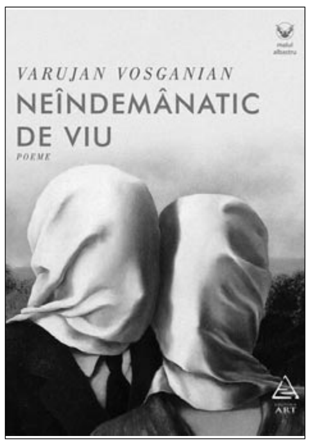
■ Scriptor. Nu o dată lupta se dă în adâncurile inamicale ale existenţei. Cum să-i faci faţă? Mai întâi e necesar să fi pătruns tu însuţi, în virtutea Destinului, în acele adâncuri, apoi să te măsori cu adversităţile lor punctuale.

Amnezie. Te-ai torturat multă vreme să-ţi aminteşti un nume şi în cele din urmă ai izbutit. Dar n-ai întârziat să-l uiţi din nou. Morala: nu e mai confortabilă uitarea decât o memorie capricioasă?

Nicolae Oprea

În registrul unei poetici a memoriei, prima parte a cărţii, titulară, este alcătuită dintr-o suită de mementouri în cadrul cărora sunt aduse din amintire, ca semne simbolice, evenimente trăite pe itinerarul existenţial dintre naştere spre moarte, din unghiul original al situării în lume a fiinţei poetice dedublate („unul imaginează, celălalt scrie poemul/ încât nu ştiu când moartea va fi să aleagă/ dintre noi care o să fie alesul”).

portret

Poetica aducerii-aminte

După câţiva ani de creaţie laborioasă în sfera prozei, Varujan Vosganian revine la poezie - în acest an aniversar - cu volumul intitulat paradoxal *Neîndemânatic de viu* (Ed. Art, Bucureşti, 2023). În continuitate valorică faţă de grupajele *Iisus cu o mie de braţe* (2004) şi *Cartea poemelor mele nescrise* (2015), el ordonează poemele recente în formula tripticului: *Neîndemânatic de viu*, *Poemele molimei* şi *Elogiile*. În registrul unei poetici a memoriei, prima parte a cărţii, titulară, este alcătuită dintr-o suită de *mementouri* în cadrul cărora sunt aduse din amintire, ca semne simbolice, evenimente trăite pe itinerarul existenţial dintre naştere spre moarte, din unghiul original al *situării în lume* a fiinţei poetice dedublate („unul imaginează, celălalt scrie poemul/ încât nu ştiu când moartea va fi să aleagă/ dintre noi care o să fie alesul”). Concepând poezia ca „artă a sincerităţii” – „o continuă mărturisire”, cum o definea altădată, Varujan Vosganian excelează în arta rememorării prin transfigurarea amintirilor în trăirea interioară, după principiul cunoaşterii de sine şi al înţelegerii lumii cu capital istoric în care vieţuieşte: „tot ce am trăit şi, mai ales,/ ce mi s-a părut c-am trăit/ se povesteşte în poeziile mele/ fantasmele care mi-au trecut dinainte/ cea mai teribilă mărturisire// în poeziile mele există doar prezentul continuu/ nu ziua de mâine, ci ziua de azi/.../ tot ce-am trăit se povesteşte/ în poeziile mele/ mă întorc către mine şi scriu/ încerc să preschimb drumul de întoarcere/ într-un drum al întoarcerii”. *Trăiesc şi vieţile despre care scriu* – enunţă poetul, rememorând fapte şi imagini din călătorii (fie şi imaginare), cu vestigii istorice şi muzee, amintiri din copilărie şi ecouri livreşti sau mitologice, întâmplări tragice (precum detenţia de la Jilava din momentul revoluţionar) etc., toate concurând, în modalitate reflexivă, la *naşterea poemului*.

Pentru poetul cu privirea retrospectivă care generează crezul artistic, cu interferenţe religioase proiectate pe fundal istoric, fiecare poem îşi are povestea lui, fiind scris cu *Preţul libertăţii*: „Nimeni nu-mi poate lua totul, de vreme ce scriu poezii/ altfel spus, mă simt liber/ câtă vreme scriu poezii/ fiecare cuvânt se aşază la locul lui, cu migală/ nici mai mult, dar nici mai puţin/ ca pietricele mici, colorate/ din vechile mozaicuri/ fiecare vers se naşte dintr-o poveste a lui/ şi spune o poveste care e numai a lui”. Un loc aparte în situarea poetului în lume îi revine spaţiului natal, oraşul Focşani. A cărui atmosferă de viaţă paşnică ori dramatică este reînviată într-o serie de poeme retrospectiv-afective: *Despre copilărie cu ochii deschişi, Oul lui Columb, Măceşul, Corabia, Paleta pictorului, Poema absenţelor, Să-i iubim pe cei morţi, Cimpoiul, Focşani, 26 august 1944* ş.a.. Pe fondul interferenţei dintre biografie şi istoria familială, se conturează din amintire: biserica armenească şi orga dispărută din catedrală, Muzeul Unirii, peisajul urban, prietenii şi iubiri absente ş.a. Se desprind din tablourile vivante figurile emblematice ale bunicilor (Garabet şi Setrak) sau străbunicul David şi clopotarul bisericii Arşag care anunţă primejdia cotropirii („Batalioanele tropăie pe Strada Mare a Unirii/ sub priviri îngrozite care pândesc din canaturi”). Atitudinea nostalgică apare convertită în astfel de poeme de poetul anti-elegiac în elogii ce se încadrează în „povestiri” pilduitoare. Istoria tragică a poporului armenesc este asimilată în tema supravieţuirii de-a lungul istoriei zbuciumate şi în timpul regimului totalitarist: „scriu poezia asta cu litere mici, e despre supravieţuitori, nu despre eroi/ de aceea literele nu se deosebesc între ele/ sfârşitul poate fi un nou început// Povestea familiei mele e a supravieţuirii/ unora supravieţuirea li s-a părut o povară/ altora li s-a părut că e o moştenire lăsată/ de către ucişi, ca un Nou Testament/ unii au ales tăcerea pentru a supravieţui/ cea mai trădătoare dintre tăceri/ alţii au supravieţuit, pur şi simplu, aşa cum aduni/ în palmă firimiturile de la masa de seară” (*Supravieţuitorul bine temperat*).

Partea mediană a volumului, *Poemele molimei*, redusă ca amploare, reliefează atitudinea nonconformistă a poetului faţă de pandemia Covid 19 (fără a fi numită în textura poetică) care a înfricoşat în anii trecuţi întreaga lume. „Boala nouă” universală este percepută ca o lezare a personalităţii umane, cu toate interdicţiile privind comunicarea şi confesiunea specifică: „e anul molimei şi ne depărtăm/ ca orice atingere să fie imposibilă/ ca şoaptele să nu se mai audă/ şi spovedania să fie interzisă/ rămânem de piatră atinşi de privirea Meduzei”. Atitudinea polemică derivă din afirmarea libertăţii neîngrădite, inclusiv libertatea opţiunilor subiective ce protejează eul profund. Tendinţa parodică pune în evidenţă disponibilitatea satirică a poetului revoltat, precum în *Elegia vaccinului*. Vosganian găseşte ingenios modalitatea de a-şi exprima opinia în răspăr, în primul rând prin referinţe livreşti. Astfel, în poemul *Fahrenheit 451*, cu trimitere expresă la parabola valorilor răsturnate din romanul lui Ray Bradbury, îşi asumă starea de nesiguranţă a confraţilor într-un climat al alienării: „de vreme ce scriu despre molimă/ iau asupra mea şi durerile celorlalţi/ frica de moarte şi moartea de frică// sunt smuls din cearşafuri şi dus/ în sicriul de sticlă/ ca o carte care trebuie arsă”. În alte două poeme intitulate *Dragoste în vreme de molimă*, care evocă romanul lui Gabriel Garcia Marquez *Dragostea în vremea holerei*, se accentuează sentimentul depersonalizării: „dintre atâtea înfăţişări ale mele/ nu ştiu care sunt, de fapt, eu/ mă prefac că trăiesc/ mă prefac că gândesc şi uneori/ chiar îmi reuşeşte/.../ anul molimei îmi aminteşte/ de tinereţile mele/ o altă elegie a lucrurilor interzise”. Şi referinţele continuă până la *Decameronul* („noul”) lui Boccaccio, în poemul *Amintiri florentine*. Altă modalitate metaforică de reprezentare a molimei contemporane constă în recursul la mitologia Greciei antice. Precum recurge poetul contrariat de împrejurări provizorii la mitul zeiţei Atena (în *Noul Erechteion*) sau, mai cu seamă, la invocarea vindecătorului Asclepios din antichitatea greacă, în poemul *Epidaurul de fiecare zi*: „un teatru ciudat, în vreme de molimă, un Epidaur aşezat într-o rână/ spectatori răzleţiţi şi umbre mocnite/ nici măcar ele n-au voie să se ţină de mână/.../ şi iată-ne contemporani cu morţile noastre/ posteritatea a început deja din ziua de ieri/ Ioan Botezătorul poartă pe tipsie capul lui Ioan Botezătorul/ Hamlet ţine craniul lui Hamlet în mână/ trag aer în piept să mă apăr de aer/ ca şi cum m-aş sinucide din frica de moarte”.

Ultima parte a cărţii, *Elogiile*, se deschide cu un colaj de definiţii ale discursului poetic particular, *Elogiu poeziei*, ca un autoportret în oglinzi paralele: „eu nu compun poezii/ eu doar transcriu poezii/ altcineva scrie, folosindu-se/ de numele meu/ de fractura logică pe care o numesc/ inspiraţie/ eu şi Poetul nu putem încăpea/ în aceeaşi fiinţă/.../ fiecare vers pe care îl scriu/ l-am mai trăit cândva/ tot ce-am trăit se poate găsi/ în poemele mele: / predica de pe munte,/ patimile, calvarul şi regăsirea,/ poezia e o evanghelie scrisă/ la persoana întâi”. Finalmente, la Judecata de Apoi, poetul se oglindeşte imaginar în „portretizări succesive”: „eu sunt portretul poeziilor mele/ ele arată la fel ca în clipa/ în care-au fost scrise/ eu îmbătrânesc în locul lor// o coborâre a treptelor/ vers după vers/ încât cea mai frumoasă/ dintre poeziile mele/ e autoportretul/ propriei morţi”. Pentru Varujan Vosganian, concepţia creatoare se individualizează datorită sintagmelor expresive care îngemănează concretul cu abstractul. Maniera compoziţională originală este reliefată prin frazarea lirică întemeiată pe ipoteze paradoxale. Gândirea poetică fiind nutrită din filosofia antică greacă, începând cu maieutica lui Socrate (apud Aristotel). Elogiul său este deturnat de la sensul primar de preamărire a unei personalităţi, lărgindu-şi sfera fascinaţiei asupra sentimentelor şi stărilor sufleteşti (singurătatea, iubirea, tăcerea), dar şi asupra fenomenelor naturii ori a vietăţilor (noaptea, pasărea) sau evocând metaforic elementele primordiale (pământul, apa) ş.a. Exemplar este *Elogiu iubirii*: „cu palma în dreptul inimii/ ca prinţul cu crini/ de la Cnossos/ îl iubesc pe părintele meu/ îmi iubesc femeia şi/ îmi iubesc odrasla/ iubesc marea cu apa ei vie/ şi priveliştile fără capăt/ de fiecare dată un alt fel/ de-a iubi/ o altă stare de graţie/ să pot înţelege iubirea/ nu-l descriu pe cel ce iubeşte/ ci pe cel care este iubit”. În mod simbolic, este lăudată, cu infiltraţii satirice, istoria lumilor antagonice în *Elogiu zidului*: „într-o lume îngrădită de ziduri/ am primit bucuria propriei neputinţe/ aceleaşi ziduri/ care ne împiedicau să vedem/ visul cu ochii/ nu ştiam pe atunci/ că ne apără de dezamăgirile noastre // istoria/ aşa cum o ştim/ e o colecţie de ziduri/ iar noi, păstrătorii ei/ Zidul chinezesc, făcut să apere/ de pericole din afară/ Zidul Berlinului, făcut să apere/ de pericole dinăuntru/ Zidul Plângerii, menit să apere/de prea mult Dumnezeu/ Wall-ul Facebook-ului,/ menit să te apere/ de sinele tău// mi-a trebuit mult timp/ să-nţeleg/ că poeziile nu sunt pentru ceilalţi/ oamenii nu au răbdare s-asculte/ ele sunt mai ales/ pentru ziduri/ în spaţiul dintre mine şi zid/ stă naşterea Poeziei”.

În *elogiile* cu adresă abstractă, poetul îşi consolidează, în fond, profesiunea de credinţă, artistică şi religioasă. În *Elogiul cyberspaţiului*, dincolo de lauda calităţilor tehniciste ale computerului prin „numărul nesfârşit de ferestre” deschise spre întreaga lume, se reafirmă încrederea în memoria vie, renăscută în discursul poetic: „ferice de cei pentru care/ aducerile-aminte şi luarea-aminte/ sunt una/ iconiţele fără candelă pâlpâie/ pe ecran/ computerul are aduceri-aminte/ dar nu ştie luarea-aminte/ ce-nseamnă/ trecutul e ceea ce a fost/ memoria e o poveste despre trecut/ computerul memorează/ dar nu are memorie/ el nu povesteşte// memoria/ e trecutul pe care îl retrăiesc/ computerul, cu arhivele lui,/ transformă memoria în trecut.” Specificul poeticii lui Varujan Vosganian se edifică prin sudura organică dintre biografie şi istorie. Epilogul acestei cărţi unitare se intitulează firesc *Elogiu alor mei*. Pe ecranul memoriei afective sunt proiectate imaginile plastice ale străbunilor care au suportat vitregia istoriei faţă de neamul armenesc. Ca semn al preţuirii elogioase, ilustrativă este dedicaţia testamentară a poetului: „Venim din Cartea plângerii sau mai de departe/ adaug poeziile aşa cum trupul/ se-adaugă strămoşilor mei/ nu e uşor să aparţii Poeziei/ ce a cunoscut martiriul/ ca şi cum ai vrea să fii unul dintre apostoli/ fără să-l fi cunoscut pe Iisus/ noi cei rămaşi suntem scriptorii/ alcătuim hrisovul, sub ultimul vers/ e numele unui Poet iar pecetea/ se aşază pe sângele lui închegat/ ca pe o ceară fierbinte”.

Amprenta personală asupra discursului poetic, cu specificul unor volute retorice expresive, este reliefată în lirica lui Varujan Vosganian prin impregnarea confesiunii cu paradoxuri şi sofisme ingenioase. Afirmarea deplină a poetului în cadrul generaţiei sale a fost întârziată de cenzura comunistă, debutând abia în 1994. Mircea Ciobanu, rafinatul editor din anii ’80 de la „Cartea Românească” îi caracterizează în acest sens poezia: „Poeme umbrite de o statornică revoltă, mâhnire, scrise parcă dinadins pentru a nu putea fi publicate (...) Varujan Vosganian are toate datele unui artist care-şi face religie din refuzul faptului împlinit”.

Octavian Soviany

Istoria literaturii

Arte poetice eminesciene

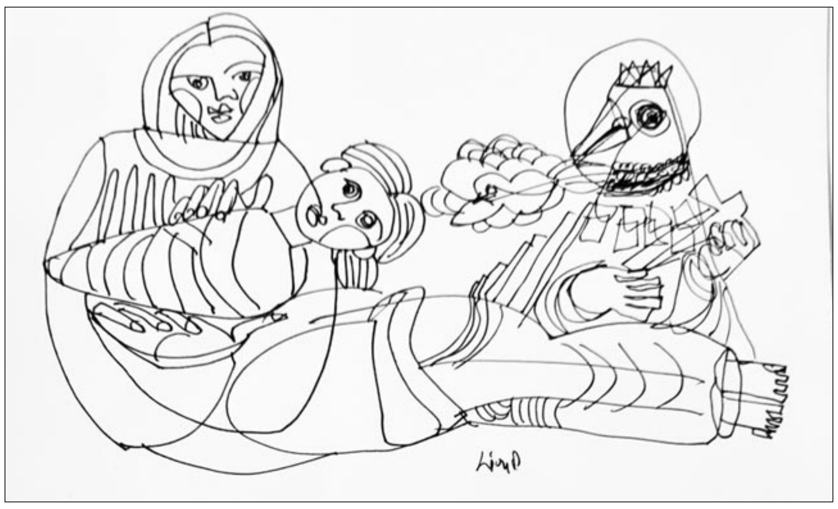
La Heliade, odă închinată reputatului poet pașoptist și publicată în 1867, este cea dintâi artă poetică eminesciană. Ea exprimă (arăta Ioana Em. Petrescu în *Eminescu. Modele cosmologice și viziune poetică*) adeziunea lui Eminescu la romantismul generației de la 1848: poetul face distincția între o poezie „plăcută” (intimistă) și alta sublimă, destinată să exprime marile sentimente naționale, ilustrată de Heliade și de întreaga lui generație. Poetul ia astfel, în lirica timpurie a lui Eminescu, ipostaza bardului care dă glas trăirilor, idealurilor și aspirațiilor colective. Acesta este prezent în prima variantă a poemului *Mureșanu*, în care cunoscutul poet transilvănean, a cărui figură l-a urmărit aproape obsesiv pe Eminescu, este privit ca un exponent al aspirațiilor naționale, care, ajutat de geniul luminii, înfruntă anul malefic 1848. Poetul avea nevoie să se mai maturizeze pentru a se autoaprofunda și pentru a-și da seama, că, dincolo de ceea ce avea în comun cu pașoptiștii, erau și multe lucruri care îi separau și, mai ales, pentru a-și intui acel dublu lăuntric care avea să-l urmărească până la moarte și să-i paralizeze orice opțiune tranșantă, făcându-l să trăiască aproape mereu în contradicție cu el însuși. Detașarea poetului de romantismul pașoptist (nu totală, nu radicală, nu lipsită de ambiguități) se realizează prin poemul *Epigonii* (1870).

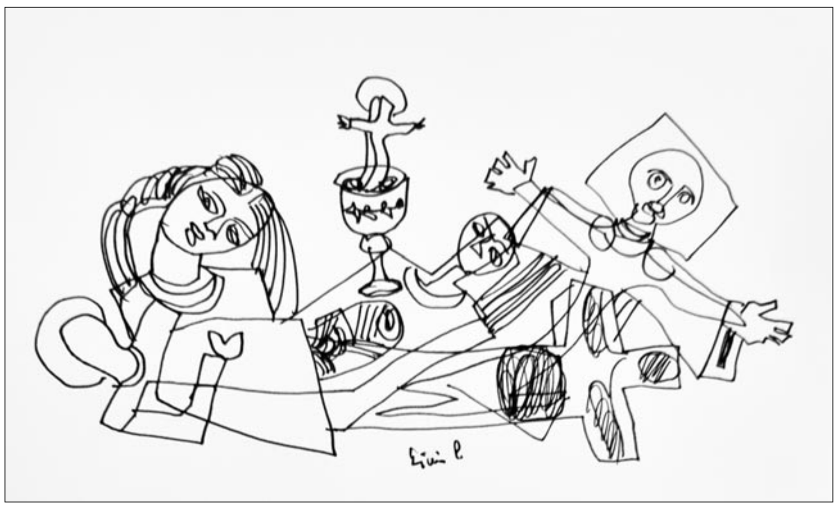
Așa cum se știe, termenul de epigon îi desemnează pe autorii minori, care imită mijloacele de expresie ale unui mare creator sau ale unei școli literare. Prin epigonism se înțelege lipsă de originalitate, dependență absolută față de un model literar ilustru. Prin acest termen Eminescu îi numește pe reprezentanții propriei sale generații, care nu mai pot împărtăși idealurile artistice și aspirațiile înaintașilor, fiindcă și-au pierdut credința în poezie.

Subiectul acestui poem i-a fost sugerat autorului de o xenie (epigramă) a lui Schiller; recurgând la una din obișnuitele lui antiteze (care, așa cum am văzut -v. articolul meu precedent), sunt în realitate oximorone) poetul va pune față în față în cele două părți ale poemului două moduri distincte de a înțelege poezia: cel al înaintașilor și cel al generației sale. D. Caracostea era de părere că această antiteză ilustrează opoziția dintre poezia naivă și poezia sentimentală la care se referea Schiller în paginile lui de estetică. Pentru prima dată la Eminescu – scria în această ordine de idei Caracostea – *„apare un aspect tipic al arhitectonicii lui: opoziția masivă a părților contrastante. (...) Este o sinteză unică a unui conflict care a frământat mult literaturile moderne: conflictul dintre poezia naivă și cea sentimentală. Acești termeni schillerieni nu pot cuprinde însă decât cu aproximație vibrația proprie a poeziei eminesciene. Naivului îi corespunde elanul sufletului, care de data aceasta afirmă cu toată amploarea nu valori ale vieții, ci creativismul culturii; iar sentimentalul este o altă latură a absolutului eminescian, conștiința critică și setea gândului de a pătrunde lucid raporturile omenești”*

Prima parte a poemului este o laudă, câteodată exagerată, adresată înaintașilor, de la marii reprezentanți ai poeziei pașoptiste (de o prețuire deosebită se bucură Alecsandri, căruia poetul îi consacră trei strofe), până la autori astăzi uitați, fără merite literare reale (Cichindeal, Pralea, Daniel Scavinschi). Călinescu compara această parte a poemului cu un pasaj din *Arta poetică* a lui Boileau, în care acesta făcea elogiul poeților francezi ai Evului Mediu, arătând că cei doi autori au în comun darul definiției memorabile ca și subiectivismul care îi determină să fie uneori exagerați în aprecierile lor. În opinia criticului *„în sine, o astfel de catagrafie de scriitori e prozaică, și singurul merit ce l-ar putea avea e de ordin stilistic: o definiție lapidară, în maniera lui Boileau. Dar oricât stil ar pune poetul, cuprinsul e o judecată critică, și judecata întâmpină împotrivirea propriei noastre rațiuni. Precum ne indignează la Boileau reaua prețuire a marelui Ronsard, tot astfel ne supără aici la tot pasul elogiile aruncate unor bieți țiitori de pană. Gură de aur, Cichindeal? Paris Mumuleanu, glas cu durere? Aceasta nu mai e poezie, ci cuvântare tendențioasă”*. La rândul lui, D. Caracostea semnala similitudinile dintre prima parte a *Epigonilor* și celebra poezie a lui Charles Baudelaire *Farurile*, elogiu adus marilor reprezentanți ai picturii moderne, începând cu Renașterea și sfârșind cu romantismul. *„De o astfel de evocare de valori, nu ale poeziei, dar ale plasticii, a avut nevoie Baudelaire în mult lăudata lui poezie* ***Les Phares****. Concepția este diferită de a lui Eminescu: farurile, marile valori ale plasticei moderne, sunt ca tot atâtea strigăte de durere, un neîntrerupt <<sanglot qui roule d'âge en âge>>, mărturia demnității umane revărsate pe țărmul eternității divine. În* ***Epigonii****, dimpotrivă, valorile evocate stau mărturie de o instinctivă afirmare a vieții”*.

În ciuda elogiilor, uneori exagerate, la adresa înaintașilor, poemul lui Eminescu marchează totuși detașarea autorului de poezia „naivă” a acestora și opțiunea pentru o lirică „sentimentală”, adică reflexivă și sceptică, deoarece poetul se autosituează între epigoni. În această ordine de idei, *Epigonii „exprimă o criză de conștiință: substratul de credință reprezentat prin vechile valori ale creativității românești s-a dus, altul nou nu se ivește”* (Caracostea). Raportându-se antitetic la generația înaintașilor, cea a epigonilor se plasează sub semnul nihilismului (*„Voi credeați în scrisul vostru, noi nu credem în nimic”*), concepție care, în cazul lui Eminescu, nu e legată neapărat de răul romantic al veacului, ci vine din abisurile istoriei și din experiența istorică a lumii slavo-balcanice, care se făcuse simțită în scrierile cronicărești și alimentase pesimismul din *Viiața lumii* a lui Miron Costin. Doar că la autorul *Epigonilor* acest pesimism se radicalizează, transformându-se într-un nihilism dezabuzat: totul e lipsit de sens întrucât e vremelnic, totul e pulbere omenească răscolită de vânt, în timp ce creația nu-i decât o iluzie, o elaborare de aparențe liniștitoare, destinată să disimuleze vidul existențial și să facă suportabilă existența: *„Moartea succede vieții, viața succede la moarte,/Alt sens n-are lumea asta, n-are alt scop, altă soarte;/Oamenii din toate cele fac icoane și simbol;/Numesc sânt, frumos și bine ce nimic nu însemnează,/Împărțesc a lor gândire pe sisteme numeroase/Și pun haine de imagini pe cadavrul trist și gol.”*. Poetul se simte exponentul unei noi generații, a cărei reflexivitate în exces paralizează orice act creator; lipsa de sensibilitate, secătuirea imaginației, cultivarea formelor fără fond sunt cele care caracterizează această generație, ce descoperă neantul gândirii, care a devenit o simplă artă combinatorie (*„Ce e cugetarea sacră? Combinare măiestrită/ Unor lucruri nexistente, carte tristă și-ncâlcită/ Ce mai mult o incifrează cel ce vrea a descifra”*) și al limbajului, care a devenit tautologic (*„Lumea-i cum este și ca dânsa suntem noi”*). În acest context poezia se va înscrie ea

însăși în categoria formelor fără fond, vehiculează cu sunete și imagini, fără să mai exprime un conținut, e doar *„Voluptos joc cu icoane și cu glasuri tremurate,/Strai de purpură și aur peste țărâna cea grea”*. Așadar - de o parte, conținutul fără formă al pașoptiștilor, de cealaltă forma fără fond a poeziei epigonice; de o parte, starea de inocență copilărească a poezie, de cealaltă, maturitatea ei, complicată de reflexivitate; de o parte poetul, de cealaltă gânditorul, termenii unor contradicții momentan fără soluție. Iar tânărului Eminescu nu-i rămâne decât să se despartă, politicos și nu fără regrete, de pașoptism, convins că acesta reprezintă o vârstă a poeziei care nu mai poate fi recuperată și să-și asume condiția de epigon, condiția nihilului, a prafului și a pulberii, descoperind pentru prima dată tragicul autoasumării, care răzbate până în creația lui de maturitate: *„Rămâneți dară cu bine, sânte firi vizionare,/Ce făceați valul să cânte, ce puneați steaua să zboare,/Ce creați o altă lume pe-astă lume de noroi;/Noi reducem tot la pravul azi în noi, mâni în ruină,/Proști și genii, mic și mare, sunet, sufletul, lumină - /Toate-s praf... Lumea-i cum este ... și ca dânsa suntem noi.”*

Poetul și cugetătorul sunt așadar două fațete contradictorii ale personalității lui Eminescu, între care acesta încearcă să găsească o posibilitate de conciliere. Voi reveni.

studii

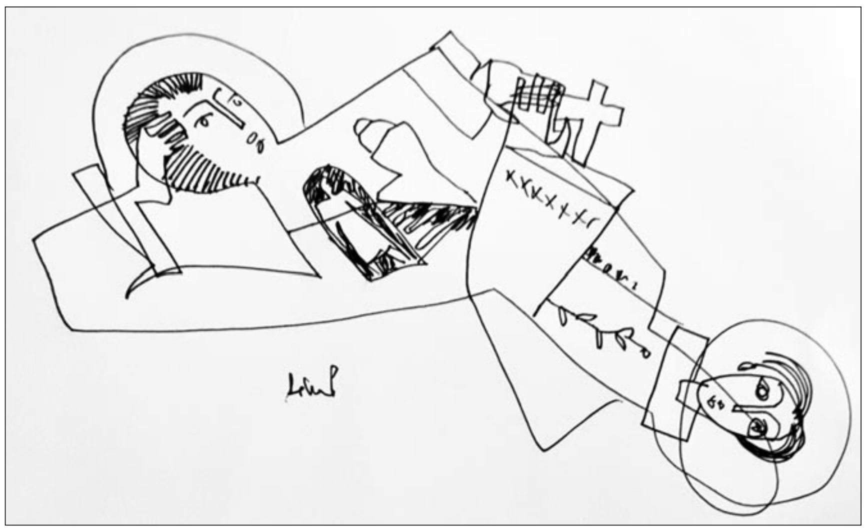
Sorin Lavric

Cronica ideilor

Oglinda în oglindă

DAN MIRON, Ascultă muzica, Editura *Polirom*, Iaşi, 2018, 348 pag.

E o binecuvîntare ca, intrînd în atmosfera unui roman, să te regăseşti în pielea personajelor pînă la a ajunge să te identifici cu ele. E ca o cufundare în cursul căreia simţul critic se stinge spre a lăsa loc trăirii nemijlocite. Genul acesta de identificare, chiar dacă are neajunsul de a-ţi anula distanţa fără de care o carte nu poate fi judecată estetic, are marele avantaj că, preţ de cîteva ore, pierzi conştiinţa actului silnic de citi din obligaţie. Frazele curg într-o cavalcadă al cărei iureş te prinde precum un sorb din care nu mai vrei să te trezeşti. Numai că nu atît frazele te atrag, cît enigma pe care o pun în scenă.

La mijloc nu e încordarea aceea din cursul lecturilor de tinereţe, cînd te lipeai cu trup şi suflet de fiinţa unui protagonist alături de care sufereai la bine şi la rău. Nu de empatia credulă dată de curiozitatea vîrstei e vorba, ci de o incitare a minţii: vrei să vezi încotro se îndreaptă o naraţiune căreia, deşi autorul îi trînteşte de la bun început o intrigă facilă, trasă de păr în accepţia melodramatică a expresiei, îi înnoadă ingenios firul într-o încrucişare de direcţii imprevizibile. Cu timpul, pe măsură ce înaintezi în lectură, nu-ţi mai doreşti decît să afli deznodămîntul.

Trei bărbaţi întîlnesc întîmplător e femeie ai cărei nuri li se întipăresc adînc în creieri, în virtutea unei obsesii cu accente morbide. Obsesia e pînă într-atît de stăruitoare că nici unul nu mai poate avea viaţa pe care o dusese pînă atunci. O nemulţumire acută le cotropeşte mintea, preschimbîndu-i în lunateci aflaţi în căutarea himerei. Se subînţelege, obsesia nu e metafizică, religioasă sau pecuniară, ci curat erotică: o pandalie insidioasă otrăvindu-le nopţile. Unul e profesor de ştiinţe sociale (Emil), celălalt e scriitor (Tiberiu), iar al treilea politician (Alex). Şi dacă asupra primilor doi spectrul ratării pluteşte nemilos, cu cel de-al treilea soarta pare mai îngăduitoare, căci şansa de a face carieră politică îi bate la uşă. Chiar dacă ivirea aceleiaşi nimfe în împrejurări diferite (în autobuz, la o petrecere şi în vis) le toarnă în vine dorinţa de o revedea, intenţia lor nu se împlineşte. Ca un făcut (acest „făcut" e abil urzit de autor), nimfa nu poate fi găsită, apariţia ei fiind ca un abur caduc, la neputinţa revederii contribuind din plin hazardul cel maşter, care îi împiedică, printr-o suită de accidente minore, să dea ochii cu himera rîvnită.

Cel mai norocos pare a fi scriitorul, căruia imaginea madonei îi pare în vis, dar nu oricum, ci însoţit de o melodie bizară, cu alură de litanie neagră, aidoma unui bocet amintind de o pierdere ireparabilă. Acordurile melodiei vor fi veriga prin care cei trei lunateci vor gravita în jurul nimfei de negăsit. Cîştig de cauză va avea în final scriitorul, care nu numai că o va găsi pe vestala visurilor, dar chiar se va alege cu iubirea ei. Întreaga panoplie de căutări, accidente nedorite şi coincidenţe salvatoare se petrec în Bucureştiul de după 1989, Dan Miron evocînd anii pe care probabil i-a trăit el însuşi în pielea studentului bucureştean. O epocă tulbure, în care cei patru protagonişti, cu sufletul fremătînd de idealuri imense, trăiesc decepţia de a le vedea surpîndu-se. În totul, o lume meschină, oscilînd între promiscuitate, corupţie şi minciună, dar o lume populată cu personaje memorabile, cărora talentul autorului le dă un contur izbitor.

Dan Miron este un portretist cu har, reuşind să dea viaţă unor efigii cu rol de tipuri reprezentative, detaliu cu atît mai remarcabil cu cît efigiile se referă la trei personaje secundare: bişniţarul intrat în pielea revoluţionarului ce face carieră politică după 1989, femeia hidoasă cu veleităţi de militantă pentru promovarea democraţiei, pe deasupra directoare de ONG şi răsfăţată conferenţiară universitară, şi apoi profesorul de la Arhitectură, meditînd în particular candidate cărora le jupoaie farmecul în locul banilor – toţi cei trei au un relief atît de pregnant încît depăşesc sub unghi pitoresc pe unul dintre lunateci, politicianul Alex, figură însutit mai ştearsă decît profesorul Emil şi scribul Tiberiu, aceştia doi avînd parte de o viaţă interioară pînă într-atît de migălos zugrăvită încît nu te poţi împiedica să nu bănuieşti că cei doi sînt două jumătăţi ale *alter ego-ului* autorului.

În fine, misterioasa himeră, în jurul căreia se învîrt cei trei lunateci, e prototipul femeii isteţe care, studentă la Arhitectură fiind, se apucă de prostituţie pe cont propriu. „Alina refuza din capul locului să fie *call girl* sau să lucreze pentru o agenţie de escorte, la fel cum n-ar fi acceptat pentru nimic în lume ca un peşte să-i spună ce să facă şi cu cine, şi pe urmă să-i răpească o parte substanţială din cîştiguri în schimbul aşa-zisei protecţii. Cît despre *videochat*, simplu gînd că ar dezlănţui fantasmele murdare ale legiunii tuturor ciudaţilor o oripila la culme." (p. 67)

Ce e uimitor e că Alina, cu toate că e curtezană, are o vădită candoare de crin, ba chiar o puritate greu de bănuit la categoria de metrese din care face parte. E marele paradox din romanul lui Dan Miron, acela că reuşeşte dintr-o făptură reprobabilă să facă o figură atinsă de o elevaţie inefabilă. E ca şi cum autorul ar lua o prinţeşă şi ar vîrî-o într-o carapace de curvă, numai că tabieturile, gîndurile şi intenţiile ei, în loc să trădeze mizeria trogloditei, dau expresie unui ştaif cu precădere aristocratic. Alina nu se vinde din viciu sau din nevoie, ci din dorinţa de a fi liberă. Este o emancipată în sens romantic, o domnişoară care vede în închirierea trupului un mijloc de a-şi păstra autonomia în faţa cohortei de prohaburi concupiscente. De altfel, după ce se îndrăgosteşte de Tiberiu, pune capăt oficiului de hetairă. Tandreţea cu care Dan Miron surprinde vîrtejul de gînduri din capul hetairei are ceva din oblojirea unei răni ce-şi aşteaptă vindecarea. Alina nu e doar apetisantă, dar chiar te cucereşte prin felul sobru cu care se judecă pe sine. Chiar şi atunci cînd face amor cu preţ îşi păstrează ceva din demnitatea unei mlădiţe cu sînge albastru. Un personaj pozitiv respirînd în pielea unei doamne de companie, iată paradoxul cărţii.

Numai că rezerva de duioşie a autorului se epuizează o dată cu portretul Alinei, restul fiinţelor din roman avînd parte de un ochi sarcastic, a cărui pupilă le mărunţeşte cu cruzime slăbiciunile, viciile sau defectele. În totul, o lume căzută, cu inşi trăind sub molestarea unei Românii ce suferă de marasmul postdecembrist. Nici cele două *alter ego*-uri ale autorului (Emil şi Tiberiu) nu au parte de un tratament mai milos: profesorul e un ins aflat în naufragiu viager, iar scriitorul e un anonim căruia gloria literară întîrzie că-i cadă pe umeri. De salvat nu se salvează decît Tiberiu şi Alina, traşi în sus de vîrtejul erosului împărtăşit. Ceilalţi sunt umbre cărora, după ce clopotul destinului le-a vestit ratarea, nu le-a mai rămas decît să guste din izvorul resemnării. Iar melodia *Spiegel im Spiegel* (*Oglinda în Oglindă*), compusă de Arvo Pärt, compozitor estonian din secolul trecut, e leitmotivul muzical ce-i face pe lunateci să jinduiască după fiinţa hetairei. Gingăşia uşor vetustă a melodiei răscumpără, prin tonul ei pur, cloaca unei lumi ce pare să se fi născut sub o providenţă nefastă.

Dan Miron e un virtuos al comparaţiilor, am numărat peste 50 de analogii inspirate, pe care le introduce prin adverbele de mod „ca" şi „precum". Doar la Alex Ştefănescu am întîlnit o înclinaţie atît de acută în căutarea de comparaţii cu miez sugestiv (cazul lui Camil Petrescu e prea notoriu spre a-l mai pomeni).

Dan Miron are talent, cultură şi inteligenţă. *Ascultă muzica* e un roman remarcabil, pe care îl citeşti cu senzaţia că asişti la o parabolă a mîntuirii prin iubire. Prea sarcastic pentru gustul meu, Dan Miron e un autor complet, asupra căruia atenţia criticilor merită să se oprească îndelung.

Daniel Cristea-Enache

Cronica literară

Poezia unei generații

MIRCEA BÂRSILĂ, *Poezia optzecistă,* Editura *Eikon*, București, 2022, 774 p.

Un tom critic impunător este *Poezia optzecistă* de Mircea Bârsilă, volum de aproape 800 de pagini, format mare, dedicat fenomenului liric circumscris de titlu. Cu o răbdare și o atenție, ambele, neobișnuite, cunoscutul poet s-a aplecat asupra versurilor colegelor și colegilor săi de generație literară, grupându-i alfabetic (de la Adrian Alui Gheorghe la regretatul Ion Zubașcu) și neomițându-i — cum se întâmplă, din păcate, în „sinteze" cu pretenții, dar cu ghilimele — pe scriitorii noștri de dincolo de Prut (de la Arcadie Suceveanu la Maria Șleahtițchi).

Autorul și-a propus o tratare cvasi-exhaustivă a tematicii; și, cu toate că rău-voitorii au acuzat generația `80 de sterilitate ori de producere a unor volumașe „ca o lamă de cuțit", adevărul factual e că o bună parte dintre „optzeciștii" noștri au scris și au publicat multă poezie, mai ales după ce Revoluția din decembrie 1989 a dus la dispariția Cenzurii, a controlului etatist absolut și a condițiilor umilitoare impuse tinerilor scriitori de atunci. După 1989, Liviu Ioan Stoiciu, Octavian Soviany, Magda Cârneci, Mariana Codruț, Traian Ștef, Ioan Moldovan și alții de pe lista lui Bârsilă, numărând 85 de poete și poeți „optzeciști", au publicat suficiente cărți pentru ca atât profilul individual, cât și cel compus-generaționist, să li se precizeze criticilor.

Este exact ce-i „iese" criticului și istoricului literar care semnează această sinteză: fiecare poet(ă) este analizat(ă) cu finețe, făcându-i-se „radiografia", compunându-i-se un portret cu linii bine trasate. La finalul fiecărui studiu, elementele esențiale și particularizând poezia scriitoarei / scriitorului în discuție se înscriu într-o anumită complexitate auctorială, întrucât nici unul dintre „optzeciști" nu produce o poezie repetitivă și redundantă, în virtutea inerției și a auto-pastișei. Diferențele acestea, uneori greu sesizabile, alteori vădite, din poezia datorată fiecărui „optzecist" în parte, sunt puse în valoare de critic, care răspunde astfel implicit acuzelor aduse generației întregi: și anume că postmoderniștii noștri „optzeciști" ar scrie cu toții la fel, ar aplica o anumită rețetă și ar urma o unică linie lirică, nu numai dominantă, ci chiar exclusivă.

Or, din cartea lui Bârsilă se vede exact contrariul: majoritatea autorilor din sumar au o poetică avansată și o conștiință literară ce-i determină să experimenteze liric, să caute registre, tonalități, discursuri noi, nelăsându-se așadar „scriși" (nici măcar poeții de factură vizionară) de inspirația pură. Chiar cerebralitatea și reflexivitatea acestei generații literare îi determină pe componenții ei să participe cu o constantă luciditate la propria procesare poetică și să aleagă, frecvent, strategii textuale și „soluții" de versificare diferite de la un volum la altul; ori chiar de la un ciclu la altul din același volum.

Ca o consecință directă și logică a grupării tuturor acestor complexități auctoriale, tomul lui Bârsilă va da portretul colectiv, absolut remarcabil (și prin obiectul analizei, și prin calitatea și rigoarea analitică) al unei generații de creație ce poate exercita asupra cititorilor efectul pe care portretele lui Arcimboldo îl au asupra privitorilor. Dacă aproape fiecare poet(ă) din carte prezintă diferențe și în raport cu sine, cu propriul scris, generația `80 va fi una de o complexitate la cub.

Iată urmărirea acestor glisaje fine din scrisul de poezie în capitolul despre Ioan Moldovan: „Declinul vitalității măcinate de insistenta presimțire a inevitabilului sfârșit și continua agresiune a derizoriului — numit *mainimicul* —, care face din realitatea cotidiană «o pată de infern», implică necesarul apel la «arta răbdării». Rolul de om obosit (din *Tratat de oboseală*, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1999), trăit în fața identității repetitive a unor fenomene («ce ninge a mai nins»), este realizat în termenii unui rafinat «autoportret» ale cărui culori sunt *solitudinea, melancolia, tristețea, ironia* și *autoironia.* Când sinceritatea începe să dobândească o greutate prea mare și un contur tot mai ferm, *este schimbat, surprinzător, registrul emoțional* (s.m., D.C.-E.), în favoarea autoironiei sau a unei priviri în răspăr asupra existenței și propriei biografii." (p. 423).

Și, după încă o frază, urmează un citat edificator din volumul *Arta răbdării* al lui Ioan Moldovan. Bârsilă își sprijină adeseori analiza pe asemenea citate, astfel că volumul său de exegeză devine de la un punct, cum o spune însuși autorul, și o antologie lirică. În aceeași măsură, criticul „optzecist" se referă cu probitate la contribuțiile anterioare ale colegilor săi de meta-literatură la definirea particularităților poeților din generația `80. Semnificativ, în capitolul despre Ioan Moldovan, sunt citați, în ordinea autorului, critici precum Nicolae Oprea, Marin Mincu, Gheorghe Grigurcu, Vasile Spiridon, Dan Cristea; și este menționată antologia poeziei „optzeciștilor" realizată de Alexandru Mușina.

E adevărat că, atunci când în chestie e un autor mai puțin însemnat, tot acest „protocol" critic devine mai degrabă contraproductiv. Dacă la poeții de calibru receptarea este relevantă (și ne interesează, firește, cum a fost întâmpinat Bacovia de marii noștri critici interbelici și postbelici), la poeții de raftul doi sau trei — care nici ei nu lipsesc din tomul lui Bârsilă — analiza binevoitoare și interpretarea aidoma nu pot folosi ca un material ilustrativ decât poeme, în cel mai bun caz, onorabile. În asemenea situații, discursul critic va *întrece* semnificativ discursul liric, iar analiza fină se va face parcă „în gol" și în paralel cu corpusul literar ce ar fi trebuit să-i ofere autorului sintezei exemplificările concludente.

Despre George Lână, de pildă, Bârsilă scrie un întreg paragraf plin de observații subtile: „George Lână cultivă, într-o modalitate personală, falsul pastel în care amănuntul optic declanșează, printr-o subtilă manevră, fuziunea universului exterior cu cel interior. Bucuria poetului de a privi peisajul, spectacolul, realitatea obiectivă, glisează către plăcerea de a-și radiografia starea sufletească — o stare în general cețoasă, amăruie și ezitantă. Poetul fixează cadrul contingent care prefigurează și legitimează o stare față de care peisajul nu înseamnă decât o imagine ale cărei elemente sunt însemne ale realității lăuntrice. Descripția excelează prin atenția acordată detaliilor" (p. 394), mai scrie Bârsilă, după care, *hélas*!, vin niște versuri ale lui George Lână mult sub nivelul discursului critic care le-a înfășurat mângâietor-ocrotitor: „Îngrijorați și tăcuți/ cutreieram pădurea de fagi/ cu trunchiuri negre de ploaie/ și ramuri bătute în picuri mărunți/ gata să cadă/ scânteietori și grei de lumină". Etc.

De asemenea, în capitolul dedicat lui Marin Lupșanu, autorul nu ezită să folosească un superlativ ce ar trebui utilizat rar, și cu care criticul încheie alineatul următor: „Grija pentru detalii, susținută de o ușoară ironie în receptarea cotidianului, fervoarea lexicală și derularea cinematografică a imaginilor sunt prezente și în poezia *DN3*, de asemenea excepțională" (p. 401). Poemul ce urmează este onorabil, nu zic nu, dar de aici și până la *excepțional* e cale lungă, străbătută de Bârsilă fără clipire. Mă întreb: dacă poemul lui Lupșanu *DN3* este „excepțional", ce calificative vom mai folosi pentru poemele lui Sorescu din *La Lilieci*?

La critici tentați de indulgență, la evaluatori „de bine" precum Bârsilă, selecția este extrem de importantă, întrucât, odată trecuți prin ochiurile plasei, autorii mai puțin înzestrați vor beneficia de același statut cu al poeților realmente originali și rari. Din această perspectivă mai exigentă privind lucrurile, tomul *Poezia optzecistă* s-ar fi pretat unei „scuturări" prealabile, lăsând pe dinafară câțiva autori și calificativele prea generoase oferite lor.

Când însă criticul are în față poezia unui autor dintre cei mai buni ai generației `80, Bârsilă devine, pe alocuri, sclipitor, prin acuitatea analitică, *background*-ul de istorie literară și dublarea interpretării „tehnice" cu intuiția artistică de poet. Sensibilitatea aceasta poetică îl și face pe Bârsilă — ca și pe un Grigurcu — să vibreze cu antene mai fine la întâlnirea cu marea lirică; să o perceapă și să o exprime mai bine decât destui critici ai noștri „de meserie". Atunci când un poet analizează un alt poet, discursul conceptualizant și meta-literar al criticii poate fi pus pe *hold*, cel puțin uneori, prin și pentru incizii mai profunde în materia pulsatilă și volatilă a poemelor, precum și prin folosirea unui lexic „secund" ce depășește vocabularul nostru de specialitate.

E ca și cum critica aceasta a poetului valoros făcută creației altui poet valoros ar fi pe o altă

frecvență decât aceea obișnuită a receptării profesioniste. Eu, ca un critic literar ce sunt, îi aduc laude și îi fac totodată obiecții lui Bârsilă, și cam asta e toată cronica mea, dar el scrie *altfel* și chiar *altceva* atunci când întâlnește și citește un poet cu majusculă. Iată cum încheie autorul capitolul dedicat Marianei Marin, una dintre cele mai puternice voci ale generației `80: „Febrila descărcare sufletească, prin confesiune — o confesiune în care senzațiile și gândurile sunt amestecate la întâmplare (spontan), la fel ca într-un jurnal intim unde scriitura reflectă fluxul gândirii — amintește, paradigmatic, de poezia «înaintașelor» sale: Emily Dickinson, Edith Sodergran, Ahmatova sau Sylvia Plath. Aproape toate poeziile Marianei Marin sunt centrate pe revolta împotriva «infernului» aflat peste tot în realitatea înconjurătoare. O realitate în care subiectul liric este nevoit să-și asume eroismul de a contesta «datumul», prin asumarea unor nefericite identități ce divulgă, în succesiunea lor, o intensă ardere lăuntrică. Atât universul liric, straniu și insurgent, cât și risipa de imaginație în spiritul utopiei negative, protestatare, asigură poeziei sale un loc aparte în lirica noastră contemporană." (p. 415). Iar la finalul capitolului, cu aceeași probitate profesională, poetul-critic face referire la o previziune asupra liricii Marianei Marin perfect confirmată în timp: „Previziunea criticului literar Nicolae Manolescu s-a împlinit cu asupra de măsură.".

Un ultim exemplu: scriind despre Ion Mureșan, un alt mare poet al generației `80, Bârsilă, departe de a-și reține entuziasmul din motive „concurențiale" (el fiind cam pe același „culoar" al vizionarismului liric cu cel analizat în carte), califică — pe drept cuvânt — ca *extraordinare* două poeme din *cartea Alcool*, pe care le și transcrie „în întregime": *Poemul alcoolicilor* și *Pahar*.

Este aproape perceptibilă bucuria sinceră a poetului-critic la întâlnirea cu marea poezie

———————————————————

(continuare în p. 24)

Dumitru Ungureanu

Chibiţoteca

Până când?

De peste 4500 de ani pământul din jurul oraşului Ierusalim este disputat cu ferocitate de diverse naţii, altfel iubitoare de pace. Orice om citit le ştie. N-ar trebui să schiţez delimitarea spaţiului, dar minima acurateţe impune precizarea că zona de referinţă este cuprinsă între Munţii Libanului, Peninsula Sinai, Marea Mediterană şi Marea Moartă (eventual râul Iordan). Regiunea e cunoscută şi ca „Pământul sfânt". Mi se pare că i s-ar potrivi „Pământul blestemat". Nu-i necesar să justific de ce. Extinderea disputelor belicoase, finalmente zadarnice, din arealul numit Orientul Mijlociu a devenit o chestiune atât de banală, încât umple dezbaterile internaţionale publice, istorice sau culturale cu miezul absolut gol. Cum problemele par de nerezolvat (nici cu armele, nici cu pipa păcii, să zic aşa), mă întreb ce dracu aşteaptă restul omenirii să se întâmple acolo? Şi de ce acordă continuu atenţie faptelor abominabile comise de cretinii neamurilor care se măcelăresc de atâtea milenii fără alt scop decât să-şi arate vitejia, importanţa sau puterea? Şi pentru ce? Pentru o palmă de pământ aproape deşertificat, revendicat mereu de nişte indivizi care nu sunt capabili să-l muncească, să-l facă roditor, ci numai să-l stoarcă de te miri ce bogăţii trecătoare, cu ajutorul unor slujitori pricepuţi!

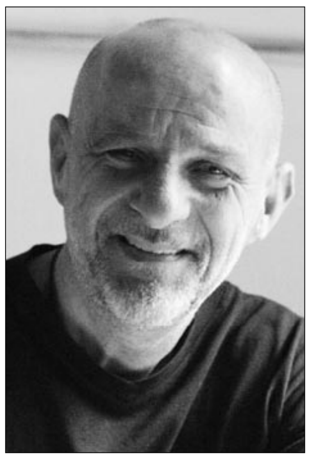
Manifestările petrecute în diferite părţi ale lumii din octombrie încoace, provocate de incidentele din Gaza, reprezintă o ruşine pe obrazul umanităţii. Nu e prima, nici ultima. Motivaţiile politice, umanitare ori strategice sunt gargară cu pioneze pentru beregata militară a cinicilor lipsiţi de orice sentiment, mai ales de cel patriotic, de care însă fac paradă. Oricât de pacifist m-aş crede, le dau dreptate completă israelienilor: ei sunt obligaţi să se apere! Un popor prigonit, umilit, jignit, asasinat, ars în cuptoare, risipit în toate vânturile de peste 2000 de ani – şi cu toate astea dăinuie, dăruind omenirii atâtea şi atâtea bunătăţi: opere, invenţii şi leacuri! Ce primeşte în schimb? Din partea oamenilor lucizi, admiraţie şi cinstire; din partea celor proşti (dar mulţi!), invidie şi ură. Un popor care pune pe primul loc învăţătura şi cartea (cu prisosinţă cartea scrisă pe hârtie, al cărei efect benefic pentru creierul omului s-a dovedit în timp), nu poate fi altceva decât exemplu pentru restul popoarelor! Că unii evrei sunt lacomi, şmecheri, parşivi? Care naţiune este ideală? Nu mai reţin numele acelui prim-ministru al tânărului stat Israel care spunea că ţara lor va fi una adevărată când vor avea şi acolo, ca peste tot, prostituate şi hoţi. Azi s-ar zice că au mai mult, inclusiv apucături dictatoriale, precum actualul prim-ministru, contestat de jumătate dintre conaţionali pentru matrapazlâcuri de care încearcă să scape modificând legile. Au şi fanatici religioşi, precum extremistul care l-a împuşcat pe Ytzak Rabin, fost comandant al armatei învingătoare în *Războiul de şase zile*, ambasador şi prim-ministru, un om adevărat care şi-a probat competenţa şi abilităţile războinice în condiţii reale, dar care a înţeles că pacea e singura alegere de viaţă pentru descendenţii biblicului patriarh Avraam-Ibrahim.

Nu fac greşeala să generalizez. Fiecare popor are părţi bune şi rele, nimeni nu-i perfect (vorba unui evreu imperfect), iar a judeca la modul general probează puţinătatea raţiunii. Mă întreb doar până când majoritatea omenirii, obişnuită şi dedicată binelui, va mai suporta faptele idioţilor universali? Pământul are acum peste opt miliarde de locuitori. Aproape toţi suferă într-un fel sau altul consecinţele descreieraţilor din toate triburile care vor atenţie şi consideraţie, când tot ce fac ei este să jignească speţa umană. Cinismul m-ar obliga să afirm că specia umană însăşi este o jignire pentru planeta noastră. Obiectivitatea nu mă lasă slobod pe câmpia Stultitiei: omul este unicul animal care a reuşit să se ridice de pe suprafaţa Pământului şi să treacă dincolo de atmosfera de el poluată, printre stele! Omenirea se află în pragul migraţiei interplanetare (poate chiar galactice), iar o gheară iresponsabilă trage înapoi, de parcă blestemul cuibărit în Cain ar fi de neînlăturat! Vă puteţi întreba: cum ar fi ca imensele resurse cheltuite pentru războaie inutile şi – trebuie repetat continuu: *fratricide*, fiindcă oamenii au acelaşi sânge, roşu, cald şi nu totdeauna violent! – să fi fost întrebuinţate pentru prosperitatea tuturor? Ştiu, sunt utopic, dar mă simt mai bine aşa, decât să mă fălesc băieţeşte cu vitejia stupidă, complicea crimei originare!

A fost o vreme când mă mândream cu isprăvile milităreşti, câte se puteau face în regimul socialist ferit de confruntări armate. Eram tânăr şi, naiv, mă credeam nemuritor. Azi mă uit cu milă în jur. Ce-i aşteaptă pe copiii şi nepoţii noştri? Soarta celor care pier de foame şi sub bombe? Arm(at)ele sunt instrumente utilizate de bolnavii care dictează în numele unei mândrii nocive. De peste 4500 de ani se folosesc de asta. Oare până când?

Pământul are acum peste opt miliarde de locuitori. Aproape toţi suferă într-un fel sau altul consecinţele descreieraţilor din toate triburile care vor atenţie şi consideraţie, când tot ce fac ei este să jignească speţa umană. Cinismul m-ar obliga să afirm că specia umană însăşi este o jignire pentru planeta noastră.

Radu Aldulescu

Nevoia de capodopere

Mi-a stârnit interesul o anchetă de pe facebook, iniţiată de un prozator important, având un subiect extrem de incitant: contabilizarea capodoperelor din literatura noastră, rezolvată, altminteri, dintr-o curajoasă trăsătură de condei. Se avansează, din capul locului, o ipoteză care devine, totodată, concluzie definitivă: în literatura română, spre deosebire de literaturi precum cea franceză, engleză sau spaniolă, pur şi simplu nu există nicio capodoperă. Cum s-a ajuns la un astfel de verdict întristător constituie o poveste încă şi mai incitantă. S-a apelat la instanţele critice care de-a lungul timpului ar fi gestionat fenomenul apariţiei capodoperelor. Astfel, s-a aflat că doar G. Călinescu a spus, la un moment dat, despre *Mara* lui Slavici, că este aproape o capodoperă, iar în rest, tăcere. Secetă de capodopere.

Criticii, aşadar, s-au pronunţat. Bieţii critici aflaţi sub vremuri, pe linie ideologică, sau implicaţi în politicile literare de cumetrie. Criticii care, încă de pe vremea realismului socialist, şi-au făcut o profesiune de credinţă din pervertirea ierarhiilor valorice, validând, promovând şi încununând cu premii naţionale tone de maculatură. Nu cu mult diferit s-au purtat, faţă de valoare şi capodopere, în intervalul de douăzeci şi ceva de ani al simulării de dezgheţ ideologic, iar în post-comunism, culmea, după căderea cenzurii, ce ar mai fi de spus? De treizeci şi trei de ani, literatura română subzistă, într-o frenezie a promovării nulităţilor, a autorilor mediocri şi submediocri, pe diverse filiere ale grupurilor şi centrelor de putere ale literaturii naţionale. Haosul valoric, mai violent şi mai deşănţat, chiar şi decât pe vremea comunismului (comparaţia este, desigur, neavenită, şi totuşi, n-o putem evita), pare dirijat de nişte interese ce vizează distrugerea literaturii şi, implicit, a limbii şi poporului român. Nu-i fac nicio vină iniţiatorului anchetei de pe facebook, dar, în vârtejul respectivelor interese, ţi se cam interzice să pomeneşti despre capodopere, aşa încât am simţit nevoia unei replici.

Literatura română nu duce lipsă de capodopere, a cărăr detectare-validare poate fi făcută prin simpla citire, atunci când ai organ pentru literatură. O spun, cu mâna pe inimă: majoritatea tagmei criticilor de la noi nu are organ pentru literatură; la o adică, nici nu-i trebuie. Când se întâmplă să aibă un astfel de organ, posesorul este constrâns să şi-l anuleze, pentru a putea supravieţui, eventual, a parveni, în sistem şi în grupul în care-şi face de lucru. Mai există, apoi, confirmarea-validarea în timp a scrierilor cu statut de capodopere, ceea ce ar putea constitui o altă discuţie care să vină în continuarea celei despre recunoaşterea prin organul pentru literatură. Cele două discuţii se suprapun şi se contopesc, însă, în cazul anchetei de faţă, care se referă la literatura română în toată desfăşurarea ei, de-a lungul a trei sute de ani d e existenţă.

N-avem decât s-o luăm cronologic şi, inevitabil, pe sărite, deoarece capodoperele literaturii române sunt mai multe decât pot eu consemna aici. Sinistra gugumănie cum că n-ar exista, propusă de un prozator care a consultat critica de specialitate, mi-a produs, efectiv, o stare de rău, trezindu-mi, totodată, dorinţa de a pune lucrurile în ordine.

Craii de curtea veche ai lui Mateiu Caragiale este, sau nu este o capodoperă? De curând, această carte a fost desemnată drept cel mai bun roman românesc din toate timpurile, de către un juriu compus din o sută de persoane cu competenţe literare. S-ar putea crede că, în pofida priceperii şi bunelor lor intenţii, aceste persoane să se fi ferit de calificativul de capodoperă, tot aşa cum e posibil ca majoritatea acestor persoane să fi recunoscut că e vorba despre o capodoperă, iar iniţiatorul anchetei de pe facebook să nu fi auzit. Nu ne rămâne decât să recitim *Craii de curtea veche* şi să decidem dacă este sau nu o capodoperă. Acelaşi lucru am putea spune despre romanele *Pădurea spânzuraţilor, Ion* şi *Răscoala*. Cu *Răscoala*, Liviu Rebreanu a fost nominalizat pentru Nobelul literar, alături de Wladislaw Reymont, autor al romanului frescă a lumii rurale poloneze *Ţăranii*, pe care s-a întâmplat să-l citesc la vârsta de şaisprezece ani, aşa încât aş putea spune că am habar. *Răscoala* şi *Ţăranii* au acelaşi nivel valoric de capodopere ce descriu lumea rurală de la începutul secolului XX de la noi şi din Polonia. Juriul Nobelului a înclinat spre Reymont, posibil, datorită valorii şi anvergurii literaturii poloneze, aflate, la vremea aceea, în 1924, ca şi astăzi, cu mult deasupra valorii şi anvergurii literaturii române.

De la Rebreanu, sar la mult-hulitul, din perspectiva jocurilor politice, Eugen Barbu, autor a nu mai puţin de trei capodopere: *Groapa, Princepele* şi *Săptămâna nebunilor*, romane asupra cărora criticii au avut mari obiecţii, de-a lungul timpului. La vremea apariţiei, *Groapa* a fost desfiinţată de critica aservită realismului socialist. Nu cu mult diferit a fost tratat Eugen Barbu în istoriile literare apărute după revoluţie. Nicolae Manolescu şi Alex Ştefănescu urechează zdravăn capodoperele acestuia. Nu e nevoie de aşa ceva în lumea noastră literară, dovadă că Eugen Barbu a fost cel dintâi exclus din Uniunea Scriitorilor, imediat după revoluţie. Motivul ar fi fost orientarea lui politică, Barbu ar fi fost ceva mai comunist decât colegi de breaslă din Uniune, care, mai apoi, s-au priceput să joace cartea anticomunismului vehement. Acest anticomunism presupunea dezicerea de Eugen Barbu şi de capodoperele lui care împiedicau bunul mers al treburilor scriitoriceşti. Eu vorbesc aici despre literatură, nu despre caracterul lui Eugen Barbu etc.

Capodopere sunt şi *Moromeţii* şi *Întâlnirea din pământuri* ale lui Marin Preda care, pentru a se integra şi menţine onorabil în sistem, a subscris proletcultismului, cu scrieri precum *Desfăşurarea* sau *Ana Roşculeţ*. Cam la fel s-a scris istoria literaturii şi cu Petru Dumitriu, autor al capodoperei *Cronica de familie*. A adus servicii regimului, prin orientarea ideologică a mai multor scrieri ale sale şi, totuşi, după 1960, când a fugit din România, nu s-a mai auzit nimic despre el, aici. A fost recuperat după revoluţie, cu un oarecare entuziasm, ca unul dintre cei mai mari

(continuare în p. 20)

polemos

Arthur Suciu

Povești de la marginea lumii

Sensuri contrarii

De când fac naveta la Suceava, lumea copilăriei îmi pare situată într-o vecinătate imaginară, cu sens invers. Mergeam uneori cu trenul de la Suceava la Pașcani. Din gară, o luam pe jos spre casa bunicilor, trecând pe lângă Narhaus, casa doamnei Luca și alte case, tot de doamne (nici o casă nu avea nume de domn). Astăzi, când vin de la București, tot cu trenul, văd casa și strada din sens invers, un sens care, în copilărie, mi s-ar fi părut imposibil (căci era imposibil să vin din alt loc decât din Suceava). Trenul mă poartă în vecinătatea propriului trecut, văd casa și strada pe care înaintam pe jos, acea stradă care era viața mea, care, dacă mă gândesc bine, este și astăzi a mea, nimic neputând schimba faptul că pe acolo treceam adesea și cunoșteam nu doar fiecare casă, ci și fiecare gaură din asfalt. Dar trec cu trenul pe lângă acest trecut tot așa cum, în Suceava, locuind într-un cartier în care pe vremuri stăteau mătușa mea Lala și nenea Cornel (motiv pentru care acest cartier mi se părea special), trec spre universitate în sens invers față de direcția pe care aș fi avut-o, în copilărie, dacă aș fi mers în același loc. Trec în sens invers și numai la o distanță de o alee de tot trecutul meu, de strada pe care urcam spre școală, blocul lui Gospodaru, blocul Adrianei cu cofetăria, patinoarul și toate celelalte repere ale cercului cel mai stabil al copilăriei. Aș putea să calc, mergând spre universitate, pe aceleași locuri, abătându-mă doar puțin, însă doar în sens invers și dintr-o altă perspectivă, care construiește prezentul meu de acum, țese un nou trecut pentru cine știe ce nostalgie târzie sau, poate, pentru acel punct sau moment când toate trecuturile se vor alătura și vor forma un singur prezent, din toate sensurile.

Feedbackul e considerat elementul central al revoluției comunicării prin mijloace online. El a condus la apariția așa-numitei auto-mass-communication (comunicarea de sine în masă sau, mai corect, un individ care dispune de o mass-media). În sensul cel mai strict, rețelele online sunt structuri de feedback, ele își păstrează, chiar în această formă de autonomie, natura sa de feedback, adică de reacție, de răspuns la ceva care a fost comunicat anterior și despre care putem presupune că vine de la un comunicator central, încărcat cu autoritate, de la o sursă principală. În discuțiile obișnuite dintre oameni nu există feedback în acest înțeles tehnic. Desigur, putem reduce un dialog la o succesiune de feedback-uri, dar nu acesta e sensul său real. Dimpotrivă, dialogul e ceea ce face feedbackul inutil, ceea ce îl disloca. Feedback-ul este o informare pasivă a sursei de comunicare în legătură cu o anumită chestiune. El nu apare decât atunci când comunicarea a eșuat în atingerea efectelor ei. De exemplu, dacă o campanie de publicitate nu conduce la vânzări suficiente, compania cere feedback de la consumatori în încercarea de a-și explica situația. Feedback-ul e modul în care o sursă de informare, de regulă încărcată cu autoritate, solicită informații de la receptori sau modul în care receptorii înșiși comunică de la sine - iar acest „de la sine” e de fapt marea revoluție în comunicare, faptul că oamenii au fost deja convinși să spună totul, să răspundă la sondaje, să dea like, să apese pe link, să spună ce-și doresc, spre satisfacția totală și totalitară a puterii, care rânjește la acest entuziasm al feedbackului așa cum Pavlov rânjea când îi saliva câinele.

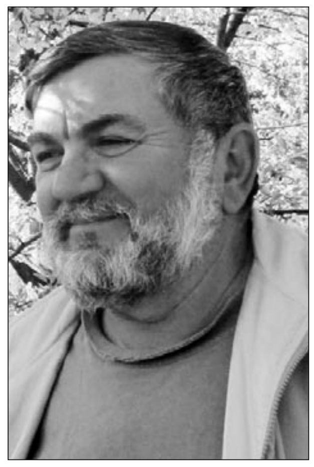
Eficiența în muncă a devenit tot mai mult echivalentul impresiei că ești eficient. Aceasta nu înseamnă că trebuie să te faci că lucrezi, ci că a lucra nu mai e suficient, ci munca ta trebuie să fie susținută de propria ei înregistrare oficială în rapoartele de evaluare, care sunt materialele publicitare ale oricărei birocrații. Totuși, această situație seamănă destul de mult cu ce se întâmpla în comunism, când totul trebuia să fie raportat, iar raportarea (cât grâu la hectar) devenea instrumentul de evaluare a muncii și, prin urmare, realitatea însăși.

Aproape întreaga istorie a filosofiei este anti-retorică, iar retorii, de la sofiștii greci la retorii romani și mai departe, au o imagine proastă. Filosofii au crezut mereu că retorica e doar vorbărie despre nimic sau, mai rău, un pericol și că misiunea lor este aceea de a găsi și exprima adevărul, fără a se gândi prea mult la faptul că adevărul e o luptă retorică. Doar modernii, unii dintre ei, au acceptat că retorica, această filosofie aplicată, vine din chiar mijlocul luptei istorice. Istoricismul e, în general, favorabil retoricii, însă ori de câte ori dăm peste un obsedat de adevăr sau de falsificarea lui (fake news), ne întoarcem la anti-retorismul filosofic și la termeni ca „apodictic”, „certitudine”, „cunoaștere pură”, „ființă pură”, stăm drepți în fața adevărului și respingem hotărât experiențele noastre personale și pe acelea ale istoriei, tot ce ține de turbulențele vieții, de natura sa ironică, vagă și retorică.

Ne pare rău să murim, căci suntem curioși de ceea ce urmează, însă ne este indiferent că n-am existat în cea mai mare parte a timpului. Nu invidiem epoca lui Pericle, secolul XVIII francez, nu regretăm că n-am trăit în altă epocă, ci numai faptul că trebuie s-o părăsim pe a noastră. Suntem atât de legați de viața pe care o trăim, încât credem că e singurul lucru care contează în infinitatea timpului. Suntem pătrunși de importanța ireductibilă a propriei noastre vieți, a faptului de a fi în viață și ne este imposibil să ne lecuim de această credință, singura reală, în comparatie cu care orice religie e o încropeală.

Argumentul preferat al ateilor e că a visa la lumea de dincolo de moarte înseamnă a deveni incapabil de a trăi viața de acum. Însă a trăi pentru o singură viață, cea de acum, e *tot o politică*, prin care puterea vrea să ne spună că efectiv nu avem nici o scăpare. Căci lumea de dincolo este, pentru omul obișnuit, o posibilitate de șantaj la adresa puterii, ca dovadă că puterea respecta ritualul morții ca cel mai important dintre toate. În lumea secularizată însă, moartea nu mai prezintă nici un interes în sensul în care nu mai este important decât dacă ești viu și numai atât timp cât ești viu. Dimpotrivă, acum moartea e o mare slăbiciune, pe care toți vor s-o ascundă ca să facă dovada că sunt (încă) vii și (încă) la modă. Puterea nu te place mort, așa că trebuie să faci totul pentru a-ți ascunde angoasa și anxietățile. Și, de obicei, murim înainte de a ni se termina viața, murim când devenim desueți.

Dumitru Augustin Doman

Flash fiction

Subinginerul de la Biblioteca Municipală

Ghiță Colibășanu este de meserie subinginer de subansamble auto. Dar, el este în acte manager general al Bibliotecii Municipale. Are în subordine o bibliotecară și cu el doi care-o și întrece. Dar, el este un dromoman dintre aceia care când iese din casă îl apucă un dor nebun de ducă încât simte nevoia să pornească în toate direcțiile deodată, cu trenul, cu autobuzul, cu trotineta sau chiar tot pe jos, pe jos, pe jos!

La ora 11,00, Ghiță iese val-vârtej din blocul de la marginea de nord a orașului și o apucă la drum, preocupat, ca un fel de ministru de finanțe, unul responsabil de bugetul țării. Până la urmă, ce mi-e bugetul țării, ce mi-e un stat de salarii cu doi angajați pe care managerul îl semnează cu toată responsabilitatea ca și un ministru? Peste 177 de metri face invariabil primul popas al zilei, la bufetul Căprioara, unde la masa din colțul întunecat îl întâlnește pe pictorul Vasile Vasile (primul e prenume, celălalt nume, firește!). Beau câte o vodcă împreună, tăcând adânc, precum niște înțelepți în Deșertul Gobi. Dar, Colibășanu se ridică brusc: „Mă grăbesc, nu-mi văd capul de treburi! Dar, ne mai vedem noi și stăm mai mult de vorbă...”

A doua oprire, mai scurtă, e adevărat, o face chiar la biblioteca municipală. „Sărut mâna, doamna Melania!” „Bună dimineața, dom director!” "Toate bune, doamna Melania?" „Toate bune, dom director!” răspunde bibliotecara cu nasul în telefon și se poate spune că programul de lucru este ca și încheiat. „Acum mă grăbesc, o anunță el pe subalternă, dar trec mai târziu”.

Ca de obicei, al treilea popas este invariabil la primărie. Se oprește la măsuța de la ușă a portarului pe care-l întreabă cu voce scăzută: „Stăpânul e în toane bune?” „Cred că da. De azi-dimineață o ține-ntr-una: Puii mei, puii mei!... Asta înseamnă că e de bine. Când e supărat strigă: ce puii... înțelegi ce vreau să zic... ce puii calului faceți aci?...” Păi, dacă primarul e în toane bune, iar ora este exact 12,00, deci timpul mesei, managerul Ghiță Colibășanu coboară în subsolul primăriei, la micul restaurant. La prima masă, ca și cum l-ar aștepta, e secretarul general al primăriei, cu paharul de vodcă între degete. Comandă și domnul manager o vodcă neapărat cu gheață și o fasole cu cârnați și murături. „Cum e viața pe-aci?” se interesează Ghiță. „Țaca-paca!” răspunde dezabuzat secretarul general. „Are balta pește?” „Hm! Crap, babușcă și caras”. „Se pune de-o evaluare, ceva?” „Ce contează! Evaluarea se dă în primărie, rezultatele – la berărie!” A, da! O bere. Și uitase de ea. Merge foarte bine după cârnații cu fasole. Dar, subinginerului de la subansamble auto, respectiv managerului bibliotecii municipale, îi șade bine cu drumul.

Trece strada vizavi de primărie și urcă precipitat într-un microbuz care tocmai pornea. O ia spre sud microbuzul. Nu contează pentru Ghiță Colibășanu, putea s-o pornească și spre nord-vest. Lumea largă-i lumea largă! Spațiul, ca și timpul, e relativ. Azi aici, mâine-n Focșani. El ajunge însă în Poienarii de Munte. La capăt de linie. Pe cine știe el aici? Păi, pe directorul căminului cultural de parastase, nunți și botezuri. Și o pornește zglobiu spre așezământul de cultura evenimentelor cruciale din viață. Dar, zi de marți fiind, căminul cultural cu fațada scorojită precum clădirile din Mariupol după bombardarea lui de ruși e închis ca o cetate în prag de cucerire. Găsește însă pe ușă un număr de telefon care se dovedește a fi exact al directorului Solomon Pupăză. „Salut, îi zice Ghiță. Am venit într-un schimb de experiență, sunt la ușa închisă a căminului...” „Bine, îi zice directorul, la 300 de metri spre oraș este magazinul sătesc care-i și restaurant, desigur. Ne întâlnim pe terasa lui

(continuare în p. 21)

„Cum e viața pe-aci?” se interesează Ghiță. „Țaca-paca!” răspunde dezabuzat secretarul general. „Are balta pește?” „Hm! Crap, babușcă și caras”. „Se pune de-o evaluare, ceva?” „Ce contează! Evaluarea se dă în primărie, rezultatele – la berărie!”

litere

Dan Ciachir

Tânărul Eliade și tinerețea noastră

Mircea Eliade a fost un *ideolog epic*. Om de dreapta în tinerețe, așa a rămas și mai târziu, așa ni-l înfățișează strălucitele sale dialoguri înregistrate în 1978 cu Claude-Henri Rocquet. Ca și Nicolai Berdiaev, Eliade a arătat că marxismul nu este decât o sociologie care caricaturizează eshatologia creștină. Opera sa de istoric al religiilor nu este pentru omul care merge la biserică și se împărtășește.

Există scriitori a căror operă e cât o garsonieră, a altora cât un apartament, după cum avem operă-vilă și, foarte rar, operă-palat. Precizez că analogiile acestea locative au în vedere nu cantitatea, ci diversitatea, întrucât „iatacul" lui Mateiu I. Caragiale e vast cât o moșie în virtualitatea lui inefabilă.

Mircea Eliade are o operă întinsă – literară și științifică. Noica îl așeza pe bună dreptate lângă N. Iorga și Bogdan Petriceicu-Hasdeu. Pe care, îmi îngădui să adaug, îi unește o impresionantă forță epică. Diversitatea operei lui Eliade îți îngăduie accesul la parte, la părți sau chiar la întreg.

În 1969, pe când aveam vreo 17 ani, am citit în revista „Secolul XX" nuvela lui Eliade *La țigănci*. Nu am înțeles mare lucru din ea. Nici din *Domnișoara Christina*, reeditată un an mai târziu. Am dat din umeri și peste un deceniu, după lectura unor romane „indianiste" precum *Secretul doctorului Honigberger*...

Pe mine Eliade m-a facinat ca eseist, ca memorialist, ca autor de articole și chiar de note publicate în „Vremea". Am avut privilegiul, în anii '80 ai secolului trecut, să citesc acasă întreaga colecție a acelei reviste. Într-o notă de câteva rânduri, Eliade spunea, pe bună dreptate, că valorile clasice latine n-au fost pentru noi obiect de contemplație, ci argument sau pledoarie în favoarea apartenenței noastre la romanitate. Mi s-a părut o observație strălucită.

În aceeași perioadă am căzut pe volumele sale de articole *Oceanografie* și *Fragmentarium*. Cunoșteam deja stilul concis și cabrat al lui Nae Ionescu, ca și articolele și studiile lui Mircea Vulcănescu. Ca să nu mai vorbesc de Cioran, cu al său primat stilistic, de Petru Comarnescu și de uitatul Petru Manoliu.

Ca și magistrul său, Eliade-eseistul de 27-28 de ani știa să pună o problemă, să reflecteze pe marginea ei în mod poliedric, să lege literatura și cultura de viață, de existență, că doar nu degeaba li se spunea în interbelic acestor oameni „trăiriști", să inducă prospețimea trufandalei unor aridități cerebrale... Iar toate acestea decurgeau dintr-o autenticitate străină de metodă și manoperă. Așa încât am „regresat" cu bucurie până la *Itinerariu spiritual*, ciclul de articole scris de Eliade în Elveția și expediat ziarului „Cuvântul", care l-a tipărit în 12 foiletoane în 1927. Un an mai târziu, Eliade trimitea aceleiași gazete admirabile note de drum din Italia, vădind o puternică afinitate cu N. Iorga (un scriitor uriaș în memorii și note de drum): a se compara perspectiva celor doi asupra Veneției.

Pe vremea când gazetăria era socotită ceva frivol, Eliade, Cioran și Vulcănescu au practicat-o. Și cred că numai Cioran a reușit să asezoneze în „Melancolii bavareze" reportajul cu metafizica. Ulterior, și nemărturisit, această experiență i-a șampanizat eseurile și portretele din *Mărturisiri și afurisenii (Aveux et anathèmes)*. În cartea aceea există un portret al lui Eliade în care Cioran spune despre congenerul său că, atunci când te ocupi de prea multe religii, nu mărturisești niciuna. Este ipostaza ingrată a degustătorului de vinuri: degustătorul nu bea, el „comentează" vinurile, e precum criticul literar care duce cupa operei mai întâi la nări și abia apoi la gură...

Faza de savant, de istoric și „filozof" al religiilor este faza lui decadentă, la antipodul atitudinii mărturisitoare a lui Nae Ionescu și a lui Mircea Vulcănescu murmurând pe cimentul Aiudului „Să nu ne răzbunați". Faza de istoric al religiilor a lui Eliade este semnul unui proces de adaptabilitate. Ipostaza de savant „bon pour l'Occident". E ca și cum Enescu ar cânta jazz la pian unui public din California care nu poate înțelege *Oedip* și nici măcar *Suita a III-a*.

În *Jurnalul portughez*, Eliade mărturisește că nu avea o Biblie în casa în care locuia la Lisabona. Voia să-i citească din ea soției, care își aștepta sfârșitul. Și împrumută o Biblie de la un coleg de legație, de la Brutus Coste. Nici acela nu avea în casă o Biblie românească sinodală, ci versiunea Galaction-Vasile Radu. Era totuși o Biblie. Apoi, dată fiind boala soției, merge și pe la niște slujbe, iar după sfârșitul nevestei pornește în pelerinaj la Fatima. Așa încât, Eliade are toate datele savantului occidental care se ocupă de „religii și credințe"... Iată de ce am preferat tratatului despre religii al lui Eliade excelentul manual de istorie bisericească universală în două volume, editat în 1956 de Institutul Teologic din București. Pe atunci, Roller și compania ne desfiguraseră trecutul, ni-l falsificaseră, însă istoricii noștri ecleziastici puteau spune adevărul. Între autorii acelui manual se prenumără, de altfel, savantul mărturisitor Teodor M. Popescu.

Însă opera de „analist", de istoric sau filozof al religiilor a lui Eliade își are temeiul ei. Acestei opere îi datorează consacrarea internațională; universalizarea. Și nu știu cum se face că o asemenea consacrare au dobândit în Occident doi naționaliști români: Eliade și Cioran. Unul a făcut carieră științifică, celălalt carieră literară. Primul român consacrat în mediile științifice apusene din secolul XX a fost N. Iorga, părintele ideii naționale moderne. L-au urmat Brâncuși, Eliade, Cioran și chiar Vintilă Horia, care scria în trei limbi ale Apusului. Desigur, există și consacrarea mondială a lui Eugen Ionescu, care, fără să fi început la „Cuvântul", ca Eliade și Cioran, sau la „Gândirea", ca Vintilă Horia, nu era om de stânga. Dimpotrivă. Și credea în Dumnezeu.

Mă întorc acum la gazetăria și eseistica lui Eliade din tinerețe. Dar o iau în considerare și pe aceea din Exil, de care am luat cunoștință după prăbușirea regimului comunist. Mircea Platon avea dreptate să susțină într-o prefață că modernismul românesc este legat de „reacționarii" Mircea Eliade, Nae Ionescu și Mircea Vulcănescu. Deschid o paranteză spunând că rămâne pentru mine o problemă insolubilă următorul fapt: acela că nașul curentului literar modernist, E. Lovinescu, umbla cu tramvaiul sau birja și își scria cărțile la umbrarul din Fălticeni, în aceiași ani în care Nae Ionescu schimba vitezele unui Maybach cu dublu compresor (un „4x4" al epocii) și călătorea des în Occident. Mai mult: trata în numele lui Nicolae Malaxa importuri de minereu de fier din Germania și încheia contracte de ordinul a sute de milioane de lei.

Mircea Eliade a fost un *ideolog epic*. Om de dreapta în tinerețe, așa a rămas și mai târziu, așa ni-l înfățișează strălucitele sale dialoguri înregistrate în 1978 cu Claude-Henri Rocquet. Ca și Nicolai Berdiaev, Eliade a arătat că marxismul nu este decât o sociologie care caricaturizează eshatologia creștină. Opera sa de istoric al religiilor nu este pentru omul care merge la biserică și se împărtășește. Opera lui Eliade de istoric al religiilor, destinată unei lumi atinse de frigiditatea ateistă și secularizantă, grăiește cât se poate de limpede. În jargonul în care există „Homo sovieticus" și „Homo europaeus", Eliade arată că urmașul lui Adam este un „Homo religiosus". Așa încât nu există nicio ruptură, nicio „soluție de continuitate" în vasta operă a lui Eliade, respectiv între încăperile și dependințele palatului său bibliografic. Un fir organic leagă articolele de tinerețe din „Cuvântul" și „Vremea", eseurile din *Fragmentarium* și *Oceanografie*, de convorbirile din *Proba labirintului*, de paginile de memorii și de cele din jurnal. Poate și de nuvelele și romanele sale, pe care, iertat să fiu, n-am avut onoarea să le citesc întrucât... nu am putut.

Cu câțiva ani înainte să se prăpădească, Alexandru Paleologu a scris un admirabil eseu intitulat *L'Occident est a l'Est*, susținând că anumite maniere, obiceiuri, rafinamente apusene nu mai supraviețuiesc astăzi decât în Răsăritul Europei, prin România sau Polonia.

Eliade, fără a fi paseist, este și el un om al normalității, un reflex al vremurilor în care, potrivit lui Iorga, Europa era „Pământ al Crucii și al culturii". Mă întreb ce sentimente ar încerca acest savant și istoric al religiilor confruntat cu cărți și filme precum *Codul lui Da Vinci* sau *Mormântul necunoscut al lui Iisus*?!

Un răspuns senin și impecabil la această întrebare l-a dat profesorul Mihai Zamfir: „Ideologia americană a «corectitudinii politice» a provocat numeroase victime printre marile figuri ale secolului XX. Din fericire, moda politico-socială a corectitudinii va trece, ca toate modele de acest fel: într-o astfel de confruntare, opera marilor gânditori iese întotdeauna victorioasă. Promotorii interesați ai unei asemenea ideologii, persoane care au supt laptele marxismului odată cu abecedarul, gata cu toții să-și facă uitată activitatea comunistă, dar extrem de preocupați, în schimb, cu tinerețea de dreapta a unor intelectuali, vor dispărea în mod natural și, cu ei, această propagandă depășită. Sunt curios ce se va spune, peste încă 50 de ani, despre deliranții marxistoizi întârziați din Occident, care fac acum legea, și ce se va spune despre Mircea Eliade, aniversat cu aceeași ocazie. E de fapt o falsă curiozitate, pentru că știu deja răspunsul."

* * *

„Fructul oprit" de comunism a fost de altă natură decât roada interzisă protopărinților. Nu degeaba un ideolog-șef de pe vremuri, Leonte Răutu, sugera să nu se dea multe citate din autorii indexați, evident de dreapta, întrucât pe acelea le va reține cititorul, și nu comentariul care le combătea.

În epoca de dezgheț a fostului regim, Eliade a fost tipărit ca prozator, parțial și selectiv, apoi chiar ca istoric al religiilor. Articolele și eseurile sale de tinerețe rămâneau însă sub obroc. De aceea le-am sorbit cu și mai mult nesaț și ni le-am trecut, în copii xeroxate (îndeosebi *Oceanografie* și *Fragmentarium*), din mână în mână. Și cărțile lui Cioran, și texte de Vulcănescu apărute în revistele din Exil, întrucât el nu avea niciun fel de culegere de articole sau volum.

Să le dea Dumnezeu bine și sănătate cenzorilor revistei „Opinia studențească" de la Iași! La mijlocul anilor '80, redactorii acelei reviste, Valeriu Gherghel și Liviu Antonesei, au început să publice o pagină având genericul „Criterion". Cu texte de și despre Eliade, Cioran, Vulcănescu etc. A semnat și N. Steinhardt în „Opinia studențească", iar atunci când a trecut la cele veșnice i s-a consacrat o pagină titrată cu verzale cu întrebarea Apostolului Pavel: „Unde ți-e, moarte, boldul?".

După căderea comunismului, am descoperit că un om de cultura lui Dan C. Mihăilescu era la curent cu opera celor trei criterioniști pomeniți și știa atât de multe despre Generația 27; Generația lui Eliade. Tinerețea noastră a fost strâns legată de tinerețea lui Eliade și a marilor săi congeneri într-o vreme când abulia, limba de lemn și prostia bătrâniciosă acoperiseră România. Comuniștii ne-au determinat, printr-un paradox care le aparține în bună parte, să ne răcorim spiritualicește și să ne revigorăm cu lecturile unor mari scriitori de dreapta.

eseu

Sorin Antohi

Idei și zile

Bibliografia mea. Simt tot mai acut nevoia unui registru exhaustiv care să includă toate cărţile pe care le-am citit. Îl voi face la vară (promit). 23.09.1976

El memorioso. Mi-aduc aminte cu invidie de Funes al lui Borges. Dacă aş fi ca el, nu ar mai fi nevoie de efortul pentru acest caieţel prăpădit, în care nici nu încerc (pentru că nu sper să reuşesc) să-mi găsesc reazem gîndurilor. 1.02.1977

Popor zootehnic. O expresie ce mi-a rămas dintr-un vis: „popor zootehnic". Nu-mi amintesc deloc contextul. 24.09.1978

Identitate europeană? EUropeană? După BREXIT, echivalarea celor două, deja forţată, ipocrită şi pur ideologică (fiindcă fundamentele lor istorice nu erau invocate decît selectiv şi tendenţios), devine imposibilă. Astăzi şi pentru multă vreme: Turcia nu mai poate şi nici nu mai vrea să aspire la *EUropenitate*, Rusia şi-a reluat destinul eurasiatic, aşadar extinderea acestei noţiuni devine caducă ori se limitează la mici adaosuri (Balcanii de Vest, Norvegia, Elveţia etc.) care nu compensează pierderea netă indiscutabilă – Marea Britanie. 15.11.2016

România redevine treptat pustie, ca la Facere, şi este simultan pustiită, ca la Apocalipsă. Începe să se facă loc pentru alţi locuitori, poate mai vrednici, care vor avea însă de refăcut/echivalat/schimbat, deopotrivă fizic şi simbolic (pe limbile şi credinţele lor), cu sau mai degrabă fără memoria predecesorilor, „gura de Rai", „spaţiul mioritic", „spaţiul bărăganic" etc. Aceasta este ipoteza fericită, în care dispariţia autohtonilor (cu tot cu cei care au trăit aici secole sau măcar decenii) nu va fi urmată de veritabila regresiune la animalitate (nu cea explorată de marea filozofie şi parcă dovedită empiric în fiecare zi), adică de înlocuirea omului de către animal (nu transformarea primului în cel de-al doilea, temporară ori definitivă), ca în visul ecologiştilor radicali de după *animal turn*. 2.01.2017

Supra-animalul. O crescătoare de animale din Ticino, într-un reportaj elveţian redifuzat azi de TV5, vorbeşte cu multă seriozitate şi cu destulă obidă de standardele tot mai exigente care li se impun zootehniştilor. Supermarket-urile, asociaţiile profesionale, grupările ecologiste, veterinarii, nutriţioniştii, bucătarii cu stele Michelin, experţii care acordă generoasele subvenţii de stat (am văzut personal la Leysin, în decembrie 2008, efectele unor subvenţii de 90%!), toţi par să aibă ca ideal un fel de supra-vacă, o vacă nietzscheană, demnă de Zarathustra (exaltat de autorul german în acelaşi peisaj alpin). Dacă oamenilor reali, cu toate că şi-au ratat (deocamdată?) tranziţia spre *Übermensch*, li se tolerează astăzi totul, animalelor li se cere absolutul, chiar sublimul (fiindcă animalul este treptat emancipat, eliberat de tirania omului şi de consecinţele ei utilitar-asasine, glorificat şi adorat *în sine*). 16.0.2017

Luminile secunde, nocturne, le-au însoţit subteran pe cele dintîi, diurne/solare, exprimîndu-le dialectic negativitatea. Au ieşit la suprafaţă în explozia Romantismului, pentru a intra apoi într-o secundaritate deplină (adică şi cronologică, ca în *secundarul* teoretizat de Virgil Nemoianu), de unde reapar uneori în forme mutante, de regulă violente. Aşa a fost şi cu discursul palingenetic, auroral şi afirmativ, manifest al Regenerării (o resurecţie deopotrivă istorică, biologică, biblică şi alchimică), revenit în perioada interbelică într-o formă radicală – pînă la eugenism exterminaţionism. În acest cadru citesc eu (aşa cum am spus public ieri) teoria lui Antoine Compagnon despre antimoderni(i francezi): un prim antimodernism, *franco-francez* (preponderent estetico-literar, idiosincratic), a reapărut ca antimodernism secund în alte părţi, din Spania în Europa de Est, unde treptat a fost înlocuit/radicalizat de un (deja neo- !) antimodernism terţ, de sorginte germană şi înzestrat rapid cu genealogii autohtone. Despre aceste antimodernisme, secund şi terţ, am tot scris şi despre ele e vorba în volumul de la CEU Press pentru care am făcut cu Balázs Trencsényi introducerea teoretică şi istorică. Aşadar, pe lîngă orice *Dialektik* (*der Aufklärung* etc.) din ţările de origine (de regulă occidentale şi central-europene), aceste idei/ideologii/teorii/vieţi secunde (*afterlives*, *revivals* ori, ca întreg, acest *basso continuo*) – de fapt, dublu secundare şi terţiare – au înflorit şi ăn acelaşi timp şi-au inventat/dezvoltat rădăcini în ţările periferiilor europene. Această secundaritate derivată, mimetică, întîrziată, mutantă e potenţată de secundarităţile „normative", canonice, dar nu se poate explica numai prin ele. Dimpotrivă, ea poate contribui la explicarea lor. Acesta e privilegiul epistemologic al periferiei, al liminalităţii: din margine, vezi şi, dacă eşti inteligent, poţi compara, judeca şi, de ce nu, chiar depăşi (printr-o operaţie de *Aufhebung*) ceea ce oferă alte spaţii care îşi afirmă (tot mimetic, desigur) poziţia normativă. 10.03.2017

Substituiri identitare. Aşa cum ruşii din Kaliningrad fac *re-enactments* ale (lumii) nemţilor din Königsberg (ori moldovenii şi oltenii mai cultivaţi ori mai snobi din Timişoara de azi asumă identităţi central-europene), succesorii slugilor ticăloase pozează ca boieri (cel puţin la nivelul meniului de la restaurante în care referinţa la boieri a ciocoilor noi este un blazon). Nu doar un loc sau o casă, ci şi un timp, o identitate şi o memorie pot fi *squatted*. Şi nu mă gîndesc nici la impersonare (în linia lui Martin Guerre, care i-a inspirat lui Natalie Zemon Davis, după cum mi-a mărturisit chiar ea, fascinaţia perplexă pentru impostură şi impostori), nici la ceea ce Hans Robert Jauss a denumit *identificare asociativă* (în fond, o estetică existenţială amuzantă, eventual chiar terapeutică ori festiv memorială – dacă nu degenerează în fuziune patologică a planurilor existenţiale, aşa cum cred că am văzut la Concord în iarna lui 2000: o doamnă care ne repeta inlasabil că *este* Louise May Alcott), ci la o formă-limită de bovarism geocultural. 14.04.2017

Inintelighenţia. Intelighenţia, privilighenţia, inintelighenţia... *Prima* a fantasmat utopii şi a făcut ori a însoţit revoluţii din care s-au născut invariabil distopii. *A doua* a profitat cinic de tiraniile de tot felul, le-a furnizat mijloacele hegemoniei simbolice, eventual a "rezistat prin cultură". A avut uneori iluzia că-şi poate controla controlorii, s-a lăsat distribuită în roluri de apologeţi ai (meta)stazei naţionale şi de figuranţi ai unor reforme şi revoluţii înscenate. *A treia* descinde în mare măsură din cea de-a doua şi este mai sofisticată. În acelaşi timp, e mai oportunistă, mai vicleană, mai sectară, mai (lup-)moralistă, mai clasistă, mai hedonistă, mai dandy, mai narcisică, mai inautentică, mai virulentă. Are alibiul democraţiei, pe care a învăţat s-o simuleze, iar dacă poate cuvînta se justifică etic, estetic, cultural, teologic, filozofic – de pildă, tiranofilia minoră devine luptă pentru Adevăr, Bine şi Frumos — sau cel puţin ideologic, patriotic şi geopolitic. Şi, sperînd să iasă din confuzie, aderă mimetic şi năuc la dogmele Occidentului, parcurgându-le cu flexibilitate tot spectrul, chiar creînd hibrizi contraintuitivi (e singura lor creativitate). Fără convingere, dar nu fără ocazionale accese exhibiţioniste care amintesc de cele ale convertiţilor rataţi, ale celor care nu pot crede în nimic. 7.05.2017

Extrema dreaptă românească, în interbelic şi după comunism, are desigur modele occidentale. Dar, atunci ca şi acum, are o şi (re)sursă locală, resentimentul anti-occidental. Prin urmare, se leagă genetic de fundamentalismele din periferiile sistemului global, fenomene moderne care invocă tradiţii (inventate) religioase şi seculare, dar sînt în primul rînd o revanşă iluzorie şi disperată. În perioada interbelică, antioccidentalismul românesc era oarecum ascuns de antimodernismul paneuropean. Astăzi, de noua criză a democraţiilor occidentale, care a relansat iliberalismele metapolitice. 14.05.2017

Analiza antimodernismului pe care am publicat-o cu Balázs Trencsényi în 2014 poate fi dusă mai departe în multe direcţii: una empirică, în special prin extinderea obiectului deja studiat şi prin aplicarea modelului la alte naţiuni/culturi, mezoregiuni, eventual continente; una teoretică, în special prin dezvoltarea cîtorva idei-forţă, cum ar fi aceea că antimodernismul este un metadiscurs al modernismului (am scris deja atunci că primul e dublul negativ al celui de-al doilea). 14.06.2017

Ficţiuni capitaliste în postcomunism. La aproape o generaţie istorică de la prăbuşirea comunismului de stat, elitele noastre occidentaliste şi majoritatea celor care îşi construiesc statutul public pornind de la discursul lor (printr-un bovarism geocultural secundar – sau chiar terţ etc., pe măsură ce coborîm în adîncurile societăţii —, confuz, ignorant, primitiv mimetic şi oportunist) privilegiază ficţiunile ideologice capitaliste în detrimentul analizei lucide. Mîna invizibilă (repet şi aici: nu numai la noi, ci şi în leagănul istoric-simbolic al capitalismului, formula corectă ar fi *mîinile invizibile*), statul de drept, economia de piaţă, piaţa liberă ş.a.m.d. Mantre însuşite mecanic din diverse limbi cunoscute adesea aproximativ ori prin traduceri după ureche, în cel mai bun caz literale (barbarisme, calcuri etc.), care coexistă şi chiar se concurează semantic/retoric/ ideologic, fiindcă limba noastră cultă nu mai are memorie, iar fiecare nou vorbitor/scriitor participă fără să ştie la creolizarea secundară (şi terţiară etc.: inventînd dublete, triplete etc.) a românei. Aceste mantre sînt însuşite împotriva experienţei directe şi fără reflecţie critică, ba chiar fără cunoaşterea ori prin refuzul obstinat al reflecţiei critice din Metropolă. Dincolo de clivajele (fosile) între Stînga şi Dreapta, dincolo de módele cultural-ideologice plasate între cei doi poli, gîndirea critică ar trebui să facă un lucru elementar: *adaequatio intellectus ad rem*. 20.01.2022.

(Extrase din manuscrisul Idei şi zile *au mai apărut în* Trivium, Observator cultural *şi* Argeş.*)*

Aşa cum ruşii din Kaliningrad fac *re-enactments* ale (lumii) nemţilor din Königsberg (ori moldovenii şi oltenii mai cultivaţi ori mai snobi din Timişoara de azi asumă identităţi central-europene), succesorii slugilor ticăloase pozează ca boieri (cel puţin la nivelul meniului de la restaurante în care referinţa la boieri a ciocoilor noi este un blazon).

litere

Nicolae Coande

Kukunezii ştiu când s-a scufundat Atlantida – în decembrie 1989

II

„Vin dintr-o ţară cum nu se află alta în Univers.

Vin din Kukunia, ţara tuturor minunilor închipuite şi neînchipuite...”

Ion Eremia – „Gulliver în Ţara Minciunilor”

Deşi a cunoscut până acum trei ediţii (ultima în 2006, Editura Andromeda, cvasinecunoscută), romanul lui Ion Eremia, „Gulliver în Ţara Minciunilor” nu a avut parte de receptarea pe care o merită, cu toate că „Gulliver în Ţara Minciunilor” este nu numai printre primele cărţi scrise la noi împotriva stalinismului, dar şi printre puţinele care pun radiografia societăţii totalitare într-o epică minuţios construită în toate articulaţiile ei, ca operă literară de calibru. Alături de *1984* al lui Orwell, de care îl desparte, cronologic, doar un deceniu, „Gulliver în Ţara Minciunilor” este una din analizele cele mai lucide, întreprinse cu mijloacele literaturii de ficţiune, ale comunismului”, după cum apreciază criticul Petre Răileanu. Nici Bogdan Creţu nu ezită să folosească o serie de comparaţii nobile, şi-l situează pe Ion Eremia în compania ilustră a unor autori: „Mulţi dintre autorii de antiutopii au avut iniţial simpatii comuniste, pentru a se detaşa ulterior de politica propriu-zisă a Partidului: să-i amintim pe Zamiatin, Orwell, Koestler şi, la noi, pe Panait Istrati, A.E. Baconsky sau Ion D. Sîrbu. Dezamăgirea lor, dezicerea oligarhiei comuniste de utopia care fascinase la început atâţia intelectuali (care, din păcate, de-a lungul istoriei, mereu se dovedesc a fi naivi şi uşor de momit printr-un înşelător discurs utopic) a condus însă la denunţarea sistemului din chiar interiorul acestuia – semn de luciditate în cele din urmă.” Aşadar, o antiutopie ar fi cartea lui Ion Eremia. Dar ce este o antiutopie? Termenul a fost definit ca atare, în opoziţie cu utopia, în 1868, de John Stuart Mill, tocmai pentru a desemna o societate imaginară unde calităţile negative, criminale definesc morala curentă, care emană de la ceea ce mai târziu s-a numit „Big Brother”, supra-Ochiul care îi supraveghează pe toţi. Cunoscută şi sub numele de distopie, antiutopia îşi arată faţetele sumbre atunci când promisiunea explorării unei lumi perfecte este deja întruntă într-un tot ce poate fi deja radiografiat ca realitate: „Cea de a doua nu este decât o variantă perfecţionată a celei dintâi, fatalitatea ei, geamăna ei lipsită de artificii. Antiutopia ar putea fi considerată fără a greşi o expresie a maturizării genului, ca şi o modificare a perspectivei; acolo unde utopia promite, antiutopia radiografiază (...) e un fel de utopie pe înţelesul tuturor” (Sorin Antohi, *Utopica. Studii asupra imaginarului social*, Ed. Ştiinţifică, 1991). Printre autorii de antiutopii celebre s-ar număra scriitorii de mai sus, dar şi iniţiatori precum H.G. Wells, Samuel Butler, cu remarcabilul „Erewohn”, Aldous Huxley, dar şi Anatole France, Karel Čapek, Dostoievski, sumbrul Franz Kafka – venind în zilele noastre până la autori precum Elias Canetti, fraţii Strugaţki, Andrei Platonov, cu excepţionalul *Cevengur*, Ira Levin, Robert Heinlein, Anthony Burgess, Ray Bradbury, Philip K. Dick sau Kurt Vonnegut. Aşadar, Ion Eremia s-ar afla cu „Gulliver în Ţara Minciunilor” într-o companie selectă a ceea ce se profilează a fi o mare tendinţă în literatura secolului al XX-lea, printre cele mai „capabile” să dea naştere unor asemenea viziuni întunecate, lipsite de speranţă, nu mai puţin lucide, avertizori de integritate.

Cu un simţ al ironiei, dublat de unul literar de certă calitate, autorul avertizează încă din start eventualul cititor care ar putea clipi nedumerit: „Oh! dragul meu cititor, nu te teme! Sunt în toate minţile, ţi-o jur! Ştiu că nu te-ai fi aşteptat nicicând să auzi aşa ceva din gura mea. Dar, crede-mă, vin dintr-o lume sfântă, minunată, care mi-a topit şi returnat sufletul într-un tipar nou, de-a dreptul miraculos. Vin dintr-un colţ al pământului, unde oamenii au dovedit în chip strălucit că sunt cu adevărat între aleşi între aleşi, cei dintâi dintre dobitoacele firii, suprema creaţie a naturii. Vin dintr-o ţară unde oamenii au izbutit să făurească o societate fără seamăn în lume, sublimă, uluitoare. Vin dintr-o ţară cum nu se află alta în Univers. Vin din Kukunia, ţara tuturor minunilor închipuite şi neînchipuite... Am venit să vă împărtăşesc clipele dumnezeieşti trăite în sublima Kukunie, lucrurile nemaipomenite văzute şi trăite acolo. Dar luaţi aminte: n-am venit aici numai în chip de crainic al lumii noi, ci şi ca luptător fanatic pentru ea! Am venit ca să mă bat, pe viaţă şi pe moarte, pentru făurirea pe meleagurile noastre a unei societăţi fericite, după pilda glorioasă a slăvitei Kukunii! Ultimele picături de sânge, ultimele clipe ce le voi mai avea de trăit le voi dărui acestei cauze sfinte. Nimeni şi nimic în lume nu va putea împiedica izbânda universală a credinţei kukuneze!” Tonul admirativ, chiar exaltat, este desigur o capcană auctorială, un truc menit să ascundă de fapt reversul medaliei. Fraza curge apoteotic, exact ca în luările de cuvânt fastidioase ale liderilor comunişti, impregnate de mesianism şi teroare lexicală, tocmai pentru a se obţine efectul invers: nimic nu este de fapt aşa cum se spune. Totul este pe dos, de fapt, cuvintele au aici menirea de a seduce prin pedalarea tocmai pe neverosimil. Se minte premeditat ca să se spună tocmai contrariul. Minciuna ia insolent chipul unui adevăr ultim. Crainicul lumii perfecte este şi un fanatic ideolog, care va lupta până la ultima suflare pentru a menţine „raiul” dobândit miraculos, dar şi pentru a-l exporta (comuniştii sunt mari exportatori de fericire!) peste tot.

„axa globului terestru trece prin Kukunia,

înţeapă pământul exact în satul unde s-a născut Marele Granit

şi se opreşte la şapte mii de picioare sub beciul casei sale părinteşti”.

Chiar dacă pentru asta, „vestitorul fericirii” trebuie să îndure iniţial bătaia la „rangă” şi umilinţele regimului kukunez, îngroparea de viu în temniţă, spălarea creierului însă aşa ceva face parte, desigur, din iniţierea kukuneză de care au parte cei care sunt aleşi de soartă să intre în Regatul Fericirii. Personajul lui Ion Eremia trece prin furcile caudine ale unei iniţieri la capătul căreia va deveni un om de nădejde al regimului, pe care ajunge să îl cunoască intim după mai multe peripeţii în care ajunge să-şi renege fiinţa şi crezul cu care ajunsese în Kukunia. Deşi internat la balamuc, după căderea regimului, el speră să iasă şi să îşi prezinte scrierile în care oferă Marii Britanii un prilej şi un îndreptar în a deveni centrul mondial al granitismului! Ironia este fină şi cu bătaie politică mai lungă, la adresa Perfidului Albion care, priun Churchill a abandonat România în favoarea URSS, edificat cu cinism că acesta ar fi preţul unei păci mondiale după război. Că acea pace a adus moarte şi mizerie, Churchill s-a convins repede, însă prea târziu pentru „kukunezii” aflaţi de partea cealaltă a Cortinei de Fier. Limbajul folosit de autor este îmbibat de găselniţe pline de umor, de la numele şefilor kukunezi şi până la ceea ce sunt definite ca descoperiri epocale ale ideologie “granitice” (evident, de la numele Liderului Suprem, Granit), iar imaginaţia autorului nu este întrecută decât de imaginaţia personajelor sale, una funambulescă, vestind ridicolul limbii de lemn a epocii Ceauşescu, atât de bine teoretizată de o Francoise Thom. „Estetica granitistă” este deservită de artişti pe măsură, obedienţi, academicieni care au descoperit cum poate fi eradicată foamea (extirpând stomacul oamenilor) sau literaţi mândri că poartă uniformă care poate rivaliza cu cea militară. Regulamentul de funcţionare al breslei este hilar, de un comic irezistibil, însă cei care îşi amintesc odele adresate lui Dej sau Ceauşescu de scriitorii români îşi pot face o idee despre cum realitatea poate bate... utopia. Iată un fragment edificator: „Art. 577. Poezia este acea parte a literaturii destinată a cânta şi preamări stăpânirea. Ea trebuie să fie însufleţită numai de sentimente înalte ca dragostea neţărmurită faţă de Granit şi granitism şi ura faţă de duşmanii acesteia. Sunt cu totul interzise producţiile poetice care au la bază sentimente minore şi cu caracter privat, cum ar fi, de pildă: iubire între persoanele de sex opus, dragostea părintească şi filială, îndrăgirea naturii etc. Omul nu trebuie să stea cu gândul la iubită, la nevastă, la copii ori la codru verde, ci numai şi numai la Granit, granitism, la muncă şi spirit de jertfă”. Luaţi antologiile de poezie aşa zis patriotrică sau culegerile greţoase de omagii lirice ale multor poeţi din epocă şi veţi înţelege că regulamentul a existat cu adevărat, nu este doar o ficţiune literară! „Titanul pe ţucal”, oda scrisă de minorul, dar norocosul poet Boka, ar fi putut lejer să fie scrisă de Adrian Păunescu, favoritul lui Ceauşescu din deceniile 7-8 ale secolului trecut.

Cuvântările lui Ceauşescu în acest sens adresate scriitorilor cu diferite ocazii, şi regăsite în arhive după 1990, sunt o mostră clară de gândire... kukuneză: „Cine e pentru construcţia socialismului are libertate să scrie în orice formă, mai bine, mai rău, aici depinde de talent, dar alte concepţii, la alte ideologii nu le putem face loc în societatea noastră [...] Oamenii de litere să aibă şi ei un program. Eu ştiu că unii spun: literatura şi arta nu poţi s-o planifici. Să vă spun drept, mie nu mi se pare imposibil [...] Cum cerem să producem şi bunuri de consum şi bunuri tehnice la nivelul cerinţelor, şi în domeniul artei avem aceleaşi pretenţii”. Ceauşescu, critic literar şi normator de producţie culturală...

Că este Kukunia teribilă lui Ion Eremia sau Atlantida funambulescă văzută de un satrap ideologic comunist, aceste continente ale disperării reprezintă în continuare adevărate coşmaruri ale unei istorii încă nedeplin exorcizată. Memoria, inclusiv literară, este protejată prin asemenea scrieri ale unor autori pentru care suferinţa este mobilul scrisului celui mai autentic.

Aurel Udeanu

Şi dacă stau şi scrutez adânc în hăul
fără fund din mine - toată osteneala mea
aici, dedesubt, încape foarte bine într-un
sicriu proaspăt lucrat. Mirosind sfânt
a brad!

Şi dacă cu ochi interiori, larg deschişi,
străpung tenebrele dese din mine, scotocesc
în ultimele pliuri ale cărnii - singurul meu rost
în acest trup decât (pre)gătirea pentru Marea
Întoarcere. În Cel mai presus de schimbare,
de râvnirea unui Răsărit şi-a unui Apus.

Nu ştiu cum va fi contopit, iarăşi, cu Unul.
Am uitat cum era, risipit peste tot şi niciunde.
O veşnicie parc-a trecut de când nu cunoşteam
apăsarea materiei. Până la urmă, tot ce contează
este că El există şi m-aşteaptă răbdător în Înaltul
intelectului meu, gata să taie viţelul cel îngrăşat
în cinstea înapoierii mele Acasă. (Văd cu cel
de-al treilea ochi de lumină. Din frunte.)

Vai de cel ce-şi strânge comori aici, jos! În
braţele focului îmi voi zvârli cărţile scrise
cu sânge; voi face curat în creier cum în potirul
unei flori, înainte de vizita unei albine negre
(gig)antice. Mort pentru cele din afara şi
dinăuntrul meu, asemeni unei livezi iarna,
aştepta-voi încrezător, neclintit Primăvara
Definitivă. Înfrunzirea fastuoasă în cer!

Şi dacă stau şi scrutez adânc, foarte adânc
în oceanul de stele de deasupra - inexistente
toate cele de dedesubt! Este o noapte dezgropată
din craniul lui Chopin: se-aud pietrele gemând
sub povara libertăţii ce-o ţin în spinare. O,
revenirea în temniţa nespus de dulce a
Măreţului Tot!

eseu

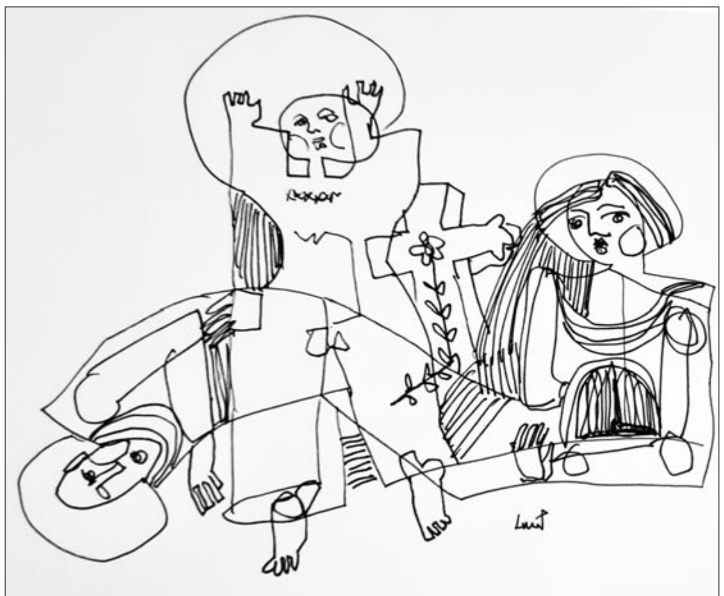
Florin Golban

O zi second-hand

Te trezeşti dimineaţa şi intri în rutina zilnică. Bei pe fugă o cafea, mănânci un sandviş, faci sau nu un duş, depinde dacă ai apă caldă. Uneori ai restanţe la chirie şi administratorul îţi mai face surprize de genul acesta. Şi pleci către birou. Ştiu, ai un serviciu anost, într-un birou comun cu 20-25 de colegi, fără identitate şi fără intimitatea de care ai avea nevoie. Stai opt ore între 3 panouri de pal orange, aşezat la un birou pe care are loc doar un laptop şi eventual o agendă şi încerci să-ţi convingi, vorbind la telefon, clienţii că produsul tău e cel pe care îl caută, cel de care au urgent nevoie şi trebuie să-l cumpere acum, să-l comande acum pentru a beneficia de ofertă. Ai fost şi tu client şi ştii că o astfel de ofertă nu poate fi refuzată. Te întâlneşti cu ea doar de vreo două ori în viaţă. Există statistici, ai citit nenumărate articole şi studii despre marketing şi asta vei face şi tu. Vei merge la una dintre clinici şi vei prinde oferta. E ultima şansă. Prima a fost când te-ai angajat la firma la care lucrezi. Aşa ţi-au spus prietenii, e o ofertă de nerefuzat, uite e aproape de metrou, ajungi repede din orice colţ al oraşului şi vei avea bonusuri de performanţă.

O zi ploioasă. Ai nevoie de multă imaginaţie pentru a ghici unde este soarele. Cerul este acoperit de o perdea groasă de nori care parcă apasă şi mai mult asupra oraşului. Ajungi la birou şi continui munca făcută de colegul tău. La voi la firmă se lucrează în schimburi. Azi e o zi second-hand, aşa cum vă place vouă să spuneţi. Ziua pe care o trăieşti ducând mai departe ce au trăit ceilalţi până la un punct anume. Sau ziua trăită în locul altei persoane.

Adnotare - nu face parte din poveste

- Ce e o zi second-hand? Fac această paranteză dincolo de subiectul poveştii, poate pentru a mă convinge pe mine de sensul sintagmei. Aşa cum scrii pe marginea manuscrisului. Pentru a înţelege mai bine subiectul, a-i da culoare.

O zi second-hand e ziua trăită în locul altei persoane.

Cum e să stai în faţa unui ecran gol, a monitorului, cu un document word deschis? Ce sentiment ai, al neputinţei? Să aştepţi cuvântul. Eşti la începutul drumului, doar la început. Ca atunci când pleci în concediu şi stai bară la bară pe drumul către mare. Eşti cu gândul la plajă, la soare şi apă.

Dar eşti în trafic.

Aşa e şi cu scrisul. Aşa cum nu te ajută traficul să ajungi mai repede la destinaţie, nici ce trăieşti zi de zi nu te ajută să continui cartea la care lucrezi. Să ieşi sau nu din rutina? Ce înseamnă rutina pentru un scriitor. Din ce perspectivă priveşti rutina?

A celui care vine de la serviciu încărcat cu taskuri nerezolvate? Sau a omului care scoate câinele la plimbare în fiecare seară? Poate rutina scriitorului e bună, nu îl scoate din ritm. Dar a omului?

Cum se împacă omul cu scriitorul? Când te dezbraci de toate hainele, acele haine uzate cum le spui tu şi rămâi doar Om.

Nu te ajută nici cartea pe care o citeşti, eseurile despre fanatici scrise de Amos Oz.

O zi second-hand e o zi trăită în locul altui om şi nu o zi dusă mai departe. Sau ambele.

Nicolae Turcan

Filosofie şi credinţă

Credinţa ca experienţă. O perspectivă teo-fenomenologică (III)

Comunitatea şi tradiţia. Din perspectiva experienţei şi vieţii Bisericii Ortodoxe, credinţa este dată unei comunităţi – în primul rând apostolilor şi celor care i-au ascultat. Cei ce deveneau credincioşi, se botezau şi intrau în comuniunea Bisericii, devenind astfel mădulare ale trupului mistic al lui Hristos. Fără a elimina importanţa decisivă a persoanei, proclamarea de credinţă a Bisericii (*kerygma*) nu se rosteşte într-o şcoală filosofică în care discipolii îmbrăţişează învăţăturile maestrului, ci, mai degrabă, se afirmă ca un mod de viaţă în comuniune. A deveni membru al Bisericii înseamnă a trece prin taina Sfântului Botez şi a mărturisi credinţa Bisericii. Botezul, ca primă Sfântă Taină, se dă şi copiilor tocmai pe temeiul credinţei naşilor. Acest transfer de credinţă – de neimaginat dacă ea s-ar limita doar la o decizie individuală – atestă valoarea capitală a comuniunii. Desigur că, odată ce devine adult, omul îşi va susţine, prin propria mărturisire a credinţei şi participarea la tainele şi la viaţa Bisericii, calitatea de membru al trupului lui Hristos. Credinţa se rosteşte şi se mărturiseşte odată cu simbolul de credinţă la fiecare Sfântă Liturghie, acolo unde se celebrează Sfânta Euharistie. Prin aceasta, este subliniată libertatea persoanei credinciosului aflat în comuniune cu întreaga Biserică.

Comuniunea prin credinţă este asemănătoare celei din împărăţia lui Dumnezeu. Sf. Maxim Mărturisitorul merge chiar până la a pune semnul egalităţii între credinţă şi Împărăţia cerurilor, recunoscându-le totuşi diferenţa: „credinţa în Dumnezeu este acelaşi lucru cu împărăţia lui Dumnezeu. Ea se deosebeşte numai prin cugetare de Împărăţie, căci credinţa este Împărăţia lui Dumnezeu fără formă, iar Împărăţia este credinţa care a primit în chip dumnezeiesc o formă” (*Filocalia* 3, Sf. Maxim Mărturisitorul, „Răspunsuri către Talasie”, Întrebarea 33).

Potrivit Sfântului Maxim, prin lucrarea poruncilor, credinţa devine Împărăţia lui Dumnezeu, împărăţie „cunoscută numai de cei ce o au”. Ca „putere de legătură”, credinţa realizează „unirea desăvârşită, nemijlocită şi mai presus de fire a celui ce crede cu Dumnezeu cel crezut” (*ibid.*). Aşadar, forţa unitivă a credinţei se bazează pe doctrina crezută, însă caută prin ea pe Cel în care crede, pe Dumnezeul cel viu. Dogmele credinţei apar acum ca repere văzute ale unui drum către întâlnirea cu Dumnezeul devenit om.

*

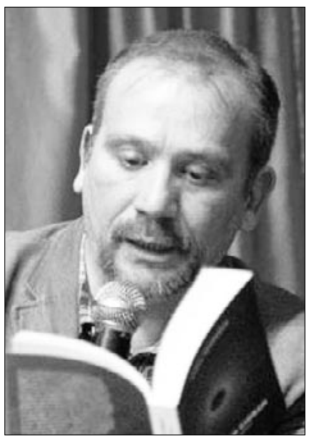
În concluzie, prin analiza unor exemple din spiritualitatea ortodoxă şi apelul la fenomenologie a fost pusă în evidenţă dimensiunea complexă a fenomenului credinţei. Nelipsind din atitudinile noastre umane non-religioase, credinţa filosofică sau credinţa naturală constituie temeiul fenomenologic pentru credinţa religioasă. Dispoziţia credincioasă şi deschiderile produse de orizontul credinţei sunt prezente în mod natural la toţi oamenii, în măsura în care au de-a face cu viitorul, reflectând, aşadar, dimensiunea lor existenţială.

Credinţa religioasă diferă însă de credinţa naturală, chiar dacă se întemeiază pe ea, prin lărgirea orizontului mundan către cel eshatologic, în căutarea Dumnezeului celui viu. Punând în lucru o gândire subsecventă şi întâlnind astfel filosofia, ea merge totuşi mai departe şi dă naştere unei cunoaşteri non-obiectuale, care are de-a face mai mult cu inter-personalitatea, relaţia şi comuniunea, decât cu analiza unor obiecte pe baza unor principii teoretice. De fapt, Hristos, care s-a definit pe Sine ca fiind Adevărul (In. 14, 6), a devenit „criteriul adevărului”, chiar dacă această afirmaţie este explicitată prin tradiţie şi are legătură cu hotărârile Sinoadelor ecumenice (Georges Florovsky, *Bible, Church, Tradition*, 1972, pp. 97-100). Iar această identificare a adevărului cu persoana divino-umană a lui Hristos trimite necesarmente la o legătură a gândirii cu viaţa şi la înţelegerea credinţei ca mod de viaţă în comuniunea Bisericii. O cunoaştere inter-personală, în acord cu tradiţia vie a Bisericii, ia aici locul cunoaşterii obiective/obiectuale: „credinţa este un eveniment şi o experienţă de relaţie – o cale radical diferită de certitudinea intelectuală şi de cunoaşterea «obiectivă»” (Christos Yannaras, *Abecedar al credinţei*, p. 23).

Prin ascultarea de poruncile lui Dumnezeu şi prin lucrarea virtuţilor, credinţa îl schimbă pe om, aducându-l, prin asemănare, la unirea cu Dumnezeu. Complexitatea acestui proces al îndumnezeirii este pusă în mişcare de credinţă: fiind deopotrivă cunoştinţă, asceză şi unire, aceasta se regăseşte, în această viaţă, pe toate treptele vieţii duhovniceşti. Credinţa este un răspuns la fenomenalitatea lumii empirice, îmbogăţind vizibilul cu datele – *incredibile* din perspectiva lumii – ale invizibilului. Fenomenul credinţei ne apare acum în întreaga lui bogăţie, ca aventură a omului care alege să-şi schimbe banalitatea vieţii şi oroarea morţii prin întâlnirea cu Dumnezeul care, învingând moartea, a adus celor ce cred adevărata viaţă. Departe de a se reduce la aderarea la un set de opinii şi convingeri, credinţa creştină este viaţă în Hristos şi comuniune de dragoste, constituind o formă de cunoaştere care, în raport cu cea filosofică, nici nu se reduce la ea, nici nu o exclude cu desăvârşire, ci doar o depăşeşte pe calea întâlnirii inter-personale şi mistice, în comuniunea Bisericii.

...forţa unitivă a credinţei se bazează pe doctrina crezută, însă caută prin ea pe Cel în care crede, pe Dumnezeul cel viu. Dogmele credinţei apar acum ca repere văzute ale unui drum către întâlnirea cu Dumnezeul devenit om.

Horia Vicențiu Pătrașcu

Ascetismul, retragerea, izolarea, dez-atașamentul, iubirea de aproapele, mila, compasiunea – au fost indicate ca tot atâtea remedii la sentimentul vinovăției produse de „privilegiul” existenței proprii (care poate fi împins oricât de departe, până la „piatra ce-aș pune-o căpătâi”.

Tetrada afectivă a conștiinței. 1. Sentimentul vinovăției metafizice

Oricând spunem conștiință avem în vedere o legătură profundă cu afectivitatea umană, de-ar fi numai sentimentul existenței proprii, sentimentul că toate trăirile pe care le avem revin unui anumit „subiect” sau „substanțe” pe care o identificăm ca fiind noi înșine și pe care o numim „suflet”, „spirit”, „sine” ori „eu”. Asocierea dintre conștiință și o anumită afectivitate, de un tip aparte, este cea care ne face să refuzăm atribuirea conștiinței computerelor, oricât ar fi de performante, și animalelor, dar de cele mai multe ori motivele rămân neclare sau tautologice pentru că, la limită, definirea conștiinței prin afectivitate se rezumă la a spune că a fi conștient înseamnă a simți că ești conștient. O mai bună precizare a legăturii dintre conștiință și afectivitate se impune. Este ceea ce încerc să fac în continuare, într-un mic serial filosofic, fără să pretind că epuizez sfera afectivă a conștiinței; desigur că pot fi oricând invocate și alte sentimente ca fiind la fel de esențiale în descrierea fenomenului conștiinței. Obiectivul meu este mai curând descriptiv, încercând să sintetizez trăsăturile esențiale ale acelor sentimente care au fost puse în legătură cu fenomenul conștiinței. Mă voi opri la patru sentimente care pot fi „suspectate” de a constitui originile conștiinței. Din ordinea în care le enunțăm nu trebuie dedusă importanța mai mare a unuia față de celelalte, fiind vorba despre origini – se presupune că ele sunt de o egală importanță și acționează simultan, succesivitatea fiind efectul prezentării lor discursive. Cititorul va fi rugat să le *așeze*, la sfârșitul acestui serial, sub forma unei imagini unitare, ca într-o pictură alegorică în care fiecare dintre aceste sentimente sunt coprezente în actul apariției conștiinței: *vina ontologică*, *sentimentul existenței sinelui*, *iubirea* și *sentimentul timpului*. La final vom atinge și problematica corporalității căci, așa cum le spune și numele, sentimentele, cel puțin cele despre care urmează să vorbim, nu pot fi concepute în afara întrupării lor.

Sentimentul rușinii / al vinii existențiale / al culpei metafizice. Vina de a te fi născut, căci prin simpla individuație excluzi din câmpul existenței o infinitate de posibilități, vină care nu poate fi niciodată compensată prin existența noastră pentru că, orice am face, nu putem să cuprindem infinitatea exclusă de realizarea uneia singure, în speță existența noastră. Deopotrivă, este sentimentul că prin existența noastră, prin faptul vieții noastre aducem atingere nu doar unor existențe abstracte, ci unora cât se poate de concrete căci actualizarea existenței noastre le împinge în virtualitate; viața noastră ne apare ca fiind contradictorie, prin simpla ei desfășurare, altor vieți: locul ocupat de mine (de la simpla poziție în spațiu până la poziția socială sau poziția conjugală) îndepărtează alte ființe poate mai îndreptățite decât mine să ocupe acest loc. Există o rivalitate socială, economică și erotică între mine și ceilalți oameni ca agenți sociali, erotici și economici – derivată din însăși condiția metafizică a ființei umane – și de aceea această rivalitate pare să fie insolubilă, în ciuda încercărilor milenare de soluționare. Efectivă sau doar ipotetică – această rivalitate mă va face să-mi suspectez și să-mi blamez privilegiile în numele deposedării altora, în numele nefericirii lor pe seama cărora îmi deriv beneficiile. Ascetismul, retragerea, izolarea, dez-atașamentul, iubirea de aproapele, mila, compasiunea – au fost indicate ca tot atâtea remedii la sentimentul vinovăției produse de „privilegiul” existenței proprii (care poate fi împins oricât de departe, până la „piatra ce-aș pune-o căpătâi”. De altfel, „Rugăciunea unui dac” este unul din textele cele mai expresive ale vinovăției existențiale).

Dar nu doar semenilor noștri simțim că le aducem atingere prin existența noastră, ci și altor ființe, viețuitoare, mediului întreg. Este un sentiment care a fost experiat și exprimat din cele mai vechi timpuri până azi. Ca imagine exemplificatoare pentru vechimea ei putem aduce în discuție jainismul, religia ai cărei adepți sunt terifiați la gândul că prin chiar cele mai mărunte gesturi ale vieții lor – mersul, respirația – devin niște ucigași. În fața lor se întinde un întreg imperiu de viețuitoare mici sau chiar invizibile pe care încearcă să le protejeze măturându-și calea înaintea următorului pas pe care-l fac. Dar câte alte viețuitoare microscopice nu pot fi absorbite prin simpla inspirație, astfel că jainiștii își acoperă gura și nările cu o pânză, asemănătoare măștilor faciale pe care le-am purtat cu toții în recenta pandemie.

Cititorul se va putea întreba la ce bun îi reținem atenția cu asemenea exotisme

(continuare în p. 24)

Iudita Dodu Ieremia

După ce îmi revin din starea de părere de rău, îmi dau seama că am greșit scriind „euforie” cu literă mică. era vorba de localitatea Eforie. Nu știu dacă Nord ori Sud.

litere

Corect/Incorect

Destinul unui popor depinde de starea gramaticii sale.
Nu există mare națiune fără proprietatea limbii.
(Fernando Pessoa)

UN MODERATOR INVENTIV

Profund impresionat, moderatorul îi felicită pe cei doi invitați, soț și soție: „Bravo, vă complementați unul pe altul!” Din acest moment, nu am mai putut urmări emisiunea, deoarece am căzut pe gânduri. Ce și-or face unul altuia cei doi soți? Ceva de bine, în orice caz, întrucât li s-a spus „bravo”, pe ton admirativ. Se poate spune „bravo” și pe ton ironic, anulând sensul pozitiv al interjecției. De exemplu: „Bravo ție, iar spuseși o prostie!” (Am ales intenționat perfectul simplu, pentru cei cu auz fin.) Vasăzică, cei doi soți „se complementează” reciproc. Cum eu nu cunosc verbul „a (se) complementa”, deschid DEX-ul nerăbdătoare să mai învăț un cuvânt nou și constat că acest cuvânt... nu există (încă). Deschid și *Dicționarul actualizat de neologisme*. Nimic! Găsesc însă „a completa” = „a întregi, a adăuga pentru a fi complet (< fr. compléter)”. Să fie un derivat cu sufixul „-a” de la cuvântul „complement”, așa cum sunt „(a) amoreza” de la „amorez”, „(a) bășica” de la „bășică” etc.? Într-adevăr, limba română dispune de vreo 600 de sufixe lexicale ceea ce a dus la concluzia că este o limbă de tip derivativ. Însă nu înțeleg de ce o fi fost nemulțumit moderatorul de verbul „a completa”. Adică de ce o fi spus „se complementează unul pe altul”, în loc de „se completează unul pe altul”? I se va fi părut prea scurt, incapabil să exprime cât de mult se completează cei doi? Sau a vrut să demonstreze că știe cuvântul „complement” (complinire) și e priceput și la derivare? Teamă mi-e că răspunsul e altul, unul nefavorabil aberațiilor lingvistice ale respectivului moderator, care ar fi trebuit să spună așa: „Bravo, vă completați unul pe altul!” Mă mai întreb dacă nu cumva cei doi au căutat și ei cuvântul cu pricina, pentru a-și da seama mai bine ce-și fac unul altuia în opinia inventivului moderator.

EUFORIE SAU EFORIE?

„Un bebeluș a fost găst mort într-un sac menajer la euforie” anunță trista veste o frumoasă și emoționată știristă. Mă întristează vestea, dar mă supără și faptul că din nou constat că am uitat sensul unor cuvinte. Nu putea greși domnișoara, ea are responsabilitatea de a se exprima corect la TV, doar o ascultă o țară întreagă! Pe mine m-a lăsat memoria, pentru că nu mai știu ce înseamnă cuvântul „euforie”, de vreme ce nu se potrivește deloc cu știrea. Îl caut în DEX: „euforie = stare care se manifestă printr-o senzație de bună dispoziție exagerată, de optimism nemotivat și care apare în unele boli nervoase sau este provocată de unele substanțe narcotice.” Pe de o parte, m-am liniștit, nu am uitat sensul cuvântului „euforie”, dar, pe de altă parte, mă gândesc cu compătimire la biata transmițătoare a informației. Așa de tânără și așa de bolnavă ori drogată, încât s-o apuce euforia! După ce îmi revin din starea de părere de rău, îmi dau seama că am greșit scriind „euforie” cu literă mică. era vorba de localitatea Eforie. Nu știu dacă Nord ori Sud. Nu repet știrea cu corectura de rigoare, pentru că este prea dureroasă.

MASE/MESE

În emisiunea-concurs despre cuvinte, despre care am mai scris, în care candidatului i se dă o definiție și el trebuie să spună/ghicească despre ce cuvânt este vorba am aflat că înțelesul cuvântului „kilogram” este „etalon pentru stabilirea mesei unui corp”. În primul moment am avut impresia că i se cere candidatului să mărturisească în fața națiunii cât a mâncat sau să declare că este posesorul unei mese. Nu-mi puteam închipui că moderatorul unei emisiuni despre cuvinte nu face deosebire între cele două omonime. Sau poate că așa scria pe bilețelul de pe care citea definițiile și nu era el vinovat. O fi citit așa, fără să gândească?

Omonimia este o categorie semantică ce constă în identitate perfectă în planul expresiei (al formei sonore) și diferență totală în planul conținutului semantic. Omonimele lexicale parțiale se diferențiază morfologic și sunt înregistrate în articole diferite de dicționar și notate numeric. Astfel: masă[1] cu pluralul *mase* și forma de genitiv-dativ *masei* = 1. mulțime compactă de oameni, grupare mare de oameni; *de masă*=care antrenează o întreagă colectivitate umană; *în masă* = cu toții, împreună etc. 2. îngrămădire de elemente care alcătuiesc împreună un singur corp; *masă verde* = nutreț pentru vite; *mase plastice*, *masă de aer*, *masă atomică*, *masă moleculară*, *masă continentală*, *masă succesorală*, *masă monetară* etc. (< fr. masse). Masă[2] cu pluralul *mese* și forma de genitiv-dativ *mesei* = 1. mobilă pe care se mănâncă, se scrie etc.; *masă verde* pentru jocurile de noroc sau pentru diplomați; *masă rotundă* = dezbatere liberă etc. 2. mâncare, prânz, cină, sală de mese etc. (< lat. mensa). Prin urmare, definiția cuvântului „kilogram” este „etalon pentru stabilirea masei unui corp”.

Mircea Bârsilă

NICHITA STĂNESCU (31 martie 1933 – 13 decembrie 1983)

Poezia parodică

Poezia parodică este o componentă semnificativă a liricii de factură ludică a lui Nichita Stănescu. În temeiul unui postmodernism „spontan", poetul necuvintelort a utilizat, într-o modalitate originală, felurite procedee de raportare la poezia înaintașilor și, totodată, și la poezia populară. Cu o dezinvoltură ce spulberă norme rigide și prejudecăți incompatibile cu ideea de libertate artistică autentică, Nichita Stănescu nu s-a sfiit să fie sentimental, într-un regim afectiv ce fluctua de la deznădejde la bravadă și de la tandrețea suavă la iritarea disimulată sau la implorarea cu valențe petrarchiste. În funcție de starea sufletească, limbajul glisează - sau se angajează în salturi imprevizibile - de la invectivele „folosite ca drăgălășenii" la așa-numitele sintagme ale inocenței și ale candorii și de la „injuria alintătoare" - specifică limbajului colorat al cântecelor de mahala - la virtuozitatea retorică a strigăturilor și a cântecelor populare de dragoste: „Ce-ai de gând cu tine, fă,/ subțire și galbină, / prună mult și paltină,/ icoană și datină /(...)/ Ce-ai de gând cu tine, fă,/ măduvă/ de văduvă" (*Strigături*).

Nichita Stănescu a promovat și a cultivat poezia sentimentală <<dintr-un impuls lăuntric și din tendința proprie programului său estetic de a fi imprevizibil, de a contrazice, la nevoie, printr-un „conformism" ostentativ, nonconformismul generalizat>> (Alex. Ștefănescu, *Introducere în poezia lui Nichita Stănescu*, Editura Minerva, București, 1986, p. 65).

Disponibilitatea specială în a deconvenționaliza și a împrospăta idei „străine" a fost deosebit de fertilă în poezia sa *sentimentală*. În acest portativ liric, poetul redescoperă modele uitate pe care le valorifică într-o cheie parodică sau semiparodică, la granița dintre glumă și gravitate. Textul stănescian are statutul unei traduceri libere (în limba poeziei sale ludice) a textelor pe care le utilizează fără maliție și mai ales fără intenții demitizatoare sau caricaturale. << Nichita Stănescu pune în versuri **ah**-ul și **oh**-ul lui Enăchiță Văcărescu și varsă cu prefăcătorie lacrimi în niște jelalnice romanțe de o simplitate rafinată (...). Florile vechii retorici amoroase sunt montate în versuri de o ironie cordială (...). În vechile tipare ale speciei, Nichita Stănescu pune o ingenuitate și o putere de figurație nouă. El spiritualizează, dar cu discreție, cântecul erotic...>> (Eugen Simion, *În dulcele stil clasic*, în „Luceafărul", nr. 38/1970, p. 2).

În poezia „Împotriva cuvintelor", realizată în spiritul manieriste *poezii a literelor,* factorul parodic vizează clătinarea insinuantă a cuvântului „iubito" între „este" și „a fost" și între „a fost" și „va fi", sugerând o candidă stare de nesiguranță în ceea ce privește existența reală a iubitei și, implicit, și a iubirii: << Ce tragedie cuvântul „iubito"!/ După litera „I" urmează litera „U",/ după litera „B", litera „I",/ apoi „T", apoi „O"…/Și asta-i ca și cum ar trece un timp/ între „I" și „O"/, deși „Iubito" nu are timp; /ci este tot și dintr-o dată./ Sau nu: a fost. Sau nu: va fi/ sau este pur și simplu" („Împotriva cuvintelor", în *Laus Ptolemaei*).

Nichita Stănescu a acordat o atenție specială folclorului, interesat de imaginarul folcloric, în ampla sa varietate (de la cel de tip gratuit și paradoxal, la cel de o inegalabilă profunzime), de frumusețea limbajului, de spectaculoasele frământări de limbă prezente în folclorul ludic și de schemele de organizare a limbajului instituite de discursul folcloric.

În aria poeziei sale ludice, procedele de sorginte folclorică sunt deosebit de active, concurând, de la egal la egal, cu cele manieriste. În poezia de acest tip, raporturile cu folclorul se concretizează în varii modalități. Spre exemplu, unele texte sunt ,,compuse" în *spiritul* unui anumit tipar al discursului folcloric (însă în altă *literă*), cum ușor se poate constata din această secvență a poeziei ,,Matematică poetică" (,,dau cu piciorul în 1/ plâng pe 1/ scuip pe 1/(…)/Cucurigu") - unde este evident modelul descântecelor de tip negativ (bazate pe exorcism), în cadrul cărora apostrofele și interjecțiile sunt considerate a avea o eficiență sporită împotriva răului. În altele, este respectată doar ,,litera" folclorică, în timp ce spiritul textului este incompatibil cu tiparul referențial: ,,A venit și a trecut/ ca sâmburele în alt fruct/ca prezentul în trecut / ca vederea-n umere /ca treiul în numere/ ca iuțeala din ardeiul/și ca damful de din teiul /altuia și altcuiva /Aleluia sfinte A".

Organizarea discursului poetic după modelul structural al unor specii folclorice - între care și descântecul - constituie una dintre fațetele „antimodemismului" lui Nichita Stănescu. În textele din această categorie, practica semnificantă de tip folcloric ia aspectul unui „joc" în care textul cult **(*hipertextul*),** aflat într-o relație de corelare cu modelul folcloric, aspiră să elibereze modelul de exigențele rigide ale sistemului său de producere. În asemenea cazuri, textul *parodic* se instituie, pe de o parte, pe o dinamică a continuității în raporturile cu poetica poeziei populare **(*arhitextul*),** iar pe de alta, pe o dinamică a discontinuității.

Respectiva strategie subminează totalitarismul sistemului, care constă în feluritele constrângeri la care este supusă frazarea lirică (prin forța unui anumit tipar): Și-am zis verde de albastru,/ mă doare un cal măiastru,/ și-am zis pară de un măr,/ minciună de adevăr,/ și-am zis pasăre de pește,/ descleștare de ce crește,/ și secundă-am zis de oră, /curcubeu de auroră,/ am zis os de un schelet,/ am zis hoț de om întreg./ și privire-am zis de ochi/ și că-i boală ce-i deochi. /(...)/ și-am zis măr ca să zic sâmburi,/ și-am zis pom ca să zic scânduri,/ și-am zis nord ca să zic suduri/ și dulceață ca să sudui,/ și-am zis inimă la piatră,/ și cântec la tot ce latră"… (*Frunză verde de albastru*).

În procesul ambiguu de afirmare a fidelității față de „reper" și, simultan, și a libertății de creație, sunt tăiate, una câte una, legăturile textului cu modelul, poetul fiind interesat doar de schițarea tendințelor specifice ale idiolectului respectiv. În felul acesta, textul se realizează ca spunere care se desparte de realitatea apriorică a modelului în care de fapt, sălășluiește. Nu este vorba de o negare a modelului, ci de o strategie a „îndepărtării", care trebuie să inducă impresia unei frazări lirice bazate pe armonizarea ludică a două „voci" asociate într-o linie melodică unică. *Deconstruirea* modelului echivalează cu o imprevizibilă activare a latențelor nebănuite ale respectivului model și a contururilor sale, în așa fel încât „dublul" pare a fi însuși modelul în mișcare către un alt „anotimp" al său. În acest scop, Nichita Stănescu procedează la o subtilă izolare a mărcilor formale ale modelului de textura din care fac parte, spre a le supune unui proces de declișeizare, de redresare sau chiar de reînnoire.

Construită în spirit manierist, poezia *Pușca* lasă impresia unui joc (alcătuit din „artefacte" ce „exorcizează" modelul) sau a unei „lucrări" în care tiparul descântecelor este supus unui „tratament" care presupune o ingenioasă alunecare de la codul **arhitextului** la descrierea așa-numitului mecanism de realizare al descântecelor. În această operație, este valorificată metoda magică a descrierii anatomice minuțioase utilizată în anumite descântece. Maxima încredere - a celui ce descântă - în eficacitatea demersului său magic are la bază credința că enumerarea părților anatomice echivalează cu o „renovare" (o renaștere fizică) a celui bolnav (o asemenea rostire îl contemporanizează pe cel bolnav cu actul cosmogonic): „Pușca este compusă din trei părți: partea de sus, /partea de mijloc și partea de jos.//Partea de sus este compusă din: partea de sus a/ părții de sus și partea de mijloc a părții de sus și/ partea de jos a părții de sus.//Partea de mijloc este compusă din: partea de sus a/ părții de mijloc și partea de mijloc a părții de mijloc/ și partea de jos a părții de mijloc.//Partea de jos este compusă din: partea de sus a /părții de jos și partea de mijloc a părții de jos și/ partea de jos a părții de jos -//Foc!"

Ordinul *„Foc!",* prin care se încheie textul lui Nichita Stănescu, un ordin ce pare a verifica puterea (eficacitatea) descrierii anatomice, evidențiază, de fapt, ironia poetului - o ironie specific stănesciană - față de forța soteriologică a cuvintelor pe care le-a rostit și el, la fel ca magicianul, cu „certitudine de demiurg". Comicitatea acestui text constă în faptul că ilustrează o anumită rigiditate, o anumită anchilozare a convențiilor de care depinde acest tip de discurs magic și, totodată, a spiritului care este atât de profesionalizat încât practica sa discursivă a devenit una mecanizată: un corpus de reguli fixe a căror exigență este nepotrivită cu „exigențele" vieții. Prin rigiditatea sa formală, discursul tipic al descântecelor se izolează, sub semnul excentricității, de tiparele obișnuite ale discursului în versuri, așa cum însăși rigiditatea caracterului, a spiritului și chiar cea a trupului este suspectă de tendința de îndepărtare de ceea ce este firesc (normal).

În orizontul poeziei parodice, lui Nichita Stănescu îi plăcea să se joace într-o notă fals-polemică, de-a *renegarea* unui anumit stil poetic anume sau a unui tipar specific unui ciclu al poeziei.

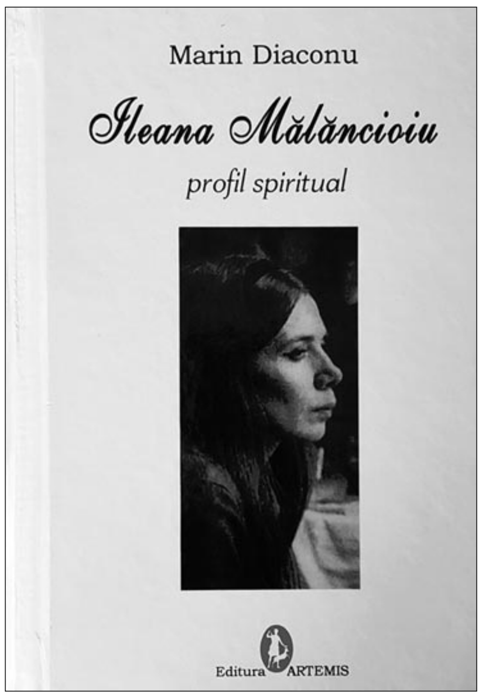
Eliberând parodia de parazitismul ei specific și de subiacentele sale valențe polemice, Nichita Stănescu a oferit actului parodic o nouă cale de afirmare. Definitoriu pentru noua poetică a textului parodic este, în primul rând, „narcisismul" său. Respectiva proprietate oferă textului parodic posibilitatea de a beneficia, în independența sa discursivă, de o altă logică decât aceea a modelului tutelar: „O luasem de nevastă/ dar ea fire de nevastă/ m-a dezbelciugat de vin/ și de multul meu puțin,/ m-a dezbelciugat de stele/ între sânurile sele /(...)/ și m-ademenește-n pat/ cu mâncăruri de bărbat /și cu gene ascuțite/ și sprâncene spovedite" ("Strigături", în *Album Memoria Nichita Stănescu*, 1984, p. 187).

Ceea ce pare a fi o renegare a modelului era, în realitate, o propunere de „comuniune afectivă" ce oscilează între o veselie puțin melancolică și umorul conciliant, înțelegător, cordial. Așa cum jocul propriu-zis oferă subiectului posibilitatea de a da lumii o nouă formă, Nichita Stănescu *reformulează* modelul pe care-l parodiază într-o modalitate în care primează *iuțeala* și *ușurința* actului de transformare.

În procesul ambiguu de afirmare a fidelităţii faţă de „reper“ şi, simultan, şi a libertăţii de creaţie, sunt tăiate, una câte una, legăturile textului cu modelul, poetul fiind interesat doar de schiţarea tendinţelor specifice ale idiolectului respectiv. În felul acesta, textul se realizează ca spunere care se desparte de realitatea apriorică a modelului în care de fapt, sălăşluieşte.

studii

Ileana Mălăncioiu. Profil spiritual

O carte de referință pentru bibliografia poetei Ileana Mălăncioiu este volumul lui Marin Diaconu, cercetător, istoriograf și istoric literar (n. 17 dec. 1937) dedicat excelentei poete Ileana Mălăncioiu.

Personalitate de prim-rang a spiritualității române, Ileana Mălăncioiu (născută pe 23 ianuarie 1940, la Godeni, la câțiva kilometri de Câmpulung) a fost radiografiată de critica literară decenii la rând, nu numai pentru geniul său poetic, ci și jurnalistic, mai ales pentru activitatea de la Viața Românească și Televiziunea Română, unde a fost redactor.

Cartea dedicată reputatei autoare*, Ileana Mălăncioiu. Profil spiritual*, a apărut la editura Artemis în anul 2020 și se alătură altor apariții editoriale semnate de același autor, dedicate altor personalități de prim-rang ale culturii române, apariții care rezumă o colecție inițiată de autor cu scopul de a reliefa viața intelectuală de la noi de cea mai înaltă probitate. Astfel, putem cita numele unor Eugen Simion (Editura Tracus Arte, 2015, 971 pagini), Eugen Ionescu (Editura MLNR, 2010, 480 pagini) sau Mircea Vulcănescu (Editura Eminescu, 2001, 263 pagini).

Ileana Mălăncioiu. Profil spiritual este un volum de mare întindere, compatibil cu ceea ce a scris Ileana Mălăncioiu și cu ceea ce s-a scris despre domnia sa, totul fiind consemnat în 1104 pagini (volum editat în 70 de ex., fără comercializare).

„Repere biobibliografice și spirituale, 1940-2020”, un soi de biografie în date, cât s-a putut de exactă, de aprox. 165 de pagini; „Ileana Mălăncioiu despre ea însăși”, aprox. 200 pagini („M-am născut pe 23 ianuarie 1940, eram a doua fată a părinților mei și n-am fost primită cu prea multă bucurie. Fusese așteptat un băiat. Tot așteptându-l, după mine, mama a mai născut încă două fete, dar nu a mai fost la fel de tristă. Se obișnuise cu gândul că așa i-a fost dat.”, p. 167), sursele din acest capitol sunt cărțile de literatură confesivă ale autoarei: *Călătorie spre mine însămi* (ed. a II-a revăzută și adăugită, Polirom, 2000), *Recurs la memorie. Convorbiri cu Daniel Cristea-Enache* (Polirom, 2003), *Am reușit să rămân eu însămi. Interviuri. 1994-2016* (Polirom, 2016);

„Repere istorice și critice”, texte ample care au însoțit volumele (prefețe) sau ecouri ale aparițiilor editoriale (în reviste literare, volume de critică literară, de eseuri, studii, cronici, comentarii, texte în istorii literare, dicționare etc.), semnate de Ștefan Augustin-Doinaș, M.N. Rusu, Gheorghe Grigurcu, Alexandru Paleologu, Ion Negoițescu, Georgeta Horodincă, Ion Vlad, Marin Nițescu, Marin Bucur, Lucian Raicu, Al. Piru, Eugen Simion, Valeriu Cristea, Florin Manolescu, Dumitru Micu, Ion Pop, Raluca Dună, Alex Ștefănescu, Nicolae Manolescu, Eugen Negrici, Ion Rotaru, Daniel Cristea-Enache, Ion Holban, Alexandru Cistelecan, Adrian Dinu Rachieru, Vasile Popovici (acesta, de ex., este autorul textului care însoțește un volum puțin diferit, apărut la Editura Casa Radio în 2018, *Undeva deasupra. Poeme rostite la Radio (1990-2018)*, care cuprinde textele poeziilor în lectura autoarei aflate în Fonoteca de Aur a Societății Române de Radio, dar și două CD-uri plasate în copertile cartonate ale volumului, cu 65 de poeme citite, așa încât, fericiții posesori pot să și asculte vocea inconfundabilă, tonul tăiat și ferm ale poetei, un regal pentru iubitorii de poezie din România);

„Scriitori despre Ileana Mălăncioiu”, texte apărute în reviste de literatură, volume de eseuri sau critică literară, semnate de Eugen Jebeleanu, Edgar Papu, Mircea Ivănescu, Virgil Ierunca, Nicolae Steinhardt, Mart Petreu, Simona Sora;

„Bibliografie”, un capitol cu structură mai complexă, minuțios alcătuit. Este împărțit în două secțiuni: *I. Opera, II. Despre operă și om. I. Opera* listează creația autoarei începând cu Volume, Poezii (poezii, eseuri, articole în volume colective), Prefețe și postfețe, Poezii (poezii, eseuri, cronici ș.a. în publicații), Interviuri și anchete (volume, interviuri în alte volume, Interviuri și anchete în publicații), Traduceri (volume, poezii în publicații periodice) și Ediții îngrijite și texte

„M-am născut pe 23 ianuarie 1940, eram a doua fată a părinților mei și n-am fost primită cu prea multă bucurie. Fusese așteptat un băiat. Tot așteptându-l, după mine, mama a mai născut încă două fete, dar nu a mai fost la fel de tristă. Se obișnuise cu gândul că așa i-a fost dat.”

Casa din Godeni unde s-a născut

Părinții: Elena și Petre Mălăncioiu - foto Munteanu Câmpulung

Surorile Mălăncioiu - Ileana, a doua din dreapta

Cu colegele de școală din sat, 1957, la o nuntă - a doua din dreapta

Cu colegele de la Liceul de Fete din Câmpulung, 1957 - a doua din dreapta, jos

Școala Medie de Fete Câmpulung

cronici

inedite în publicații (volume, texte inedite în publicații); II. *Despre om și operă*, cuprinde Volume, Studii, eseuri, cronici ș.a. în publicații, Bibliografii, Cronici, eseuri, articole, note ș.a. în publicații. Mai găsim Lista publicațiilor în care a colaborat (colaborează) Ileana Mălăncioiu (din 1964), Premiile acordate autoarei, Orașe/țări vizitate.

„Texte de ILEANA MĂLĂNCIOIU": *Vina tragică* (Tragicii greci, Shakespeare, Dosto[i]evski, Kafka), rezumatul tezei de doctorat; „Din eșec în eșec am ajuns acolo unde trebuia". Convorbire cu Radu-Doru Cosmin, *„Ileana, trame di bellezza*. Convorbire cu Roberto Mussapi"; „Însemnări pentru un eventual jurnal"; „Ileana Mălăncioiu: Portret în palimpsest". Convorbire cu Iulian Boldea; „Discurs la Ierusalim. *In memoriam* Lucian Raicu"; „Autoprezentare". Autorul, M. Diaconu, specifică la sfârșitul acestui capitol și sursele de unde a redat aceste texte.

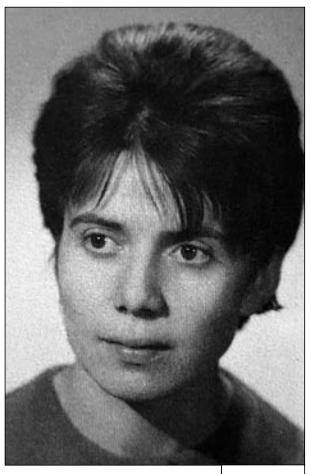
Această carte este utilă nu numai pentru cercetători, pentru cei care alcătuiesc lucrări de licență, de doctorat, antologii dedicate autoarei (sau generației, epocilor, antologiile selective ori de falie – de poezie feminină, de poezie de expresie religioasă/atee–, tematice etc.), celor care studiază cultura sau civilizația românească pe aria în care autoarea a scris, ci și cititorilor care o iubesc pe poetă sau celor care doresc să intre mai complet în universul literar definit de Ileana Mălăncioiu. Dintr-o notă de la finalul cărții rezultă că după două întâlniri fructuoase ale poetei cu istoricul literar au apărut unele diferențe de viziune asupra cărții, de aceea ea trebuie privită cu rezerva care se impune, însă și așa, lectura acestui imens volum lasă un câștig pentru cititor, unul pe care poate să mizeze încă de la început: o viziune (destul) de coerentă a operei poetei, amănunte legate de biografia sa, de multe ori cu evoluții dificile, care cereau decizii dure (lupta cu cenzura pentru propriile cărți, dar mai ales cu cea de la Viața Românească, unde reintrodusese în circuitul de piață numele unor Constantin Noica, la momentul demisiei din redacție a poetei – 1988 – de curând trecut din lumea aceasta atunci – 1987 –, pe care îl convinsese să predea redactoarei texte inedite, încă din 1982, când apăruse în numerele 3, 5, 6, 7, 11 cu texte din *Logica lui Hermes*, Andrei Pleșu sau Gabriel Liiceanu, socotite repere ale culturii române după 1989, ceea ce arată cunoașterea exactă a pulsului vremii și intuiția pe care nu o putea avea decât cineva obișnuit să gândească liber, fără mecanisme deficitare sau înrolate epocii). Sunt reliefate prieteniile extraordinare cu Eugen Jebeleanu, Lucian Raicu, Cezar Baltag, dar mai ales cu Marius Robescu și Virgil Mazilescu, triumviratul poeților de nedespărțit. Se poate afla din relatările autoarei durerea despărțirii de ultimii doi; dar sufletul poetei vibra fin și pe o altă lungime de undă, aceea a prieteniei cu un consătean, Aurel State (1921-1983), care petrecuse 13 ani în închisorile rusești, apoi alții în cele românești, fiind eliberat cu toți ceilalți deținuți prin decretul din 1964, în ultimul lot, ucis în bătaie pentru că și-a trimis în Occident manuscrisele care mărturiseau calvarul închisorilor, apărute sub titlul *Drumul crucii* (Editura Coresi din Freiburg, primul volum, în 1983, și integral, în două volume, la Editura Litera din București, în 1993).

La finalul uriașului volum putem privi cu interes și curiozitatea ineditului un număr de 63 de pagini cu fotografii, multe inedite, cu locurile copilăriei (școala primară, casa părintească, primăria Godeni), părinții, poeta în tinerețe, întâlniri literare sau cu cititorii mari și mici, imagini ale unor scriitori apropiați, poeta la diferite vârste, manuscrise în facsimil, articole din reviste literare, o scrisoare de mulțumire ca membru al Academiei Române, portrete, afișe (ca acela al conferinței de la Teatrul Național, din februarie 2018, cu titlul *Exerciții de supraviețuire*) și reproduceri ale coperților cărților. Practic, aceste frumoase și inspirat alese fotografii se adaugă, cu siguranță formând un tezaur imagistic, la grupajul de fotografii (și de texte extraordinare!) publicat într-un număr dedicat poetei de revista Vatra, (Nr. 7/2017).

Ileana Mălăncioiu este o constantă lirică și morală în poezia română de la primele versuri publicate și până astăzi. Din acest motiv e greu să enumerăm invitațiile pe care le-a onorat la diferite concursuri și festivaluri poetice, în țară și străinătate, ca membră a juriilor literare etc., la fel, este o listă destul de lungă pentru a aminti aici premiile literare pe care le-a primit de-a lungul carierei.

Ca musceleancă, d-na Mălăncioiu face parte dintr-o galerie literară remarcabilă, împreună cu Dimitrie Nanu, Ion Barbu, Mihai Moșandrei, Radu Gyr, Mihai Tican Romano, Tudor Mușatescu, Horia Zilieru, ei înșiși întregind elita literară română.

LIVIU MĂȚĂOANU

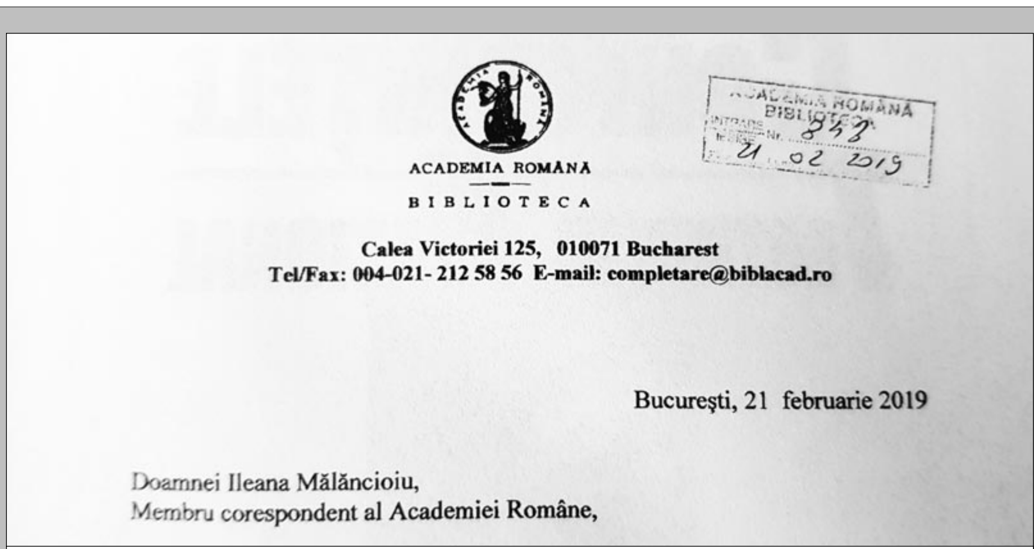

1966

Sinaia, 1969

ACADEMIA ROMANA
BIBLIOTECA

ACADEMIA ROMÂNĂ BIBLIOTECA 833 21.02.2019

Calea Victoriei 125, 010071 Bucharest
Tel/Fax: 004-021- 212 58 56 E-mail: completare@biblacad.ro

București, 21 februarie 2019

Doamnei Ileana Mălăncioiu,
Membru corespondent al Academiei Române,

Antetul unei scrisori de multumire a Academiei Romane

La Câmpulung, la lansarea cărții de debut

La slujba de înmormântare a surorii sale pentru care a scris *Sora mea de dincolo*

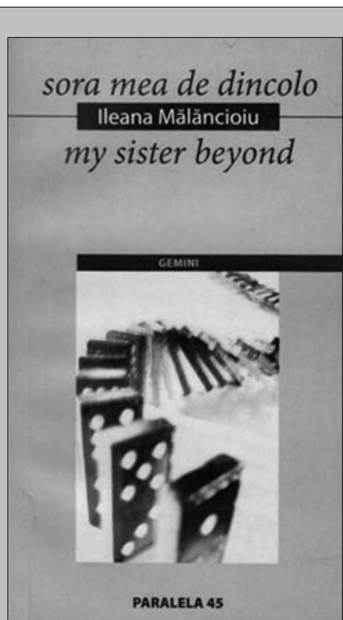
Cu mama sa, la o nuntă

Cu Eugen Jebeleanu

La un botez

Gheorghe Cîrstoiu

Soneria

În legătură cu chestiunea mea, arzătoare la ordinea zilei, omul lui Popoi îmi propune o stratagemă pe care nici în vis nu mi-o închipuisem: Neavând lampa PL200, îmi va face o modificare, în televizor, montând, în locul lămpii, o piesă, semănând cu o sonerie obișnuită.

proză

Pacoste mare cu lămpile TV, în timpurile nu de mult apuse. În primul rând, se ardeau repede și nu prea se găseau la vânzare.

Eu aveam probleme cu televizorul pe care îl cumpărasem în rate, tranzacția făcând-o cu câțiva ani buni în urmă. Trebuia să mă dau peste cap și să fac rost de lampa Pl 200, care se arsese, brusc, probabil, din cauza variațiilor de tensiune din rețea. Pentru cele două ore transmise , zilnic, de către TVR., din dispoziția ,,tovarășului" , aș fi renunțat la aparat, dar nu puteam s-o fac, întrucât, datorită unei antene, pe care o urcasem pe bloc, prindeam programele televiziunii sârbe , interesat,mai mult, de maratonuri cu filme artistice, diverse, necenzurate. Situația era similară în mai toate zonele țării: Sudul avea acces la bulgari, Vestul și Sud-Vestul, la sârbi, iar Estul, la bulgari și ruși. Acoperișurile blocurilor erau supraîncărcate, cu tot felul de improvizații, pe post de antene, ca niște sulițe de oțel, care înțepau cerul, mișcate doar de vânt, și nu împrăștiate, și puse la pământ de vreun ciclon pornit din Europa.

De acasă, primeam imbolduri, în primul rând, de la nevastă, să fac ceva și să rezolv problema, să-l duc la reparație, la stat, sau să chem pe cineva acasă, neștiind, săraca, că dacă nu aveam lampa, cu pricina, PL 200, nimeni, din cei vizați, nu putea să facă nimic, și treaba rămânea ca la început.

Abia după câteva zile, pe stradă, norocul mi-l scoate în cale pe Costi Popoi, un fost camarad de armată. Ne întâlneam rar, el locuind într-un cartier, la marginea orașului. Omul meu ascultă, atent, expunerea, cu lampa pe care nu aveam de unde s-o procur, decât din Cehoslovacia, dacă-mi permitea timpul, dar, mai ales, punga.

- De ce nu mai căutat până acum, moșule? Om te făceam! Acum îl vedeai pe nea Nicu, și când venea, și când pleca... Am omul meu, pe nea Cazacu, băiat de zahăr, strungar ca mine, mi se destăinuie fostul meu camarad, care, în armată, era poreclit, Leul, după numele regelui animalelor, nume impus de el, de care era mândru, cu toate că înfățișarea lui, firavă, ștearsă îl distanța mult de acesta.

Omul vorbea rar și încet.Creierul profită de meteahna-i și-mi trimise un gând de neîncredere, în legătură cu priceperea ,,omului", mai bine zis, refuza să creadă că un strungar poate să-mi rezolve problema.

- Hai, moșu, nu mă crezuși?, aud vocea ,,Leului" care simțise îndoielnica -mi poziție. În drum, ne abatem pe la,, Gică Coți"și lingem câte una- două beri, ca să -ți vină încrederea și speranța, că doar știi, amice, din antichitate, treaba cu cutia? Curând îți vei da seama că nu te mint... Strungar, da, dar autodidact! Ce, Dumnezeu, prietene!, conchide ,,Leul", trăgându-și sufletul.

Și vrând, nevrând, mă țin după amicul care se oferise să mă ajute, și să mă ducă, acasă, la meșterul amator, autodidact, și mai știu eu cum! Accept să-lurmez la cârciuma, din drumul nostru, local rămas, în memoria cetățenilor, cu numele vechiului proprietar.

Ajuns la cârciumă și, găsind o masă liberă, cu haiosul Popoi alături, bag seama că acestuia nu i-a mai trebuit berea a doua, la care visase, în locul acesteea primind un pahar de rom pe care îl turnă în halbă, reieșind un amestec mai închis la culoare, cu miros înțepător.

Văzând că amicului, pe măsură ce se golea halba, i se întețea pofta de-a mai rămâne și să fie luat în seamă, caut să scurtez, pe cât se poate, șederea în local, zorindu-mi comeseanul, până când acesta se ridică și porni spre ușă.

Eu îl urmez, renunțând la berea din halbă și, ieșit în stradă, caut să intru în ritmul de mers al pricăjitului, Popoi, care vrea să-mi arate că are condiție fizică și să dispară, lăsându-mă cu ochii în soare. În zece minute ajungem la gară iar, după încă cinci minute, suntem în fața casei lui Cazacu, omul de încredere al lui Popoi, care, nici tare, nici încet, începe să strige la poarta acestuia, După ce consideră că-i suficient, nu mai așteaptă să vadă ce se întâmplă, că o luă înainte, tăind-o spre barieră, să iasă la blocurile cu opt- zece niveluri și să dispară într-unul dintre ele.

Eu, poate interveneam cumva, oprindu-l, dacă, nu-l vedeam pe ,, omul", de peste patruzeci de ani, venind spre poartă, cu o față ștearsă, care, la prima vedere, nu prea transmitea c-ar deține idei electronice salvatoare.

Încep să-i explic cum stă treaba, și, ca să înțeleagă mai bine, îl invit la birtul de vis-a –vis de casa lui, să-l cinstesc c-un coniac

- Stai așa!, vin imediat, și o ia pe alee, unde îl întâmpină o femeie scundă, trecută la față, căruia îi spuse ceva, scurt, dar prea încet să poată ajunge în auzul meu, șubrezit temporar, din cauza emoției și, a trecerii camioanelor și a trenurilor, casa fiind în vecinătatea depozitelor și a stației C.F.R.

- Trebuia să-i spun nevestei, ca să nu-și facă griji, cu toate că nu stăm mult, se justifică nea Cazacu, luînd-o înainte, ca un autentic om al cartierului de la calea ferată.

Ajunși la birt, local cunoscut ca fiind al căruțașilor, în fața a două pahare de coniac, ne cunoaștem mai bine, ambii lucrând în domeniul petrolului, el, după cum îmi spusese și Popoi, strungar, iar eu, la birouri. Privindu-l în față, l-am recunoscut, amintindu-mi că-l văzusem, în secție, de multe ori, coleg fiind cu Iliuță, frezorul, cu care eram în relații bune, și, care, în schimbul unor mici daruri: creioane, pixuri, câteun caiet, îmi ascuțea cuțitele de bucătărie și pe cel de la mașina de tocat, cu ocazia sfintelor sărbători creștine, Crăciunul și Paștele.

În legătură cu chestiunea mea, arzătoare la ordinea zilei, omul lui Popoi îmi propune o stratagemă pe care nici în vis nu mi-o închipuisem: Neavând lampa PL200, îmi va face o modificare, în televizor, montând, în locul lămpii, o piesă, semănând cu o sonerie obișnuită.

Iar când vreau să-i pun câteva întrebări, ca să pricep și eu câte ceva, mă oprește, asigurându-mă că va fi bine, și-i voi mulțumi când am să văd ce lucrare îmi va face.

- Și când, meștere? Dacă s-ar putea mai repede! Sâmbătă noaptea avem maraton de filme pe sârbi.

- Adu-mi-l mâine după masă! După o zi sau două îl ai ca și nou, mă asigură ,,omul" , galant și sigur pe afirmațiile sale.

A doua zi, pe seară, cu taxiul ajung la ,, inventator" acasă, dar nu- mi poate da televizorul, fiindcă trebuia să-i mai facă ,,o nimica toată" și să-l țină în probe.

- Nu te îngrijora!, te asigur că vei vedea maratonul, îmi ia meșterul piatra de pe inimă.

Și a avut dreptate: Sâmbătă, alți bani altă distracție, plus că nu știam cât îmi va cere pentru reparație, dar ce mă bucura cel mai mult, era faptul că –l puteam lua acasă, Iar când l-am întrebat cât mă costă, mi-a răspuns că am tot timpul, neavând intenția să plec din oraș și, pe deasupra, nu eram noi ,,petroliștii lui pește!" Atunci, am regretat că nu-i adusesem o sticlă de coniac, să nu mai rămân oblgat ,,la doamne apără-mă". Un alt motiv, gândii eu, ar fi că eram amicul lui Popoi, și de acesta, aflai, mai târziu, că era văr primar cu nevasta lui Cazacu. Cu toate aceste supoziții, ceva mai târziu, când îi devenisem, pot zice, amic, îl vizitam la domiciliu și-l scoteam, deseori, la un pahar de vorbă, ajungând și la alte localuri mai renumite. În ce privește televizorul , recent reparat, lampa improvizată a lui Cazacu, înlocuitoarea celei arse, PL200, funcționa, slavă Domnului, dar, dintr-o dată, se auzea o sonerie sunând foarte aproape, confundându-se cu aceea de la intrare. Iar după desele ieșiri până la ușă și, văzând că nu este nimeni, mă reîntorceam, în cameră, gândind vocal, în contradictoriu cu nevasta care mă bătea, continuu, la cap, că nu sunt bun să găsesc un tehnician cu capul pe umeri. Și, în final, mucalită, își dădea drumul:

- Sună, sună, e bine, dar măcar să știm cine sună!

Alteori, gândeam subiectiv, în legătură cu televizorul, în cauză, găsindu-i folosință, îndeosebi, în clipele tăcutei singurătăți care, multă, te înconjoară, punând chingi în juru-ți. Atunci, ai senzația că te sună cineva, când, în realitate, nu te mai caută nimeni.

Maria Mona Vâlceanu

Je est un autre

31 decembrie

...întotdeauna m-am gândit că este o dată simbolică, azi chiar va începe romanul meu, personajul principal, o femeie de 55 de ani, frumoasă, înfășurată într-o blană somptuoasă, la volanul unei mașini culoarea blănii... e seară, seara de Revelion, femeia conduce imobilă, tristă, lacrimi mari îi curg pe obraji... în lumina farurilor zăpada albă strălucește ireal, imagini, umbre, vilele din cartierul bogaților care s-a înălțat la marginea orașului, apoi nimic, noaptea, câmpia, poate înspăimântată și palidă undeva luna... nu plânge, nu e bine să plângi în noaptea Anului Nou, vei plânge tot anul, își șoptește singură, ștergându-și obrajii cu mâna strânsă în mânușile elegante de piele... asfaltul aleargă negru printre marginile albe acoperite cu zăpadă... acesta este chiar drumul vieții mele, pe care îl fac azi în sens invers, ... după 33 de ani... câmpia se schimbă în dealuri care aleargă, curbe marcate deosebit de periculos, dar nu e atentă, conduce cu gândul la trecut, copacii negri purtând dungi groase de omăt alb, păienjeniș de crengi, negru și alb, pădurea beată, murmură, într-adevăr copacii cresc pieziș, în aplecarea lor fac parcă un dans, mașina fuge, totul se apleacă, drumul vieții mele, alunec în timp, mai apucă să gândească, timpul e energie, putem intra și ieși din el...

Doi ani a ieșit din timp, cu bucurie și cu răbdare, doi ani și acest nou început... drumul care o duce în sens invers... am iubit întotdeauna bărbați mai presus de mine, și din nou închide ochii retrăind îmbrățișarea lui acolo, în stradă, între mașina lui și a ei, o atingere atât de scurtă cu o atât de mare energie, bărbatul acela înalt, cu gânduri atât de înalte că parcă atingeau cerul, o clipă, îmbrățișarea scurtă în noapte, când el a condus-o la mașină, vârful nalt al piramidei/ ociul meu abia-l atinge/ murmură pornind contactul... Și imaginea lui, palid, cu privirea hipnotizantă, și vorbele lui, am avut patru revoluții, spune, a aburului, a energiei, banda și acum comunicativitatea, un megasistem de comunicații, care se creează pe deasupra noastră și care ne va face rău fără să vrea... vorbele lui, restaurantul discret în care s-au retras atunci, umbre dansând pe pereți...

Îi voi telefona, se hotărăște brusc, și chiar îl sună, spunându-i *La mulți ani. La mulți ani*, îi răspunde voios și blând, tocmai am aterizat la Londra, mă-ndrept spre conacul unui vechi prieten, vom bea un pahar de șampanie la miezul nopții, în fața șemineului în care deja a aprins un foc zdravan.

Vocea lui i-a uscat lacrimile, nu e bine să fii singur în seara Anului Nou, îi va face o vizită bătrânului ei prieten, ce mult se va bucura când va suna la ușa lui... Întotdeauna trebuie să ai undeva un prieten pentru a nu fi singur în noptea asta cosmică, în care timpul este viu și schimbă garda.

Acum ninge des și mărunt, o zi de iarnă în care singurătatea îmi dă târcoale, dar cei care îl iubesc pe Mântuitorul Hristos nu sunt niciodată singuri, așa o învăța duovnicul ei, un preot cărturar, arătându-i icoana mare pe care o avea la căpătâi, Iisus care bate la poarta inimii fiecărui om... gândul acesta și imaginea m-au mai întărit, trebuie să mă apuc de lucru... unde a coborât ea atunci, în acea noapte când m-am hotărât să încep romanul.? Dar poate ar trebui să mă opresc aici, pe cine mai interesează azi un text literar? Chiar are rost să știu ce a fost în viața acestei femei? Chiar vreți să intrăm?

Drumul vieții ei s-a răsucit, s-a încrucișat cu alte poteci. Și eu trebuie să scriu pentru că în fond prezentul se proiectează în trecut, trecutul revine și terorizează prezentul. Și de ce să nu-i dau dreptate lui Sartre și să nu încep povestea crezând că *Je est un autre*.

Raluca Poenaru

Love Story

Nici nu mai ţineam minte când te văzusem ultima oară şi habar n-aveam câtă viaţă se adunase între timp între noi, mă oprisem şi mă uitam la tine ca la actorul al cărui poster l-am ţinut toată adolescenţa lipit pe uşa dulapului, îţi pândeam încruntările şi-ţi urmăream mâna pe care o fluturai a lehamite aşa cum o fluturaseşi şi atunci, demult, în faţa aceluiaşi cinematograf, cu acelaşi gest, cu sprânceana dreaptă uşor ridicată, dar de data asta fără păr lung care să-ţi alunece peste umeri, te-aş fi recunoscut dintr-o sută, dintr-o mie, dintr-un milion de oameni şi după un milion de ani, nimeni nu mi-a mai spus vreodată „s-a terminat" doar cu o mişcare din încheietură şi o sprânceană ridicată, după cum nimeni nu a mai tăcut aşa de dureros ca tine, m-am întrebat tot timpul ce ascundeai atunci în tăcerea aia şi ce ai avut în minte când ai dispărut, n-am găsit răspunsul şi de fapt nici nu sunt sigură c-am vrut de-adevăratelea să-l aflu.

Stăteai în faţa cinematografului părăsit, cu faţa spre geamurile lui sparte, cu privirea pierdută printre afişele lipite unele peste altele, albite de soare şi zdrenţuite pe margini, nu te deranjau nici duhoarea trotuarului devenit între timp toaletă publică, şi nici oamenii care se loveau de tine înghiontindu-te, dându-te deoparte, împingându-te fiecare câte puţin spre uşa pe care intraserăm de atâtea şi atâtea ori ţinându-ne de mână, pierduţi unul în altul, trăind acelaşi vis, visând aceeaşi viaţă, te clătinai ca un om beat, ca nea Ilie care scotea capul prin ferestruica ghişeului şi, când era sigur că nu-l vedea nimeni, ne dădea un damf de rachiu şi-un singur bilet, ar fi fost nedrept să prăpădim două bilete, noi oricum ocupam un singur scaun şi sigur nu ne uitam la film, indiferent ce film ar fi fost.

Şi erau filme frumoase pe vremea aia, cel puţin aşa vorbeşte lumea, am jurat să nu le revăd niciodată, mi-am promis să păstrez din ele doar câte replică agăţată aiurea în mintea mea, o scenă zărită din întâmplare cu coada ochiului şi biletul de cinema rămas de fiecare dată la mine, am peste o sută de bilete, am fost cu tine la filme de artă şi de aventuri, la filme de dragoste şi la filme poliţiste, la SF-uri şi western-uri, lângă noi s-au petrecut atâtea şi atâtea lucruri - crime şi furturi, adultere şi abuzuri, drame şi happy-end-uri – unele pe ecran, altele în sală - în trenul Orient-Express, un american fusese înjunghiat de 15 ori cu un pumnal, o femeie îşi părăsise soţul şi copilul pentru o dragoste nebună, dar sfârşise sărind în faţa trenului, bărbatul de lângă noi şi-a aruncat verigheta pe jos şi a ieşit plângând din cinematograf, un copil i-a furat vecinului de scaun portofelul şi umbrela, iar bătrânul librar cu mustăţi răsucite a sforăit jumătate de film, după care s-a trezit, şi-a aprins pipa, şi-a îndreptat pumnii spre ecran şi a plecat urlând din toate puterile *viaţă, viaţă!* avea dreptate librarul, curgea viaţa pe pereţii lambrisaţi ai cinematografului, pe lustrele cu ţurţuri lungi de plastic, pe ferestre, pe uşi, pe scaune şi pe oameni, se răsucea, se umfla, se umplea de spumă şi se ridica până la tavan de unde se prăbuşea cu toată puterea peste creştetele noastre.

Şi ne lovea viaţa ca o furtună, ne zgâria obrajii, ne răscolea părul şi ne zgâlţâia inimile, pe atunci nu-ţi fluturaseşi încă mâna a lehamite şi nu-ţi ridicaseşi sprânceana dreaptă, visam şi copilăream împreună, voiam să răsturnăm lumea asta şi să ne facem alta, numai a noastră, să ne mutăm într-un vârf de munte, să construim o corabie cu care să plecăm departe, departe de tot, pe râuri, pe Dunăre, pe mare şi pe ocean, să vedem o mie de răsărituri şi să rămânem acolo unde o să răsară soarele pentru a o mia una oară, să trăim ca în poveşti, până la adânci bătrâneţe şi nimic-nimic să nu ne despartă, te aşteptam în faţa cinematografului şi mă gândeam la corabie, oare de câte scânduri o să avem nevoie? oare de câte cuie? de câte pânze, catarge, vâsle şi elice? ne trebuie timonă, ne trebuie ancoră? poate că da, poate că nu, noi o să plutim la voia întâmplării iar de ancorat n-o să ancorăm niciodată sau oricum, nu înainte de a vedea cele o mie de răsărituri, zâmbeam şi mă uitam la nea Ilie care scosese capul pe gemuleţul de la ghişeu să-mi arate ceasul, era târziu, începea filmul iar eu nu intram odată, de ce nu intram? dar eu nu aveam cum să intru fără tine, eu nu mergeam la film pentru filmul de pe ecran, ci pentru filmul nostru jucat în doi pe ultimul rând din sala de cinema, nea Ilie îmi făcea semne cu mâna şi flutura biletul, dar eu deja nu-l mai vedeam, te zărisem venind dinspre părculeţ, aveai sprânceana dreaptă uşor ridicată şi părul lung lăsat pe umeri, mergeai cu dinţii strânşi şi totul în jurul tău era tăcere, se umpluse oraşul de linişte iar trotuarele se căptuşiseră dintr-o dată cu vată, cu lână, cu mătase sau cu orice ar fi putut să-ţi acopere bătăile inimii, zgomotul paşilor, de obicei îţi auzeam călcătura şi gândurile, numai atunci nu, vata, lâna sau mătasea care coborâseră peste lumea toată coborâseră şi peste tine, îţi pătrunseseră în ochi şi în piele, în sângele adormit şi în mâna pe care dintr-o dată, nu ştiu de ce, ai ridicat-o şi ai fluturat-o a lehamite, cerul a căzut şi lumea toată s-a prăbuşit peste mine, iar imaginea ta s-a înceţoşat, s-a albit şi s-a subţiat, până când a dispărut cu totul, decupându-ţi corpul din aerul din faţa mea, din părculeţul din care ieşiseşi, din fântâna arteziană, din nucul uriaş, din turnul de apă, din clădirea gării şi din acceleratul de Bucureşti care tocmai se pregătea să plece, le vedeam clar pe toate, straturi-straturi, înşirate unul după celălalt, ca într-o carte în care cineva ar fi tras cu puşca găurind-o de la coperta 1 până la coperta 4, dădeam pagină cu pagină şi vedeam că glonţul cu care se trăsese avea forma ta.

Am stat pe trotuar până s-a terminat filmul şi spectatorii a început să iasă, erau cu toţii adolescenţi ca noi, niciunul nu părea că se uitase pe ecran, se ţineau de mâini şi se priveau în ochi, sau poate că nu era aşa, poate că ei fuseseră la film pentru film, pentru vreunul dintre actori, pentru efectele speciale, pentru acţiune sau poate pentru cine ştie ce idee strecurată printre cadre, am luat un bilet scăpat de cineva pe jos şi am citit titlul „Love Story", încă o iubire ca atâtea altele, ca miliardele de poveşti de dragoste ale omenirii, începute în doi şi terminate într-unul, mă dureau ochii şi gândurile, conturul corpului tău tăiat din peisajul lumii mi se scrijelise pe creier şi niciodată, dar niciodată-niciodată nu m-am putut uita la părculeţ, la fântâna arteziană şi la toate cele care li se întindeau în spate, fără să-ţi văd acolo urma întunecată.

Apoi totul a început să se întunece şi noaptea s-a lăsat grea peste orăşelul nostru, nu mai sunt trenuri, fântâna arteziană e o ruină, iar din părculeţ au mai rămas doar vreo trei tufe, dau înapoi paginile cărţii şi vechea urmă decupată a corpului tău începe să se umple, nu mai ţin minte când te-am văzut ultima oară şi habar n-am câtă viaţă s-a adunat între noi, un alt corp caută să se potrivească în locul în care fusese cândva corpul tău de adolescent, nu mai ai păr lung care să-ţi alunece pe umeri, nu mai ridici sprânceana dreaptă şi nici mâna nu ţi-o mai fluturi, dar uite că vii, vii spre mine, închid ochii, îţi recunosc paşii, îţi aud bătăile inimii şi călcătura iar pe geamurile sparte ale cinematografului, pe unul dintre afişele lipite unele peste altele, albite de soare şi zdrenţuite pe margini, ştiu că mai scrie încă - „Love Story".

...te aşteptam în faţa cinematografului şi mă gândeam la corabie, oare de câte scânduri o să avem nevoie? oare de câte cuie? de câte pânze, catarge, vâsle şi elice? ne trebuie timonă, ne trebuie ancoră? poate că da, poate că nu, noi o să plutim la voia întâmplării iar de ancorat n-o să ancorăm niciodată sau oricum, nu înainte de a vedea cele o mie de răsărituri...

Mircea Bârsilă – Premiul Opera Omnia al Uniunii Scriitorilor

* Florentin Sorescu – Premiul „Miron Cordun"

Vineri, 17 noiembrie, la Centrul Cultural Piteşti, a avut loc festivitatea acordării premiilor Uniunii Scriitorilor din România – Filiala Piteşti, pe anii editoriali 2021 şi 2022, festivitate coordonată de către criticul literar Nicolae Oprea, totodată, şi preşedinte al juriului (din juriu au mai făcut parte Mihai Stan, Târgovişte, Octavian-Mihail Sachelarie, Piteşti, şi subsemnatul, Topoloveni).

Pentru a elimina orice formă de subiectivism, premiile au fost acordate conform Statutului U.S.R. (cărţi apărute la edituri importante, trei cronici minim semnate de cronicari literari de importanţă naţională, cronici apărute în reviste editate de către U.S.R. sau care apar sub egida U.S.R.). Precizări importante. De pildă, o carte a avut parte de cronici elogioase în ziare din Argeş, dar nu au fost luate în calcul; e vorba de volumul „Poezia lirică din Muscel", de Maria Chirtoacă şi de Liviu Măţăoanu).

Pentru anul 2021, din trei propuneri – două au luat premii. A primit Cartea Anului pentru proză romanul „Amar(a)", de Carmen Georgeta Popescu, din Târgovişte, şi Premiul special „Miron Cordun" – Florentin Sorescu, proză, din Piteşti.

Pentru 2022, propunerile au fost mai numeroase. Deşi întrunea absolut toate criteriile, Nicolae Oprea, preşedintele Filialei Piteşti a Uniunii Scriitorilor din România, fiind ales preşedinte al juriului, s-a retras din concurs.

Marele premiu „Opera Omnia" (cel mai important) a fost obţinut de către poetul şi criticul literar piteştean Mircea Bârsilă, pentru volumele „Poezia optzecistă" şi „Vise Reverii Vedenii". De altfel, Mircea Bârsilă a obţinut, Premiul lunii ianuarie, oferit, la Iaşi, de U.S.R., dar a pierdut, nedrept, deşi s-a aflat pe lista scurtă (de cinci), Premiul U.S.R. pentru 2023. Şi era propus, pentru acest premiu, a 5-a oară. Aşa se face că singurul scriitor piteştean care a obţinut, până în prezent, râvnitul premiu continuă să fie, de 50 de ani încoace (!!!), Miron Cordun.

Scriitoarea Ecaterina Petrescu Botoncea, din Târgovişte, a obţinut premiul Cartea Anului pentru poezie („Cântece în cenuşă. Imnuri orfice"), depunând şi romanul „De dincolo de dimineţi".

Marele perdant s-a dovedit a fi Dumitru Unureanu, a căruia carte, „Terapie narativă", primise, din parte juriului, Premiul pentru Proză. Din motive de sănătate, Dumitru Ungureanu nu a putut fi prezent la festivitate. Conform Statutului U.S.R. a pierdut premiul, prin absenţă.

A fost o festivitate reuşită şi un bun prilej pentru scriitori de a se mai întâlni din cele patru zări.

JEAN DUMITRAȘCU

Fata cu părul bălai

Mihaela nu a avut dreptul nici la cele mai mărunte bucurii. Ca să citez dintr-o poetă dispărută demult dintre cei vii, pentru ea „și simplul fapt de a primi o floare este o ironie”.

A murit Mihaela.

Și, citind asta, veți vedea un nume. Un nume și atât.

Am cunoscut-o cu mulți, mulți ani în urmă la un cenaclu literar. Într-un moment în care trebuia să vorbim despre o carte a unui poet care și el a părăsit această lume.

Atunci a luat ea cuvântul și toți ne-am speriat întrucât în fața noastră se afla o ființă diformă, cu mult peste greutatea ei și care a început să vorbească bolborosind cuvintele într-un mod stâlcit.

Uimirea a fost însă că tot ce spunea era coerent și perfect argumentat, dând chiar dovadă de rafinament critic. Mihaela vorbea ca un om mare.

Apoi a devenit o prezență constantă în cenaclu. Cel mai adesea criticând un text sau altul și rar, foarte rar, citind din propriile creații. Într-un mod extrem de surprinzător întrucât amesteca lucruri de o rară naivitate cu unele extrem de profunde.

Într-o zi, bunăoară, ne-a citit o poezie superbă intitulată „Odă grăsanelor” - cred că una dintre cele mai frumoase poezii pe care le-am citit vreodată. În care exprima duioșia, sensibilitatea și bunătatea cu care trebuie văzută o grăsană. Atunci am înțeles că ele, grăsanele, au lumea lor asemenea unor coconi de mătase.

Bineînțeles, tendința tuturor era aceea de a o lua în glumă. Cu Mihaela nu puteai discuta în mod obișnuit. Cel mai adesea stârnea râsete și ironii fără a fi, însă, unele răutăcioase. Aveam să mă prind, apoi, că asta era viața ei: un nesfârșit șir de ironii, iar lucrul acesta l-am înțeles cel mai bine într-o seară în care, plimbându-ne pe străzile cenușii ale orașului, și-a scos portofelul din geantă, a început să scotocească prin el și-a scos de-acolo o fotografie micuță, îngălbenită de vremuri, din care îmi surâdea chipul unei fetițe bălaie.

„Uite, mi-a spus, asta eram eu înainte de...”. Am fost și eu odată o fată normală. Păcat că a durat atât de puțin”.

Mihaela își ținea acea fotografie de când era copilă - să tot fi avut vreo 4-5 anișori - ca pe un suvenir. Unul pe care îl scotea când și când din geantă pentru a-și aminti că a fost și ea odată un om ca toți toți oamenii. Iar asta pentru că toată viața ei de după acel moment a devenit o imensă ironie.

Mihaela nu a avut dreptul nici la cele mai mărunte bucurii. Ca să citez dintr-o poetă dispărută demult dintre cei vii, pentru ea „și simplul fapt de a primi o floare este o ironie”.

Am revăzut-o după mulți ani. Între timp devenise mult mai mare, dându-ți senzația că va crește în proporții necontenit. Singurul lucru mai mare decât ea însăși era singurătatea ei care devenise, cumva, mult mai densă, mult mai greu de trecut.

Am aflat că mă căuta de ceva timp pentru că se trezise chemată în judecată, numai bună de plătit niște sume de bani pe care le primise ca indemnizație în timpul în care lucrase la un cămin de oameni cu dizabilități și de care auditul declarase că au fost acordate în mod greșit.

Inițial i se imputase o sumă mult mai mare, după care sumele datorate s-au micșorat în mod vizibil în urma unor contestații. Bineînțeles, pe Mihaela o săriseră mai toate bonificațiile, primise doar ceea ce era imposibil de ocolit.

Dar, și așa micșorate, erau imposibil de achitat pentru ea, iar asta mi-a spus-o printre sughițuri de plâns întrucât „acum două luni a murit și mama, ea era singura care mă mai putea iubi”. După care m-a rugat să-i comand un taxi pentru că toți refuză cursele dacă văd numărul ei.

Astăzi am aflat că a murit. Cu câteva zile mă sunase o vecină de-a ei ca să îmi spună că a venit s-o ia salvarea și că nu-i mai răspunde la telefon. Am încercat și eu s-o contactez, dar nimic. Ieri i-am trimis un nou mesaj în care îi spuneam așa: „Vezi că în dosarul tău au formulat cerere de renunțare la judecată. Ai scăpat!”.

Și chiar așa este! Mihaela a scăpat. Oricare dintre lumi este mai bună pentru ea, chiar și cea a neființei. Aflu că este moartă de câteva zile, că salvarea a adus-o înapoi în casa în care n-o aștepta nimeni. Același refuz, aceeași ironie amară. Și sper că, dacă într-adevăr există o lume de apoi, își va fi luat la ea acel portofel ponosit ca să-i arate și lui Dumnezeu fotografia cu fetița aceea bălaie care surâde la viață fără să știe ce o așteptă.

Și noi ne strângeam empatic delirant
poeții urbei la ceas de neant

Sind Sind Sind se numea
Și numai iluminați erau în ea

Natură moartă

Și s-a-ntâmplat așa: stăteam la „Poezia”
și-mi beam cafeaua. Tocmai scriam un poem
despre mare. Când dintr-o dată văd
că-mi sună telefonul. Deși e ciudat
să te trezești că te caută cineva
când te afli tocmai
în mijlocul valurilor.
Și vocea aceea
pentru că era doar o voce
îmi spune: „Au găsit-o moartă pe Mihaela
în casă. Și pare că-i așa
de câteva zile. De când n-a mai răspuns
la apeluri. Și era vie”.
Eu ce dracu era să răspund
cu marea aia din poem
care a și început să se prelingă
pe masă.
Am tăcut, ce puteam
ca să spun. Căci marea se lățise
pe toată terasa. Și-mi era frică
să nu fiu amendat
pentru că deja
începuse să formeze
talazuri
și era evident
unde bat.
Apoi am dat să spun ceva
dar m-am oprit
întrucât n-am înțeles
cum dracu poate să moară cineva
care n-a trăit niciodată.
Și vocea aceea necunoscută
pentru că era o voce necunoscută
a continuat să vorbească:
„Au găsit-o moartă, dar n-o mai pot scoate
din casă. Poate veniți dumneavoastră
și încercați s-o convingeți. Nu vrea sub nicio formă
să fie dusă la groapă”.
Asta nu m-a mirat. Cum să te-ngroape cineva
când toată viața ta a fost
o groapă? Peste putință de acceptat
chiar și pentru un răposat.
Iar pentru Mihaela cu atât mai mult
căci ea chiar s-a născut
într-o groapă
pe care cât a trăit
s-a străduit
s-o umple cu ficțiuni.
Așa începe lumea imaginară:
Când n-ai încotro
și crezi în minuni.
Era într-o zi de luni
și am plecat de la „Poezia”
călcând peste ape.
Bineînțeles
fără a ști
ce să spun

(în memoria Mihaelei Sandu, una dintre cele mai mari singurătăți din câte au existat vreodată, stinsă din viață la 15.10.2023)

Imnul cenaclului SIND

de Mihaela Sandu

Tinerețe pierdută tinerețe boemă
tinerețe iubită reintoarce-te-n poemă

Era odată o gașcă de derbedei
dacă voiai să râzi te duceai la ei

Sind Sind Sind se numea
și numai ciudați găseai în ea

Orandino și Sorescu bancuri serioase spuneau
și cu grasa bubulina virgina se distrau

Iulișka pe toți tandru ne tachina
oda grăsanelor mereu se cânta

Sind Sind Sind se numea
și numai ciudați găseai în ea

Ami ce divă talentată era
și Nicoleta cu lacrimi de menajeră plângea

Costică mustăcea și el bonom
un fel de Bran monden trezit din somn

Sind Sind Sind se numea
și numai iluminați găseai în ea

Marius dintre noi prea devreme-a plecat
îngeri femeii în suflet i-a pictat

Îmi amintesc la o țigară cum jucăuș
filozofia a atins atunci frumusețea ca un arcuș

Sind Sind Sind se numea
Și numai ciudați erau în ea

Tinerețe iubită tinerețe boemă
tinerețe iluminată reîntoarce-te-n poemă

Cu chelie frumușel și ochi albaștri
Leonid mai rar pe la noi venea
în amurg de toamnă la Casa Argeșeană ne psihanaliza

La un pahar cu vin de rubin îmi amintesc
cum cânta un lăutar la vioară dumnezeiesc

Și noi ne strângeam empatic delirant
poeții urbei la ceas de neant

Sind Sind Sind se numea
Și numai iluminați erau în ea

FLORENTIN SORESCU

Nevoia de capodopere

(urmare din p. 8)

romancieri români, dar foarte repede entuziasmul s-a dezumflat, anulând intențiile de promovare în străinătate. Așa s-a întâmplat cu aproape toate capodoperle litraturii române și autorii lor, despre care am auzit, de zeci de ori, de la funcționarii instituțiilor culturale, că n-ar suna bine în franceză, engleză sau spaniolă, drept pentru care n-a auzit nimeni în lume despre Mateiu Caragiale, Marin Preda, Eugen Barbu, Petru Dumitriu și alți câțiva de un nivel valoric apropiat.

Literatura română de dată recentă nu duce nici ea lipsă de capodopere, ignorate de instituțiile culturale responsabile, în bună măsură, de statutul de cenușăreasă a literaturii române în lume. Pentru a nu face capul mare universitarilor abilitați să introducă în manualele școlare autori contemporani și se introduc pe ei înșiși, laolaltă cu rudele și prietenii, am să dau doar trei nume de capodopere care nu există în manuale și nu au șansa să ajungă nici în marile edituri occidentale, pentru a schimba percepția literaturii române în lume. *Viața lui Costas Venetis* și *Arhivele de la Monte Negro* ale lui Octavian Soviany și *Rădăcina de bucsau* a lui Ovidiu Nimigean.

În literatura română există și se nasc, în permanență, capodopere. Acestea își văd de drumul lor, sinuos și, totodată, perfect paralel, cu politicile culturale ale instituțiilor care pretind că susțin și promovează literatura. Revin asupra organului pentru literatură care lipsește cu desăvârșire acestor conțopiști culturali, iar la o adică, dacă l-ar avea, n-ar avea niciun interes să-l folosească. Cu alte cuvinte, dacă instituțiile culturale nu au nevoie de capodopere, e bine să se spună și să să se știe că acestea, nu există.

in memoriam

Cristian Cocea

Jurnal de bibliotecă

Într-o seară de iarnă…

Iarna și-a intrat în drepturi, s-a făcut frig și se întunecă repede, așa că petrec din ce în ce mai mult timp în fotoliul din bibliotecă, gustând plăcerile singurătății - răsfoiesc vreo carte, mă uit printr-un album, ascult muzică la căști sau visez cu ochii deschiși. În celălalt fotoliu doarme o tânără pisică. Cea bătrână, Baby, s-a stins la începutul anului, după o scurtă suferință, care nu i-a putut șterge lumina din ochii aurii. Nici moartea n-a putut - înainte s-o îngrop, am învelit-o într-o cârpă curată și părea că mă privește. A fost al patrulea mormânt săpat pentru un animal de companie și mi-am zis că ajunge. După ce pierzi mai multe ființe dragi, moare și puterea ta de a iubi. Când vezi prea des viermele din miezul lumii, nimic nu mai are gust. Totuși, în vară am adoptat-o pe Muny, pitica asta atomică, o bondoacă cu limba pe-afară, care țopăie ca o căpriță și îmi rupe perdelele. Râd și o las să mi se urce în brațe dar undeva, într-o odăiță a creierului, ochii lui Baby mă privesc.

Scot din raft o carte cu titlu simplu - "Sinele". A apărut recent la Editura "Trei", în colecția "Misterele inconștientului colectiv", o serie de lucrări inspirate de teoriile lui Carl Gustav Jung. Volumul de față este semnat de Renate Daniel, o specialistă în psihiatrie, psihoterapie și psihanaliză, director de programe la Institutul "C.G. Jung" din Zurich. De pe site-ul oficial, aflu că doamna s-a născut în 1960, a studiat medicina la Heildelberg și are o experiență bogată în domeniu, fiind autoarea mai multor volume, câteva traduse și la noi. Interesant că munca lui Jung a fost continuată mai ales de analiste - Aniela Jaffe, Verena Kast sau Jolande Jacobi fiind alte nume cunoscute. Poate că bărbații sunt mai orgolioși și nu acceptă să lucreze cu conceptele altora? Poate că psihanaliza jungiană, mult mai "culturală" decât aceea freudiană, se potrivește mai bine psihicului feminin? Nu știu, oricum Renate Daniel scrie bine (iar Viorica Nișcov traduce la fel, s-a văzut și în tălmăcirile lui Junger), având o inteligență analitică pătrunzătoare.

Capitolele de început sunt dedicate explicării conceptelor de Eu și de Sine la C.G. Jung. Cu toate că, în vorbirea curentă, cele două cuvinte par a avea același înțeles, Jung consideră Eul nici mai mult, nici mai puțin decât conștiința însăși, în timp ce Sinele este conștiința plus inconștientul. Eul este un complex de reprezentări despre mine însumi, cu un grad înalt de continuitate și identitate, care cuprinde percepții, trăiri, imagini, gânduri și sentimente, cu rădăcinile în corp și depozitate în memorie. Sinele trece dincolo de Eu, cuprinzând și conținuturile psihice despre care nu avem cunoștiință (dar care apar în vise, reverii și nevroze), fie că sunt individuale (cum a demonstrat Freud), fie că sunt colective, aparținând întregii omeniri (conform lui Jung).

Eul cunoaște lumea și se cunoaște pe el însuși. Am putea vorbi mai degrabă despre conștiința Eului, decât despre conștiința de sine. Conștiința Eului se trezește în jurul vârstei de doi ani. Atunci, copilul nu mai vorbește despre sine la persoana a treia, ci la persoana întâi. Începând din acel moment, Eul conștient se orientează în spațiu, în timp și în raport cu propria persoană, asigurând omului certitudinea de a fi el însuși și de a exista. Eul lucrează în fiecare dimineață, atunci când ne trezim, ca și atunci când ne recunoaștem în oglindă. În schimb, Sinele, ca totalitate umană, nu se lasă cunoscut. Jung susține că știm că suntem, dar nu știm exact CE și CINE suntem. Rațiunea, instrumentul Eului, se lovește de limite. Inconștientul nu poate fi pe deplin conștientizat. Totdeauna rămâne ceva ascuns în noi. Ceva misterios, care nu poate fi rezolvat de rațiune. Ceva care se exprimă poetic, mitologic sau mistic. Ceva care ne leagă de strămoși. Ceva care face ca poveștile să fie aceleași în toată lumea. Ceva care funcționează ca Dumnezeu. Paradoxal, Sinele este întrețesut cu Eul, cuprinde experiența Eului, dar îl și depășește, așa cum Dumnezeu a creat omul după chipul și asemănarea sa, dar rămâne Dumnezeu.

Așa cum există o voce a conștiinței, deci a Eului, pe care o auzim de cele mai multe ori, există și o voce a Sinelui, care ni se adresează pe neașteptate, spune Renate Daniel. Această voce a Sinelui i-a vorbit lui Moise, cerându-i să-i scoată pe evrei din Egipt, s-a exprimat în parabolele lui Hristos și l-a determinat să accepte crucificarea, i-a inspirat apoi pe scriitori și pe muzicieni, i-a limpezit pe oamenii de știință în teoriile lor. Sinele este cel mai important arhetip iar imaginile sale, adică ale lui Dumnezeu, au modelat istoria omenirii. Dar ce se întâmplă când aceste imagini pălesc și-și pierd puterea? Întrebarea a devenit crucială pentru omul zilei de astăzi, care nu mai crede într-un Dumnezeu antropomorf, nici într-o Judecată de Apoi. Eul său rațional, responsabil cu dezvoltarea științifică și tehnologică, tinde să-i nege Sinele sau, mai rău, să i se substituie. Totuși, avertizează Renate Daniel (și aici devine originală cartea), semețirea Eului ascunde pericole și dileme etice. Pericolele sunt cunoscute - lagăre de exterminare, arme de distrugere în masă, inginerie socială. Dar nici societățile pașnice și democratice nu scapă - să ne gândim doar la depresia generațiilor tinere, crescute în cultul tehnologiei, care nu-și mai găsesc un sens în viață. Tema va fi dezvoltată în următoarele capitole.

Transgresând limitele, tehnica modifică psihologia umană. Nașterea s-a mutat în spital, iar femeile se simt din ce în ce mai neîncrezătoare în capacitatea lor de a da naștere pe cale naturală, optând pentru operația cezariană. Astfel, ele scapă de dureri și de răspundere, abandonându-se în mâinile medicilor. Drept preț, plătesc inconștient cu pierderea stimei de sine, iar relația cu copilul este alterată, spune Daniel. De asemenea, tehnicile de fertilizare in-vitro, presupunând proceduri medicale care încalcă intimitatea sexuală (precum prelevarea de ovule), creează premizele unor relații psihologice noi - un "triunghi" în care, între cei doi părinți, apare un al treilea, medicul, de obicei un bărbat, care reușește ceea ce nu i-a reușit partenerului femeii. Ce să mai vorbim despre ce se întâmplă în mintea unei mame surogat, purtătoarea ovulului fecundat al altei femei? S-ar putea ca, prin clonare, într-un viitor nu prea îndepărtat, oamenii însetați să renunțe la un partener de alt sex, producând copii cu ei înșiși. Ce fel de relații se vor dezvolta în aceste "familii"?

De asemenea, moartea s-a mutat în spital, devenind o decizie a specialiștilor. De mii de ani, moartea a fost o afacere personală. Simțindu-și sfârșitul aproape, muribundul putea să se retragă în locul preferat și își lua adio de la familie, prieteni și cunoscuți. Uneori se spovedea și primea iertarea sau își făcea cunoscute ultimele dorințe. Camera mortuară era un spațiu public, plin de oameni, chiar și de copii. Astăzi, din motive narcisiste, moartea a fost evacuată din societate, petrecându-se în camera de spital, devenind o afacere medicală. Metodele moderne de tratament amână cu mult apariția morții - chiar dacă s-a instalat coma, corpul este ventilat și hrănit artificial, inima este stimulată electric, în speranța trezirii. Dar prelungirea agoniei este benefică ? Și invers - un bolnav incurabil are dreptul la o sinucidere asistată medical? Și încă - este moral să recoltăm organele sănătoase ale unui mort cerebral, așa cum se practică în Occident? Înainte de a spune da, pentru că se salvează alte vieți, să reținem că societăți extrem de civilizate, precum cea japoneză, manifestă rezistență la transplant, întrucât cred că spiritul persoanei impregnează fiecare parte a corpului, nu numai creierul. Putem fi siguri că japonezii se înșeală?

Transgresând limitele, tehnica modifică psihologia umană. Nașterea s-a mutat în spital, iar femeile se simt din ce în ce mai neîncrezătoare în capacitatea lor de a da naștere pe cale naturală, optând pentru operația cezariană.

În esență, "Sinele" vorbește despre consecințele celebrei proclamații a lui Nietzsche. Ce se întâmplă într-o lume în care Dumnezeu a murit? Când nu există, e complet absent sau a fost înlăturat de știință și tehnologie? În acest caz, se destramă "lumea de dincolo", rămânând doar cea de aici. Renate Daniel îl citează pe Heidegger, care avertiza că, în această situație, se prăbușește și lumea suprasensibilă, a ideilor, a Adevărului, Frumosului și Binelui. Seacă izvoarele energiei omenești și se surpă fundamentele alcătuirii sociale. Omul nu mai are nimic pe care să se sprijine și se confruntă cu un gol interior, încearcând să-l umple prin consum. Omul mănâncă lumea de aici și nu se simte niciodată sătul. Căci dispariția valorilor metafizice duce la valorizarea tuturor lucrurilor, la pluralism și la echivalență, sfârșind în plictis și indiferență. Ceea ce, din păcate, vedem că se întâmplă. Semințele Neantului încep să răsară. Dar să nu deznădăjduim. Există remediu - este suficient ca, într-o seară de iarnă, cu o pisică în brațe, să ne așezăm în fotoliul din bibliotecă și să deschidem o carte.

Subinginerul...

(urmare din p. 9)

peste cinci minute!" Și schimbul de experiență decurge în condiții optime la o vodcă bulgărească stinsă cu o bere italiană fabricată în România. „Cum e pe la voi, se interesează Ghiță, merge treaba?" „Merge unsă! Atât de profitabili n-am fost niciodată. Nuntă-botez-parastas... Și tot așa. Curg banii gârlă, că țăranul a dat în fudulie de nu se poate..." „Ai mulți angajați?" „Unu. Femeia de serviciu. Mă rog, așa e în organigramă, dar ea e și bucătar-șef, și contabilă, și casieră, un fel de director executiv. La evenimente, am o echipă de femei din sat cărora le dau cash 150 de lei și servesc la masă, spală vasele, fac curățenie... Dar, la tine?" „Și eu, tot o angajată am. Nici nu-mi trebuie mai mult." „Dar se vorbește că e aproape de pensie, ce faci după ce se pensionează, că a dat guvernul o ordonanță prin care se blochează posturile?" „Nu e nicio problemă. Am un singur cititor, care împrumută o carte într-o lună. Fac o convenție cu el: fixăm o zi și o oră pe lună, ne întâlnim, își ia cartea și cu asta basta, sunt liber o lună..." Mai beau ei câte un rând, mai tăifăsuiesc, apoi se despart.

Vine un microbuz și Ghiță Colibășanu se urcă în el, se așează în scaun și privește prin geam mănoasa cultură de pârloagă. Nu contează încotro merge microbuzul, dacă merge spre nord, înapoi în municipiul lui de sub munte, sau spre sud, până-ntr-un port la Dunăre. Deviza lui e simplă: „Călătoresc, deci exist!"

Afară e toamnă și-i frig și burează.

Flavia Adam

sfială

secvenţa în care corola se scutură
şi-ntregul extaz odată cu ea
o singură clipă în care cascadele nu mai curg
şi toată încremenirea se mută-n livada de piersici

un fruct din care moartea muşcă din plin
şi-apoi se prăbuşeşte subit –
căldura-nverzind nisipul şi pietrele
ecranele prin care îngerii ne privesc

ce va rămâne din mare din stânci sau din oameni
din splendorile pe care nu le-am îmbrăţişat

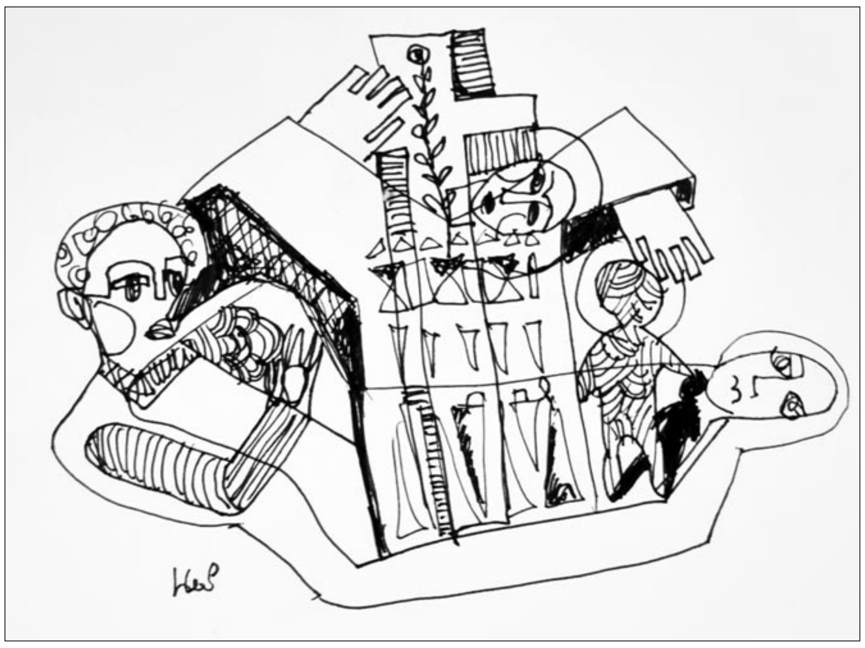
între mine şi trupul meu e-un loc gol
un întuneric orb şi surd şi mut şi adevărat

cândva ca o minune rotunjită-n somn fulgui-voi
lângă corola deja risipită şi poate
doar oasele sternului meu – nişte clape de orgă –
vor începe să cânte

de-a v-aţi ascunselea

eu m-am ascuns
la celălalt capăt al meu e o lună de zahăr

ca într-o scorbură îmi vâr fruntea în cer şi strig

nu e nimeni aici chiar nu e

Dumnezeu are mâna de fier ba nu are mâna de iarbă
din ea izvorăsc lighioane şi flori

prin gaura cheii mă uit la viaţă
dar moartea mea e încă în lapte şi nu mă visează

în cer nu e nimeni sau poate sunt eu
învolburată şi gata să mă dizolv la prima strigare

peste toate se lasă noaptea

cât ţine noaptea se tot depune funinginea peste rânduri
şi până-n zori atât de negre devin
încât suntem nevoiţi să le ştergem cu nişte batistuţe subţiri

oho strălucitoare ca gheaţa pe care patinează artiştii le facem
bijuterii cum numai la curtea regală se întâlnesc
şi cât de mândri suntem când le scoatem în lume
şi piciorușele lor se zbenguie fericite

cât ţine noaptea se tot depune funinginea peste versuri
şi până la răsărit aproape dispar

fantastic ar fi să existe poeme în care să răsucim cheiţele fermecate
şi ele numaidecât să ne scuipe la mal

Dumnezeu al poemelor mele

Dumnezeu al lui Daniel şi-al furtunilor
Dumnezeu al femeilor ce mângâie mânerele oalelor
înainte de-a le pune pe foc

Dumnezeule ce mă trezeşti în miez de noapte
şi îmi dictezi poeme pe care spre dimineaţă le uit

Dumnezeule ce torni vânt peste cuvintele mele

Dumnezeule ce răsari în colţul geamului şi mă sperii
când laşi Lumina Ta să mă şteargă

Dumnezeule frământ această rugă îmbietoare
o pun deoparte cum aş piti o bucată de pâine

Dumnezeu al celor ce scriu
Tu hotărăşti ce e mai bine pentru sângele meu
de-aceea-l ridici şi îi dăruieşti măreţie
aşa încât să nu mai rămână ca ieri

ce mare e lumea din cer

ce mare e lumea din cer şi cât de aspru nodul ce îmi astupă
urechile să n-aud întâia rază deşteptându-mi o pleoapă

ce largă îmi pare uitarea şi cât de rar îmi e trupul
când încropesc corăbii şi-apoi le dau drumul în gând

iartă-mă Doamne că nu-Ţi mulţumesc îndeajuns
pentru toţi oamenii care de-atâta timp mă iubesc

cei ce mă poartă în sânge se uită la mine ca la o sfântă icoană
ca la o stea ce se stinge şi cade în iarbă
secerând cu ultima ei răsuflare bucuria abia încolţită

poem luminos

nu există linişte mai preţ
decât cea a părului tău îmblânzind amiezile tinere

iată zorii se strâng precum spicele
ruga ta e un râu alunecând prin urechile acului

de câte ori icoana glasului tău a mijlocit pentru mine
de câte ori Dumnezeu a trimis păsările
să umple văzduhul de slavă

de câte ori m-am gândit la inima ta ca la o floare crescută-n deşert
ca la o mână de iarbă culcată sub pasul
unui bărbat care plânge

zori de aprilie

parcă mai mult decât ieri răspunsurile se îndepărtează şi cresc
asemenea unui abur peste crestele munţilor dimineaţa

Tu ce visezi când ca o furtună pe mare ne stingem
şi feţele noastre par frici desenate

ai nimănui suntem când gura Ta de mânie se umple –
cuvintele vin cu noi şi ne-mbracă
şi înaintea morţii trupurile noastre lucesc de-Ţi iau ochii

sunt eu aceea ce scrie sau altcineva şi dacă sunt de ce ţin frigul în braţe
şi de ce el mă priveşte râzând cum ar privi o jucărie stricată
copilul care-a strivit-o sub talpă şi fără să-i pese a continuat să alerge

carul de biruinţă

atâtea perii lustruind pantofii arhanghelilor şi ai preasfinţilor

ce mamă bună această ţară mănoasă
cum îşi linge ea rănile cu limbile noastre
cu vocile deprinse să spele tot negrul din hainele albe

Doamne cât ne mai poţi privi ca pe vitrinele încărcate cu brânză
şi cât ne mai poţi îndura neputinţele

şi cât ca pe nişte rumegătoare de povară ne-nhami
la carul Tău de biruinţă ce pare o jucărie aruncată pe uliţă

amurg hibernal

un braţ al unui fluviu ramura îngheţată
o vrabie bucurându-se pe întinderea albă

nu-i noapte nici zi
nici altă suflare în afară de-a păsării a cărei umbră adie
precum în zori lumina peste florile din grădină

ce departe suntem de vieţile noastre spectaculoase
de ecoul acestei fericiri de o clipă

geometria sângelui se schimbă la fiecare ninsoare
şi-ntotdeauna se-ntoarce de unde-a plecat

doar ca să vadă un braţ al unui fluviu ramura îngheţată
o vrabie destrămându-se pe întinderea albă
o-ntreagă dinastie de amintiri cuibărindu-se
sub pomeţii vineţii ai amurgului

puiul de lebădă

cum altfel m-aş putea arunca în copilăria
pe care uneori simt nevoia s-o mângâi
aşa cum odată am mângâiat temătoare puiul de lebădă

atunci e posibil să nu îi fi observat strălucirea
dar ochii lui păreau atât de mult ochii mei
şi luminişul în care o vreme s-a odihnit semăna cu o inimă

cu inima mea ce rar reuşeşte să ierte
şi să transforme-ndoielile în fascicule colorate

cu inima mea în care vămile şi liniştea se adună
spre a fi cântărite cu aceeaşi măsură

Dumitru Ichim

BISERICA NEAGRĂ DE CRĂCIUN

Chiar şi oraşul se pregătea de Crăciun
cu brazi multicolori, cu cerbi şi sănii de cleştar.
Luminile dansau tangouri de verde, tangouri de roş,
din cuiburi zburau litere abia trezite din somn
din fermecata pădure
şi se făceau cuvinte jucându-se'n vitrină.

Când am intrat în oraş
cuvântul luminii s'a spart .
Nu ştiam că sângele luminii e negru,
dar negru era curgând peste tot:
sânge negru pe omăt, sânge negru pe cer,
sânge negru pe paşii orbecăind
în căutare flămândă de verde, de alb, de albastru.
Ce straniu a ţipat din ţâţâni
uşa bisericii - acum biserica neagră.

Unde-mi sunt icoanele, biserică albă -
acum biserică neagră?
Unde-mi este poiana în care te-am cioplit
ca pe-un ştiubeu tăcerii primul tril?
Se spune că în biserica neagră
doar o singură candelă
a mai rămas şi arde.
Candelă, am zis
îngenunchind în altar,
numai tu ai rămas pe aici?
Mireasă albă, unde e Mirele tău?
Tot ce mai rămăsese din mine
era ecoul alb
care căzând pe lângă candelă o stinse.

Dimineaţa
chiar mucul candelei se prefăcuse'n negru.
Ieşeam din Biserica Neagră
cu inima-mi în palme privind-o'nmărmurit
înnegurându-se în negru
ca o neagră ridiche.

FLORILE DALBE, FLORI DE MĂR

Întâi
vocalele s-au limpezit tăcerii,
până când toate cuvintele
au căpătat înălţime străină,
atât de albastră,
că, printre ele, merii
deprinseră gust să-nflorească
zbor spăimântat de lumină.
După aceea fulgii
m-au învăţat
nespusul alb de taină fără umbră,
că fără să-mi dau seama
am început să ning şi eu
în limba tăcerilor albe.
De fapt, Dumnezeu,
la rândul Lui
ne-nvăţase omeneasca
de la Fiul care
gângurea după Maica Domnului
vocalele albe
ale somnului,
din florile dalbe...
Şi apoi
Dumnezeu Tatăl
a început să ningă peste noi.
Înainte de seară
se aduceau perdelele de afară,
ale sărbătorilor.
De sus până jos -
pânza de cer
cu răsărituri rare.
Miroseau a tămâie şi ger
la ferestre.
Bunica scotea din scrinul de zestre
sfânta icoană a Naşterii
cu Pruncul şi Sfânta Fecioară.
Îi aranja ştergarul de in,
de o parte şi de alta
ca poveste în jur de mireasă
reîntrupată din crin.
Candelei
îi aprindea litera ei
pioasă
ca minunea în licăr de tei.
Apoi cu magii împreună
îngenunchea şi ea.
Pe urmă toţi ai casei
intram în icoană
prin uşa deschisă de stea.
Mirosea
a tămâie şi-n nenuntite tăceri -
frământul rotund din cuptorul de ieri.

ÎMPĂRĂŢIA MIELULUI

”Uitam să-ţi spun
de măgăruşul Meu
că-i tare înţelept de felul lui!
Din ochi ne înţelegem
precum urechea florii
soarbe albinei cântecu-i de fată.
Îi povesteam, ca altădată,
de-mpărăţia Mielului
când va ajunge împărat,
dar în privirea de asină
s-a vestejit arcuşul de lumină
ca un apus mai trist decât amarul,
şi capul l-a plecat pe pieptul Meu.
De ce în ochii lui
se-amestecau
şi mângâierea şi dojana?”
Fecioara-nţelegând a lăcrămat.
Ştia că Mielul împărat
va fi ales de Dumnezeu
numai pe-o zi cum florile o ştiu
deopotrivă cu finicu-n cruce,
spre-a se-mplini scripturile ce zic,
că Mielul o să ierte chiar dojana,
că oamenii coroana
cu-alai urcând i-o vor aduce
cu-aproape-o săptămână mai târziu.

Lucia Bibarț

Colind

Întinderea ozonată
străluceşte alb.

Zăpada potriveşte umbrele
luminii şi ale întunericului.
Verdele priponeşte viaţa,
veveriţele configurează căminul,
paşii omului, încrederea.

Mirosul de răşină cheamă colindul.

Securea rece
îşi sprijină fruntea de copac.
Un fior urcă din lamă în căldura trunchiului.
Mânerul securii-esenţă de brad-
leagă frăţietate între viaţă şi moarte.
Brad lângă secure, întreg lângă bucată.
Lemnul trăieşte amintirile pruncie.
Trunchiul tresare.

Cândva erau o familie.

Durerea încolţeşte în prima lovitură,
Mânerul e o unealtă
ce muşcă.
Din trunchiul prăbuşit curge răşină.
Lemn şi metal împreună.

Miros de colind.
Timpul când frate pe frate se vând.

Bucla Sfintei Vineri

Pedala învârtea spiţele
în dialogul continuu al celor două roţi.
Roata din faţă şi roata din spate.
Cea din faţă însemna drumul,
iar cea din spate îşi rotea cuminţenia
pe urma ei,
în dimineaţa de septembrie.

Tata controla ghidonul timpului.
Era paznicul roţilor lui.
Veghea ca cea din faţă să aleagă calea.
Cealaltă desena
doar semne pe harta copilului.
Ăsta o va conduce înspre lume,
iar celălalt va da ocol în juru-i de 7 ori,
ca Sfânta Vineri să-i bătătorească norocul.

Tata pedala periculos timpul pe marginea
gropii ce se ivise şi peste
luciul bălţii.

Copilul îşi odihnea temerile
în siguranţa bărbătească,
pământul şi apa zăvorau înaintea lor
lacătele unor lumi necunoscute şi înfricoşătoare.
Mereu o chemat-o apa, iar ea
i s-a opus mereu.
Mereu a chemat-o pământul...

Ca să-ngroape presimţirea cea rea,
roata pe care sta se abătea uneori
cu o buclă de la hotărârea primei.

Braţele copilului strângeau
temătoare mijlocul zilei abia începute.
Cantonierul îşi ducea fata
la şcoală.

Pânza veşniciei

părinţilor mei

Din aţa de bumbac,
cu suveica prin iţele
mânuite de mama mea
în războiul
tăcerii şi-al zoalei,
a ieşit o pânză
moale şi albă
din care mi-am croit un veşmânt.
Neîmbrăcat e ca
un exponat de muzeu,
o piesă rustică în vitrină.
Atât.
Dar îmbrăcată, rochia învie.
Şi-odată cu ea toată stirpea mea.
Pentru că ea păstrează-ntre fire,
Proaspătă, aroma copilăriei.
A copilăriei mele
coborâte până-n cea a moşilor şi strămoşilor mei.
De cum se mulează pe căldura trupului
prinde viaţă.
Deschide, ca o carte,
pagini din propria-mi existenţă
uitată, îndepărtată.
Şi de dincolo de ea.
Ca dintr-alt film.
Al altora.

Recunosc personajele.
Copila ascunzându-se-n desişul jocurilor
de văpaia nestatornică a adulţilor,
pierzându-se-n trebăluiala furnicilor
ca părinţii într-a lor. Niciodată sfârşită.
Trilul nenumitelor păsări,
botezându-se-n apele luminii,
bolboroseala râului săltând peste pietrele
puse în cale.
Mersul greoi al melcilor ieşiţi
puzderie după ploaie,
grija de-ai pune la adăpost de
nepăsarea încălţămintelor.
Mirarea în faţa norilor,
şi cea în faţa ştiuleţilor-păpuşi
despletindu-şi părurile.
Prezenţa mamei o simt în ţesătură,
îndârjirea tatălui.
Bunicii...toţi
strânşi ca-ntr-o menghină în traiul greu
luat de la capăt mereu...
Plecarea, absenţa,
mirosul colbului după ploaie,
şi-a ierbii de pe morminte.

Omenirea s-a prins
în ţesătura mamei.
Arborele neamului meu se trezeşte în ea
tocmai din voievodul Hălmagiului.
Cu scâncete şi prohod
Cu lacrimi şi râsete,
Cu izbânzi şi căderi,
De fiecare dată când îmbrac
rochia mamei.

Ca apoi dezbrăcând-o,
să mă adaug şi eu lor.

Mânerul securii-esenţă de brad-

leagă frăţietate între viaţă şi moarte.

Brad lângă secure, întreg lângă bucată.

Lemnul trăieşte amintirile pruncie.

Trunchiul tresare.

poesis

Ninel Ganea

Elogiul cărţilor vechi

Drumul spre degringoladă e reversibil, dar în absenţa cultivării modelelor, nu există de fapt nicio speranţă.

E imposibil să dai timpul înapoi, mai ales când trecutul este întunecat deliberat ori când întregul sistem de presupoziţii devine virusat de metafizica progresului. Ocultarea istoriei, rescrierea sa în cheia dominantă a evoluţiei inevitabile, suprimarea antropologiei tradiţionale demolează apriori orice tentativă de a reînvia firescul umanităţii şi a amâna desfiinţarea omului.

Însă, oamenii şi comunităţile nu pot funcţiona decât pe baza unor modele şi a unor exemple, iar în absenţa unor ilustrări veritabile, locul lor este luat de cine se găseşte sau se oferă. Din acest motiv, fiecare cultură minoră sau majoră îşi cultivă oral sau în scris memoria eroilor. Din acest motiv, până mai recent în educaţia copiilor creştini Vieţile Sfinţilor jucau rolul decisiv. Vieţile Sfinţilor nu înseamnă altceva decât "viaţa lui Hristos, repetată în fiecare sfânt, într-o măsură mai mare sau mai mică" (Sf. Iustin Popovici). Aşa se explică de ce, la polul opus, privitul televizorului, telefonului şi tabletei, contemplaţia zilnică a omului modern, creează fiinţe nevertebrate. Fiecare devine ceea ce contemplă. Cine se uită la sfinţi are şanse să să îşi salveze omenia, cine se uită în altă parte, Dumnezeu cu mila...

Nu s-a ajuns peste noapte la momentul în care cultura pop a devenit principalul furnizor de ilustrări paideice. Iar semnele nu au apărut din nimic. Este suficient să citeşti literatura mai serioasă din prima parte a secolului XX pentru a-ţi da seama ce hău insurmontabil s-a căscat între două lumi. Chesterton remarca deja la începutul veacului trecut caracterul dizolvant al scrierilor pretins serioase. „Literatura modernă a celor educaţi, nu a celor needucaţi, este în mod făţiş şi agresiv criminală... Marea masă a oamenilor, cu mulţimea lor de cărţi prosteşti şi cuvinte prosteşti, nu s-a îndoit niciodată şi nu se va îndoi niciodată că e bine să ai curaj, că fidelitatea are nobleţe, că femeile aflate la ananghie trebuie salvate, iar duşmanii căzuţi trebuie cruţaţi. Există un mare număr de persoane cultivate care se îndoiesc de aceste maxime ale vieţii de zi cu zi."

Cine parcurge, de pildă, Malraux sau Orwell, doi autori interesaţi de aberaţiile totalitare, ajunge foarte rapid la concluzia că în faţa torturii fizice nimeni nu poate rezista. Iar tortura fizică sau psihică reprezintă instrumentul cel mai la îndemână al oricărui stat nelegitim de a-şi asigura consensul public. Nu ai de-a face cu o invitaţie explicită la abandon şi renunţare, dar nici nu ai vreun motiv serios să iei în calcul alternative, mai ales când aparenţa implacabilului domină. Astfel de sugestii te descumpănesc şi te înşală, voit sau nu, iar cine insistă să rămână fidel literaturii contemporane ajunge mai devreme sau mai târziu la nihilism.

Pe de altă parte, Vieţile Sfinţilor abundă în exemple de martiri şi mărturisitori care au preferat moartea în chinuri sau groaznice încercări fizice, în locul unor declaraţii comode, al acceptării unor poziţii incompatibile cu credinţa în Hristos. De altfel, nu trebuie să mergi foarte departe pentru a vedea acest lucru. La noi, Sfinţii Brâncoveni sau martirii ieşiţi nevătămaţi sufleteşte din experimentul Piteşti sunt două exemple foarte la îndemână pentru a contracara determinismul camerei de tortură şi invitaţiile la defetism.

Drumul spre degringoladă e reversibil, dar în absenţa cultivării modelelor, nu există de fapt nicio speranţă. În absenţa modelelor vii, însă, există cărţile (vechi), care, chiar dacă nu sunt pe acelaşi plan, conţin mult din ceea ce este necesar pentru abecedarul virtuţilor. Doar că, aşa cum remarcau printre alţii C.S. Lewis sau Richard Weaver, prejudecăţile noastre contemporane ne împiedică să mai accesăm literatura epocilor trecute.

Diavolul cel bătrân al lui Lewis explică mecanismul prin care lectura cărţilor din epoci trecute a devenit o îndeletnicire garantată să nu producă vreo virtute. "Numai cei învăţaţi citesc cărţi vechi şi i-am prelucrat în aşa fel pe aceştia încât, dintre toţi oamenii, ei sunt cei mai puţin susceptibili să devină virtuosi. Am făcut asta prin inculcarea Punctului de Vedere Istoric care înseamnă, pe scurt, că de fiecare dată când unui om învăţat îi este prezentată o poziţie a unui autor din trecut, singura întrebare pe care nu şi-o pune niciodată este dacă acea poziţie este adevărată". El va vorbi despre cine l-a influenţat pe autor, îi va aminti pe cei influenţaţi, va trece în revistă cu acribie literatura secundară, dar aproape în nicio clipă nu va discuta despre adevărul unei propoziţii.

Potrivit lui Lewis, aceasta nu este singura strategie de a dezamorsa efectele benefice ale istoriei. O altă metodă constă în a arunca la coş cu totul un autor pentru simplul fapt de a găsi acolo o eroare factuală. De pildă, dacă Aristotel greşeşte descrierea sistemului de reproducere la albine, atunci nu mai are rost să ne pierdem timpul cu alte teorii mai complexe, din moment ce dă greş pe chestiuni simple.

Motive pentru a ocoli lecturile clasice se găsesc la tot pasul, în special astăzi, când mai toţi oamenii au scuza unei educaţii deficitare. Din acest motiv atenţia noastră, ca strategie, ar trebui să se îndrepte primordial spre cultivarea gustului pentru clasici la cei mici. În felul acesta, măcar încercăm a face puţină ordine în minte şi în discurs, ceea ce pentru vremuri post-creştine, nu e tocmai un deziderat facil.

Poezia unei generaţii

(urmare din p. 7)

„optzecistă", pe care o citează şi o copiază conştiincios, „îngânând" probabil extatic imaginile din versurile lui Mureşan. *Poemul alcoolicilor* ocupă trei sferturi din pagina de carte format mare a lui Bârsilă, dar el este copiat cuvânt cu cuvânt, cu devoţiunea cu care pe timpuri pictorii îşi urmăreau şi îşi urmau maeştrii, chiar şi când ei înşişi se numărau printre ei. După (re)lectura întregului poem, Bârsilă va da una dintre cele mai subtile şi pătrunzătoare analize din câte am citit pe marginea cărţii-eveniment a lui Mureşan: „Tendinţa spre trăirile de factură negativă este ocultată de scutul tematic al *beţiei* tratate poetic atât ca stare sacrificială, cât şi ca soluţie de refugiu sau ca dezicere voluntară de convulsia lăuntrică şi de înstrăinarea conştiinţei (cu o necruţătoare încărcătură tragică) de ea însăşi. Sub această mască decadentă, poetul îşi îngăduie îndrăzneli cu accente fals-patetice, asumate din perspectiva unui *poeta ludens*, şi care însoţesc contrapunctic revelaţiile grave investite cu o dublă eficacitate: spre a-şi manifesta astfel nonconformismul în materie de poezie şi pentru înălţarea propriului mesaj liric la treapta unei tulburătoare şi inconfundabile identităţi." (p. 462).

Fie că analizează şi interpretează o lirică pentru care are afinităţi, fie că, dimpotrivă, citeşte o poezie „optzecistă" aflată la antipodul propriei formule, Bârsilă dovedeşte aceeaşi obiectivitate critică. El se va aplica şi se va „plia" pe materiale poetice diferite, cu o elasticitate mai puţin obişnuită printre scriitori, tocmai fiindcă aceştia fac, de obicei, evaluări din interiorul propriilor opţiuni literare. E ceea ce spunea, în fond, Maiorescu când argumenta că între poet şi critic există o diferenţă capitală. Or, la Bârsilă putem vedea puterea contraexemplului. El are, cum spuneam, intuiţii artistice în critica de poezie, dar dovedeşte şi aplicarea şi adecvarea la obiect a criticului obligat, prin chiar natura profesiunii sale, să înregistreze un relief literar extrem de variat.

Poetul-critic este deci în aceeaşi măsură un critic-poet, prin disponibilitatea lui de a acoperi registre lirice foarte diferite şi a evalua poezia „optzecistă" pe toată suprafaţa şi în întreg „spectrul" ei: de la prozaism cotidian la vizionarism expresionist, de la textualism la „vocea străzii", de la biografism la intelectualism livresc, de la realism la proiecţia onirică şi fantasmatică. Pe cât de complexă, variată şi *diferită* este poezia generaţiei `80, de la un autor la altul, şi pe cât sunt de clar analizabile aceste diferenţe între „şcolile" ce formează „optzecismul", pe atât de frumoasă este şi aptitudinea criticului artist de a se raporta la aceste categorii literare în datele şi termenii fiecăreia dintre ele, evitând sublicitările ori supralicitările datorate unui anumit mod de a înţelege şi a scrie poezia.

În fine, stilul defineşte şi el (ca în cazul oricărui autor) sinteza lui Bârsilă: elegant fără a ajunge la preţiozităţi, elevat fără uscăciune şi adoptând terminologia criticii şi a teoriei literare cu aerul că nu o face. S-a putut vedea imediat — iar impresia iniţială se va păstra până la ultima pagină a acestei cărţi esenţiale — că autorul are nu numai experienţa criticii universitare, ci şi o familiarizare deplină cu obiectul lui de studiu: poezia generaţiei sale.

Tetrada afectivă a conştiinţei.

(urmare din p. 14)

marginale, vechi şi depăşite în loc să abordăm conştiinţa din punctul de vedere al celor mai noi descoperiri din domeniul neuroştiinţelor? Iată de ce. Deşi pare un sentiment desuet, vinovăţia existenţială, metafizică, este cum nu se poate mai bine reprezentată azi de tema reducerii *amprentei de carbon*, centrală nu doar pe agenda ecologiştilor, dar tot mai mult pe agenda politică internaţională. Între jainişti, ecologişti şi *Acordul de la Paris* există un fir roşu al preocupării faţă de daunele cosmice produse de existenţa fiinţei umane.

O anumită concepţie asupra morţii derivă direct din acest sentiment al vinovăţiei metafizice. Moartea a fost văzută ca ispăşirea naturală a vinii, a „păcatului" originar de a te fi născut. De la Anaxagora la Heidegger, de la Heraclit până la Cioran (care a şi scris o carte cu acest titlu: „Neajunsul de a te fi născut") – vinovăţia existenţială, păcatul originar al individuaţiei pare că trebuie să fie „plătit", răscumpărat, „desfăcut" prin moarte. A se observa la Heidegger centralitatea problemei morţii şi a vinovăţiei.

Într-un alt registru ideatic, Sigmund Freud vorbeşte despre instinctele morţii ca tendinţă înnăscută de a ne reîntoarce, de a reinstala echilibrul de dinaintea naşterii noastre. Deşi nu-l leagă propriu zis de un sentiment al vinovăţiei, ci mai curând de o supremă raţiune homeostatică, restabilirea echilibrului, anularea tensiunii implicate de viaţa propriu zisă poate fi asociată unui sentiment de dezechilibru lăuntric, de ideea unei violentări a ordinii minerale a universului prin ruptura de anorganic...

Vom adăuga la toate acestea trei încercări de anulare a vinovăţiei ontologice: *aşezarea naşterii noastre în răspunderea altcuiva*, a unui „demiurg rău" sau a simplei întâmplări, *proclamarea superiorităţii fiinţei umane*, revendicată tocmai în numele conştiinţei... faţă de care însuşi sentimentul vinovăţiei pare să fie un factor determinant, şi *suicidul* – un act fundamental uman – care poate fi descris, din această perspectivă, ca pedeapsa supremă pe care mi-o aplic pentru vina de a mă fi născut, vină de nerăscumpărat altfel, incompatibilă cu o viaţă demnă... din punct de vedere metafizic.

Va urma...

Jean Dumitrașcu

Zurük zu Kant! **Otto Liebmann (1865)**

Anul Kant

* Cel mai mare filosof german a trăit în U.R.S.S. (Federaţia Rusă)

La anul, în întreaga lume, se vor sărbători 300 de ani de la naşterea celui mai important filosof german, Immanuel Kant (n. 22 aprilie 1724, Königsberg, Ostpreußen, Regatul Prusiei – d. 12 februarie 1804, Königsberg, Ostpreußen, Regatul Prusiei). Când a trăit Kant, Königsberg se găsea în Prusia de Nord. După cel de-Al Doilea Război Mondial, prin pixul lui Stalin, din raţiuni geostrategice, micul oraş Königsberg a devenit parte suverană a U.R.S.S. (Federaţia Rusă). La câtiva paşi de mormântul său se găseşte o bază de rachete nucleare. Ruseşti, doar e enclavă rusă şi se numeşte Kalinigrad (fotul oraş întemeiat de teutoni). Aşa se face că marele filosof german s-a născut, a trăit şi a murit în... U.R.S.S.! Cine vrea să-i aprindă o lumânare, are nevoie de viză moscovită! Halal istorie!

Şi îmi vine în minte cum Wilhelm Weischhedel povesteşte undeva o păţanie a lui Martin Heidegger, autorul intraductibilului concept de *Dasein*. Părăsindu-şi cabana din munţi, filosoful german asistă la un seminar în care un universitar îi prezenta concepţia din *Fiinţă şi Timp*. La final, universitarul îşi întreabă auditoriul dacă s-a făcut înţeles. Un bătrânel mărunţel, aflat în prima bancă, Heidegger însuşi, răspunde derutat şi cât se poate se sincer: ,,Nu!"

Oare ce ar fi gândit Kant, dacă, ipotetic vorbind, vreun contemporan i-ar fi pus în faţă paginile ce urmează?! Neputându-se pronunţa, rămâne la latitudinea cititorilor care au avut bucuria întâlnirii cu opera filosofului. Fiindcă nu pentru specialişti au fost puse cap la cap o serie de reflecţii personale pe marginea *Criticii raţiunii pure*! Fireşte, m-am sprijinit şi pe autorităţi în materie atunci când a fost cazul, dar ajutorul cel mare de la Kant însuşi a venit. Deodată cu specialiştii, îmi aduc aminte de o vorbă a filosofului în discuţie: ,,Nu-mi daţi sfaturi. Ştiu să greşesc şi singur!"

Dar, se sparie gândul, vorba cronicarului, în faţa bibliografiei adunate, vreme de trei secole, în jurul operei lui Immanuel Kant! Curios ori nu, cărţile de şi despre Kant ce apar în cultura română într-un ritm şi de o valoare tot mai mare se epuizează imediat din librării. Pe internet, Kant este, printre filosofi, pe primul loc – peste 24 de milioane de postări. Cinci zile a durat ultimul congres internaţional ,,Kant" desfăşurat în primăvara anului 2010, printre sutele de cercetători de pe mapamond aflându-se şi reprezentanţi ai ,,Romanian Kant Society" (societate înfiinţată la 22 martie 1990, condusă de Rodica Croitoru).

Deşi sună paradoxal, limbajul filosofic kantian este extrem de limpede, numai noutatea ideilor sale întâmpinând rezistenţă încă printre contemporani. Comentatorii de mai târziu i-au întors pe toate feţele conceptele, de multe ori denaturându-le (cum face Schopenhauer cu ,,lucrul în sine"), extinzându-le aleatoriu aria de aplicare (de la Wilhelm Windelband încoace) ori, mai nou, l-au anexat propriilor teorii, cum procedează Umberto Eco în ,,Kant şi ornitorincul". Românii (cu excepţiile de rigoare) au rămas la stadiul lui Caragiale (,,mare moftangiu, Kant ăsta al tău!", îl amăra dramaturgul pe M. Eminescu).

Ce-i drept, faima de neinteligibil a criticismului a fost creată ad-hoc, imediat după apariţia, în primăvara anului 1781, a *Criticii raţiunii pure,* până şi filosofii de profesie, precum Christian Garve şi Moses Mendelssohn, nepricepând cum e cu lucrul în sine, cu spaţiul şi cu timpul ori cu antinomiile raţiunii pure, aducându-i critici (mai binevoitor, Hamann, magul Nordului, mult mai celebru atunci decât Kant, îi mărturisea lui Herder că recitise de trei ori *Critica* şi tot

nu înţelesese mare lucru). Unii profesori de la Gottingen îl credeau, nici mai mult nici mai puţin decât un diletant în filosofie! De aceea, deşi ocupat cu scrierea *Metafizicii moravurilor,* Kant se grăbeşte să-şi liniştească tovarăşii într-ale cugetării şi să elaboreze o expunere populară a ideilor sale revoluţionare, apărută în 1783 sub titlul *Prolegomene la orice metafizică viitoare care se va putea înfăţişa drept ştiinţă*. Dar şi sub formă ,,populară", criticismul a pătruns greu în conştiinţa publică, ca orice idee revoluţionară, de altfel. *Critica raţiunii pure,* explica însuşi Kant, este un nou tratat despre metodă. În prefaţa la ediţia a doua a *Criticii raţiunii pure* (1787), Kant explică mai mult: ,,Critica e obligată să prevină, o dată pentru totdeauna, printr-o cercetare temeinică a drepturilor raţiunii speculative, scandalul pe care trebuie să-l provoace, mai curând sau mai târziu, poporului însuşi disputele în care, fără critică, se încurcă inevitabil metafizicienii (şi, ca atare, în cele din urmă şi teologii) şi care falsifică apoi înseşi doctrinele lor. Numai critica poate tăia înseşi rădăcinile materialismului, fatalismului, ateismului, necredinţei liberilor cugetători, fanatismului şi superstiţiei, care pot deveni dăunătoare marii mulţimi, în sfârşit şi idealismului şi scepticismului, care sunt mai primejdioase şcolilor".

Dacă vrei să-l înţelegi pe Kant, trebuie să începi cu opera sa, nu cu interpreţii. Totuşi, e indicat să nu se înceapă direct cu lectura *Criticii raţiunii pure*, ci cu prima sa lucrare, publicată la 22 de ani, *Idei despre adevărata evaluare a forţelor vii,* în care-şi anunţă, profetic, destinul aparte în filosofie: „Îmi închipui că uneori nu este inutil să ai o anumită încredere nobilă în propriile tale forţe. Mă bazez pe aceasta. Mi-am trasat calea pe care vreau s-o urmez. Voi începe să merg pe ea şi nimic nu mă va împiedica s-o continui". Marele său student Herder îşi aminteşte despre profesor: „El îmbărbăta şi silea în mod plăcut la gândire proprie". Kant însuşi îşi regândea permanent metoda, fără teama de a ajunge la contradicţii, cum îi scria lui K.L. Reinhold la 1787.

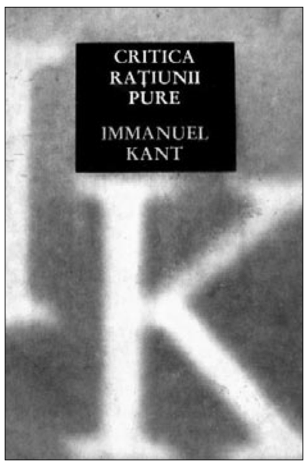
Astfel înarmaţi, deschidem *Critica raţiunii pure* şi aflăm cât de conştient a fost Kant de importanţa operei sale: „noi nu clădim temeliile unei secte filosofice ca oricare alta sau ale unei plăcute distracţii, ci pe acelea ale bunăstării şi ale demnităţii omeneşti... Dorim ca oamenii să nu-şi închipuie şi să nu conceapă în mintea lor Instauratio noastră ca pe un lucru infinit şi supraomenesc, când ea este de fapt sfârşitul şi hotarul legitim pus nesfârşitei erori".

Cine vrea să-şi transforme realmente viaţa, fără a apela la tot soiul de guru de consum, va citi până la capăt povestea raţiunii pure depănată de Kant. Dar şi cel care nu va citi nici un rând, trebuie să ştie că filosofia lui Kant există în toate, în modul nostru de a gândi. L-am asimilat pe Kant indirect, de-a lungul timpului, prin paşii făcuţi de cultură, istorie şi civilizaţie, fără să ştim. Filosofia sa morală se regăseşte în Declaraţia universală a drepturilor omului; concepţia sa despre drept o poţi întâlni pe culoarele Curţii Internaţionale de Justiţie de la Haga; filosofia sa asupra istoriei se regăseşte la Bruxelles şi în constituţia noii Europe unite. Pe de altă parte, ştiinţa de azi nu-l poate nega în întregime; găsim ,,apriorisme" în biologia şi psihologia contemporană, dar şi în metodologia geometriei etc. Actualitatea lui Kant nu mai trebuie demonstrată, dovadă analizele comparate din ultimii ani care se fac între teoriile lui şi cele ale unor Bolzano, Frege, Wittgenstein sau Heidegger, gândirea sa fiind, în fond, o dimensiune a spiritului ştiinţific contemporan. Pe scurt, Kant este un arhetip al gândirii de azi şi de mâine. Întâmplarea face ca gândirea kantiană să cunoască un reviriment în S.U.A. Spre pildă, Societatea Kant Nord Americană – cu peste 400 de membri – se ocupă de estetica şi morala kantiană, dar şi de înţelesul său dat intelectului..

În cele ce urmează, atenţia va fi centrată pe prezentarea metodei transcendentale kantiene. Însuşi Kant, reiau, îşi numea ,,Critica raţiunii pure" un ,,tratat despre metodă, nu un sistem". Pentru noi toţi rămâne, in aeternum, următoarea adnotare a lui Kant (Reflexionen, 2159): ,,Dacă cineva vrea să fie inventator, atunci se cere să fie cel dintâi. Dacă se vrea doar adevărul, atunci sunt de căutat precursorii".

Inventatorul metodei noastre de a gândi este Kant. În această direcţie, a căutării precursorilor spiritului ştiinţific modern, se înscrie şi lucrarea de faţă, o încercare (datând din 2004), sper, atractivă, pe marginea gândirii kantiene, a criticismului şi a metodei sale transcendentale. Dacă un singur cititor al acestui eseu va simţi nevoia să-l citească integral pe Kant, înseamnă că ne-am atins scopul... Sperăm!

Deşi sună paradoxal, limbajul filosofic kantian este extrem de limpede, numai noutatea ideilor sale întâmpinând rezistenţă încă printre contemporani.

studii

Viorel Nica

Din ce în ce mai departe de răsfăț, de superfluu și de dezmăț

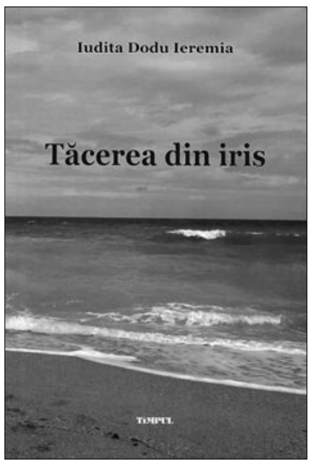
Sătulă să se comporte ca o „soție ascultătoare”, după trei ani de viață monotonă și-a părăsit bărbatul steril.

În recentul apărutul roman *Violeta* (tradus din spaniolă în română de Cornelia Rădulescu, publicat de Humanitas Fiction în 2022) tenacea, laborioasa, inepuizabila Isabel Allende (n. 1942 la Lima) ni se face cunoscută în chip de povestitoare sagace, dinamică, plină de vervă, ambițioasă. Inteligentă, bine de tot ancorată în realitatea mobilă, nu de puține ori derutantă, înzestrată cu o imaginație bine strunită, cu diferite tehnici de narație, maleabilă, spornică, diversificată de o eficacitate câtuși de puțin îndoielnică, de o eleganță imposibil de tăgăduit, de o complexitate crescândă, de o acuratețe admirabilă.

Născută în „anul epidemie” (1920), Violeta del Valle trăise în „casa cu camelii”, sub discreta supraveghere a părinților iubitori, înstăriți, fusese răsfățată de mătuși „dincolo de orice limită” până la cinci ani, vădise mult „talent melodramatic”. Dată pe mâinile guvernantei Josephine Taylor deprinsese „normele de bază”, se transformase dintr-un mostru capricios într-o „fetiță normală”, și-a păstrat o parte din „spiritul rebel”, a admirat-o pe guvernanta dornică să se modernizeze, luând-o ca model pe nedespărțita-i prietenă Teresa Rivas ce „experimenta orice, nu ținea cont de morală sau de regulile impuse de alții”. Văzându-și tatăl preschimbat într-o fantomă din pricina falimentării, s-a îngrijorat simțitor. După sinuciderea părintelui disperat (Arsenio del Valle) a fost copleșită de traumatica „senzație de gol”, și-a purtat doliul cu „coșmaruri recurente”. Mutată la Santa Clara (la părinții Teresei Rivas) cu familia-i scăpătată, a avut parte de o stimulantă „epocă a descoperirilor”, s-a acomodat repede cu experințele vieții rurale, și-a potolit „firea rebelă”, s-a fortificat, a găsit în unchiul Bruno „substituentul tatălui pierdut”, a căpătat cunoștințe pe care le punea „în slujba aproapelui”, a prins gustul aventurii, și-a pierdut „inocența copilăriei”, a trecut cu curaj „peste toate necazurile”, și-a lărgit orizontul emoțional-intelectual, n-a cunoscut „tulburările adolescenței”, nici „himerele romantice”, fusese salvată de uriașul și blândul Torito de la o tentativă de viol pusă la cale de un nemernic. Cunoscându-l pe viitorul doctor veterinar Fabian, i s-a dăruit fără teamă. Grăbită să-și cultive independența, a plecat de la Santa Clara la Sacramento, devenind asistenta fratelui ei Antonio ce deschisese un birou pentru vânzarea caselor rustice. Cu puțin timp înainte de moartea mamei, experiențiase „ieșirea din timp și din spațiu”. Căsătorită cu Fabian (în 1945), s-a bucurat de atenția și tandrețea lui, locuia într-o „casă primitoare” din colonia germană, dar se plictisea de „firea sa amabilă și predictibilă”. Sătulă să se comporte ca o „soție ascultătoare”, după trei ani de viață monotonă și-a părăsit bărbatul steril. Identificându-l pe aventurierul, seducătorul pilot Julián Bravo cu „eroul din romane”, l-a urmărit hipnotizată, a sesizat „diferența fundamentală între un soț lipsit de inspirație și un amant de poveste”, s-a abandonat „plăcerii absolute”. Odată cu nașterea nelegitimului fiu Juan Martin, s-a așezat pe orbita maternității. Aflând că Julián o trăda, s-a zbătut „într-un carusel de emoții contradictorii”. De dragul lui s-a lăsat totuși sterilizată (după ce a născut-o pe Nieves), și-a impus o disciplină spartană ca să-și recape silueta. După cutremurul (din 1960) devastator s-a îmbogățit, a devenit „o femeie liberă” (în urma divorțării legale de Fabian), n-a scăpat de „îndelunga servitute a dorinței” (de a fi alături de Julián cel neserios, compromițător, implicat în afaceri mafiote), de „tortura geloziei” năprasnice, s-a mutat temporar la Miami pentru a-și ține din scurt fata grozav de nesăbuită, de bântuită de „complexul Electrei” (al patologicei dragoste față de tată), hippiotă, dependentă de heroină, a retezat „ultimele legături sentimentale” (cu Julián cel alcoolic și zănatic), și-a văzut fiul scăpat din mână, alunecând spre stânga extremistă, și-a găsit în Roy Cooper „un companion agreabil”, consolator, a recuperat iubirea fiicei sale însărcinate (cu Camilo), apoi decedate, și-a crescut nepotul orfan, de care s-a îndrăgostit între timp. În siajul juntei militare s-a străduit să-și salveze fiul aflat pe lista neagră a autorităților (de dreapta) răzbunătoare, ascunzându-l la Santa Clara, după ce-l deghizase în femeie, înlesnindu-i fuga spre graniță, nutrind „presentimentul unei despărțiri definitive”, și-a pirdut o parte din avere, s-a instalat în capitală pentru a se putea ocupa cu succes de speculații imobiliare, a crezut că trăiește într-un „timp defazat”, ostil împlinirii integrale. La bătrânețe s-a dovedit deosebit de activă, și-a putut revedea fiul căsătorit, în Norvegia, cu Ulla, a tânjit după „siguranța traiului într-o cominutate sudată”, asistase, cu inima sfâșiată, la degradarea mentală și la moartea fratelui său care îi fusese de nenumărate ori sprijin de bază, l-a plâns pe Torito, victima represiunii și terorii dictatoriale, a văzut răscrucile vieții, așezate în calea-i lungă de destinul când îmbietor, când necruțător, a resimțit acut „povara timpului irosit”, s-a lepădat de nefastul Julián Bravo ca de Satana, denunțându-l pentru evaziune și fraudă, repudiindu-l pentru comportamentul dezmățat și pentru complicitatea-i cu dictatura criminală, s-a eliberat de „toate obiectele și răsfățurile” ce înainte i se păruseră „indispensabile”, a participat la câteva demonstrații antiguvernamentale cu prietenul și companionul Harold, un norvegian de toată isprava, s-a implicat în lupta contra violenței domestice, a fost în pelerinaj la Santiago de Compostela unde a priceput că „moartea e doar un prag către o altă formă de existență”.

Plăsmuită într-un fericit moment de inspirație artistică, *Violeta* lui Isabel Allende este o creație romanescă însemnată, îndeajuns de cristalizată și de așezată într-o formă zveltă, degajată, de o exultanță aparte, de o robustețe minunată, de o eficacitate narativă indubitabilă.

Christine Bernadette Rousseau

Itinerar prin ,,Tăcerea din iris”

În ,,irisul” poeziei autoarei Iudita Dodu Ieremia descopăr atât o transmitere mistică, dar și o tăcere încărcată de sensuri. Cunoscând-o personal pe poetă cu atât mai mult i-am citit metaforele în privirea blândă, de o subtilitate expresivă...

În cartea poetei ,,Tăcerea din iris” totul, de la titluri până la așezarea poeziilor una după alta, se dorește a fi într-o legătură de inspirație celestă. Motto-urile alese sunt ca niște ,,pontoane” poetice făcând posibilă subtila trecere între temele alese de poetă: ,,Mai lasă-mă, veșnicie, o tresărire, mai lasă-mă un vis, mai lasă-mă azi, mai lasă-mă un cuvânt, mai lasă-mă o iubire.”

În poezia ,,Cu ochii vii” poeta Iudita Dodu Ieremia ne conduce prin lumea celui orb; citind această poezie înțeleg că avem în viață noastră ,,bucăți” din viața unui orb chiar dacă vedem nu cunoaștem că ,,la subsuoara frunzelor trecute/ cum ramuri cenușii pornesc spre rod,/ nici cum de sub zăpezi brândușele albastre adie cu sfieli de primăvară’.’

În itinerariul poetic pe care mi l-am propus că să cunosc poeta mă opresc la ,,Nu sunt eu”, o poezie cu trăiri subtile și cu o încărcătură vibrantă pe care ne-o transmit metaforele: ,,Norii cerului tău albastru/ mi-au inundat existența/ Pielea mea respiră prin mâinile tale/ ca un lan auriu/ unduit de adierea vântului./ Culorile din ochi tăi/ au îmbrăcat copacii, și munții, și drumul/spre nicăieri/ ori spre stele./ Sunt miezul ființei tale/adiind într-o amiază de primăvară/ neîmplinită în sângerii cireșe de mai./ Sunt tu.”

,,Teritoriul” unei cărți de poezie este ca o hartă pe care autorul așază câmpii-metafore, râuri-metafore, munți-metafore, simțiri-metafore, cartea devenind harta spiritului acelui poet.:,,Ca un copac/ pribegind în țărână/ înlănțuit de ierburi glaciare,/ ca un copac/ cu frunze răvășite/ de dor de păsări migratoare,/ ca un copac/ cu ramuri verticale, visând s-atingă steaua lucitoare,/ ca un copac/ cu ramuri plânse/ și rădăcini tremurătoare.../Sunt eu.” (,,Ca un copac”)

Poetei Iudita Dodu Ieremia îi place să folosească în poezie dialogul (Ex: ,,Amprente” , ,,Ce îmi șoptești din largul lumii”). Este vorba despre un dialog imaginat între El și Ea ca într-o piesă de teatru sau mai degrabă ca într-o corespondență cu scrisori scrise de mână și parfumate de fiecare dată cu câte o floare de lavandă mov-discret:,,EL: Dureros de frumoasă, ca infidelitatea asumată/ e toamna târzie,/ acoperind cu ierburi arămii toate oglinzile/ în care m-ai putea vedea/ altfel decât aș putea fi.”(,,Ce îmi șoptești din largul lumii”).

,,În parc” este o poezie cu un scenariu frumos, scenariul călătoriei în doi printr-un parc ce ne duce cu gândul la parcursul în doi prin viață: cei doi protagoniști sunt când copii, când maturi dar mereu îndrăgostiți. ,,Vai, ce frumos! Copacii mângâie apa./ Sau le e sete ?/ Atâta liniște... încât îți aud gândurile. Tu mă auzi ?/ De ce privești cerul ?/ Sunt aici!”,,În templu” este similară poeziei ,,În parc”.

Pe ,,drumul” pe care m-a purtat poeta găsesc și poezia ,,Tikal.Umbra regelui Sun”. Tikal (Tik’al în ortografia modernă mayașă) este ruina unui oraș antic, unul dintre cele mai mari situri arheologice și centre urbane ale civilizației Maya. Pietrele acelea chiar vorbesc, emană viață, iubire, istorie... printr-o redare după cum urmează: ,, Venite din cer/ piatră pe piatră s-a înălțat/ adăpostind în adâncuri/ un zeu uitat./ Umbra ta întipărită pe trepte/ coloană spre zenit/ îmbrățișează lutul meu ostenit.”

În aceasta călătorie plină de lirism nu putea să lipsească adresarea către Dumnezeu ca în poeziile ,,Dialog” și ,,Ruga mâinilor care îmi vor îngriji trupul”.

Voi încerca să închei acest itinerar poetic cu ,,Bătrânii trăiesc prea mult” - o poezie pe care citind-o și recitind-o sufletul meu lăcrimează și sunt sigură că trăiesc aceleași stări pe care le-a trăit poeta Iudita Dodu Ieremia: ,,Naște-ne, Doamne, bătrâni/ să pășim lin spre lumea Ta,/ să ne trecem senini,/ din ce în ce mai mici,/ mai inofensivi,/ să nu mai fim povară,/ să pierim neștiut pe ghețari albaștri/ dușí de cai negri împodobiți/ cu năframe de in curat/ alături de cetele de umbre blajine/ să veghem focul din vatră/ neștiuți/ nevăzuți/ neamintiți/ în pântecele Universului.

Cât de necesar este Poetul pentru a ne deschide ochii și inima!

Marius Măzăreanu

Regăsirea persoanei în figura atletului marțial

În fața ofensivei de neoprit a tendințelor lumii actuale ce impun implacabil domnia bunăstării, a confortului și siguranței, urmașii războinicilor din vremurile demult apuse își apară cu greu teritoriul, întrupați în atleții ce se înfruntă în cadrul sporturilor de contact, un ultim tărâm necolonizat, o ultimă insulă necucerită.

În fața unui individualism ce delimitează agresiv orice poate deranja eul ridicat pe post de instanță autocefală și autosuficientă, individul ce a renunțat demult să fie o persoană, se încarcerează voluntar în propria singurătate.

Relația cu celălalt, dialogul, au dispărut demult, fiind înlocuite cu un discurs ce nu răzbate dincolo de pereții temniței, ba mai mult, se întoarce împotriva emitentului, lovind ca un bumerang.

Grija nemăsurată pentru propriul eu, pentru a nu ți se întâmpla ceva negativ, ceva neprogramat creează un mănunchi de frici, temeri și angoase, iar în lipsa unor contestări externe și reale, eul își inventează proprii dușmani invizibili – de la viruși până la himere și constelații psihice.

Lumina dobândită de eul ce clamează eliberarea din peștera preistorică a instinctelor, se metamorfozează într-o întunecare ce face ca cea mai simplă direcție să fie imposibil de recunoscut. Orgoliul iluminării și emancipării eului duce la hybris și la orbire, pedeapsă pe care individul și-o aplică singur și voluntar, precum Oedip. Suntem scufundați în nihilism, iar închisoarea e ridicată chiar de către autorii eliberării.

Pandemia a încununat tendința prin care oamenii au ajuns să se teamă și să fugă unii de alții, consfințind în planul manifestărilor fizice delimitarea strictă a individului de ceilalți și încarcerarea voluntară.

În fața a ceea ce pare a fi inexorabil, atleții marțiali din zilele noastre reprezintă o ultimă rezervă de aer proaspăt și apă limpede, un refugiu al condiției umane autentice, acel mănunchi de aspirații și contradicții, ce nu poate fi înțeles, logica binară ce stă la baza mașinilor.

Cei blamați și excomunicați de administratorii măsurătorilor, etaloanelor și procedurilor aplicate minții, să reprezinte oare una din cele mai puternice rădăcini ale umanului, din păcate doar în calitate de vestigiu?

Cum ai putea să ajungi la o trezire a ființei în condițiile în care ești lovit, iar instanța cea mai de preț – mintea, este zguduită violent?

Are sens etosul evidențiat în filmul „Fight Club", în care indivizii încearcă să scape din iadul individualismului luându-se la pumni cu alți adepți ai nihilismului?

Poți ajunge la o relație cu cel cu care te lupți și pe care vrei să-l bați? Are o asemenea îndeletnicire vreun efect în propria persoană, în care eul singuratic nu se mai recunoaște pe sine?

În mod paradoxal, atletul marțial e o persoană care își face în mod deliberat și programat viața mai grea, prin numeroasele leziuni narcisice pe care le dobândește în timpul activității sale. Nicăieri tăvălirea eului, aducerea lui la o condiție umilă nu este mai evidentă decât în artele marțiale și în sporturile de contact. Aici, combinația dintre durerea fizică, rănile eului și triumful adversarului, fac un aliaj greu de suportat de către cel învins.

În primul rând, pentru atletul marțial, lupta nu se rezumă la înfruntarea din cușcă sau ring, ci depășește încleștarea mecanică a trupurilor și trimite la o filosofie mai adâncă, practicată de cele mai multe ori inconștient.

Este genul de manifestare care nu se rezumă la aspectul strict sportiv, atletic, inevitabil limitat, ci are în vedere exprimarea persoanei în deplinătatea ei, ceea ce conduce la faptul că în înfruntare nu întâlnești un atlet eliberat de toate ingerințele extrasportive, ci ai de-a face cu o persoană ce aduce cu sine o lume îmbibată precum cămașa lui Nessus, de credință, pasiuni, năzuințe.

În timpul înfruntării, atletul marțial nu este o colecție de tehnici și de abilități atletice, ci un mănunchi de istorii, sensuri și imperative, asemeni unui palimpsest peste care se suprapun mai multe scrieri.

În el se exprimă mai multe persoane, atât individuale - prieteni, membri ai familiei, colegi de antrenament, cât și persoane colective, familia extinsă, și mai mult, persoanele cu un statut existențial superior oamenilor ce guvernează ordinea lumii.

În timpul înfruntării, din el răzbat și vocile celor pe care îi reprezintă, cu riscul ca uneori zgomotul acestora să devină o veritabilă hărmălaie, ce poate lesne să îi ascundă scopul imediat pentru care acceptă înfruntarea, respectiv câștigarea meciului și înfrângerea adversarului.

Atletul marțial e un monument de încordare a voinței de a ține în sine toate acele persoane prin a căror relaționare s-a constituit ca persoană și mai ales de a le da posibilitatea de a se exprima prin sine, asemeni unui medium prin care voci din alte lumi își găsesc putința de a ajunge în prezent.

Este opusul unui sportiv pragmatic de genul practicantului de tenis sau golf, al cărui principal obiectiv este detașarea de emoții, de trăirile și așteptările celorlalți. Detașarea de ceilalți ar fi pentru el rezultatul unui act de trădare, împietate ce nu vrea sub nicio formă să o comită, chiar dacă asta ar putea să ducă la pierderea meciului.

Asta face ca în cușcă sau ring, prezența lui să fie o declarație, o dezvăluire de sensuri, rosturi și semnificații ce depășesc scopul, devenit prea limitat, al câștigării meciului.

Pare că lupta se metamorfozează într-o înfruntare de proporții cosmice, măruntul meci însoțit de lumini, muzici, spectatori, trupuri deșănțate - toate constituindu-se într-o „glazură" ce mai degrabă obturează evenimentul luptei, decât să-i dezvăluie esența - este transformat într-o veritabilă cosmogonie, într-un act prin care se pune ordine în haos, prin care spiritul fecundează materia.

În al doilea rând, atletul marțial nu e o persoană ce urmărește dobândirea unei „perfecțiuni" la nivel tehnico-tactic, întrucât perfecțiunea, lipsa greșelilor, eliminarea greșelilor și a hazardului este criteriul mecanismelor și al mașinilor.

În niciun alt sport hazardul și întâmplarea nu sunt atât de mult prezente, astfel încât practicantul, asemenea adepților Bushido transformă moartea, hazardul suprem, într-o necesitate. Viața este moartea înțeleasă și acceptată în orice moment, sens exprimat viguros și fără nicio nuanță de Yamamoto, în Hagakure: *„Am descoperit că destinul samuraiului e moartea. Într-o situație pe viață și moarte, acționează simplu alegând imediat moartea."*

Atletul marțial nu numai că greșește, ceea ce facem cu toții, ci caută în mod deliberat greșeala; aceasta are un dublu rol: acela de a proba failibilitatea, natura „decăzută" a condiției umane și, mai ales, aceea de a constitui un „capăt" al prăpastiei, al abisului, un punct din care nu se poate merge mai departe, întrucât acolo ființa se împreunează cu neființa.

Dostoievski spunea că *„raiul e iadul imediat după ce l-ai părăsit"*... cu alte cuvinte, nu poate exista sens dacă nu ai vagabondat printre nonsensuri, cărare încărcată de semnificații fără rătăciri, victorie fără suferință și disperare.

Înfruntarea din cușcă sau ring capătă valențe aproape mistice, căutarea sensului merge până la efectuarea unei „greșeli intenționate", dar parcă efectuate sub imperiul unei puteri supraumane, dumnezeiești, moment în care, pentru o fracțiune de secundă, „deconectarea" și înfrângerea joacă dansul neființei și al morții, însă nu e de fapt decât acel moment al neființei în care aceasta își recunoaște limita și cheamă smerită ființa să o izbăvească.

Estetic, sângele șiroind creează o *„atmosferă îmbătătoare de trandafiri și sânge"*, ca să îl parafrezez pe Junger, revelând cea mai autentică și virilă imagine a vieții, lăsându-ne uimiți și împietriți asupra tainei acesteia ... cât de multă viață plenară trăită la cea mai mare intensitate este suficientă pentru a nu intra în dansul în care viața exuberantă își conjură dintr-un prea plin moartea să-i fie părtașă spre desfătare?

În al treilea rând, atletul marțial nu este o persoană „ascultător al tehnicului", al planurilor și indicațiilor stabilite de către programatori, fie ei și antrenori. Generozitatea față de mulțimea de suflete ce și-a făcut casă în el, face să îi fie extrem de dificilă conformarea la un plan realizat de către alte persoane, chiar dacă le respectă și apreciază.

Câtă vreme expresia este cea care domină, cadrele realității sunt deformate de șuvoiul nestăvilit ce izvorăște din sine și, prin urmare, orice arhitectură a realității exprimată ca un plan prestabilit se trezește în durata încleștării cu coloanele stâmbe.

Nu în ultimul rând, atletul marțial nu se bate și în niciun caz nu își „bate" oponentul. Luptele sunt sângeroase, iar rănile sunt expresia aprecierii pentru adversar. Așa cum am spus, luptele au ceva mistic... atleții simt pe umăr ușoara bătaie a morții.

Am observat la unii atleți, aproape o pudoare în ceea ce înseamnă lovirea adversarului ... își imploră adversarul să îi lovească pentru a avea conștiința limpezită de o legitimă apărare ce ar justifica acțiunile sale... primordial, atletul marțial nu este un agresor.

Pasivitatea inițială pare a fi rodul unei penitențe asumate, al unui urcuș inițiatic în care rănile sunt necesare pentru a mărturisi și a da sens înfruntării.

Cred că cel mai greu pentru războinic, atât în varianta pașnică, de sportiv, cât și în cea marțială, de soldat, este să arate recunoștință pentru adversar și să conștientizeze că nu există legătură mai puternică între oameni decât atunci când intră pe tărâmul incert în care viața și moartea îi curtează și îi dispută. În războinic, Thanatosul nu se opune Erosului, ci îi este stimulent.

Atletul marțial vine dintr-o lume pe cale de dispariție... felul său de a fi, de fapt de a se exprima și de a ne exprima prin luptă, va fi înlocuit de idolatrii eficienței mașinilor și algoritmilor, transpuși în profesioniști, „ronalzi" ai căror unică virtute va fi ascultarea obedientă a mecanismului ce „ronțăie" încet dar sigur sufletele și spiritele.

Tipul de atlet, și aș îngroșa tușa spunând că și de om, reprezentat de atletul marțial e pe cale de dispariție ... pentru genul acesta de oameni ar fi o trădare să reușească, succesul ar fi prețul pe care ar trebui să-l plătească pentru pierderea sinelui. ...Mă bântuie vorba potrivit căreia *„decât să reușești în lumea mașinilor, mai bine să te ratezi cu stil"*.

...atletul marțial nu e o persoană ce urmărește dobândirea unei „perfecțiuni" la nivel tehnico-tactic, întrucât perfecțiunea, lipsa greșelilor, eliminarea greșelilor și a hazardului este criteriul mecanismelor și al mașinilor.

Ce rămâne de făcut?

În niciun caz să încerci să restaurezi ceea ce demult a început să se șubrezească... mai degrabă să trăiești intens sfârșitul fără să i te împotrivești și să ai conștiința privilegiului de a fi printre ultimii reprezentanți al unui mod de a fi aflat pe cale de dispariție.

Dar poate că nu e așa, poate că m-a luat gura, pixul, tastele pe dinainte și am scris mai mult despre ce îmi imaginez eu despre atletul marțial decât despre cum e el în realitate ... sau poate că am scris despre mine, iar atletul marțial nu a fost decât un pretext pentru a îmi zgândări și zăngăni gândurile... la urma urmei, și eu port în mine alte suflete.

Tot ce pot să afirm, dincolo de orice îndoială, este că într-o seară, uitându-mă printre ochiurile gardului-cușcă, am trecut de granițele înguste și mărunte ale individualului.

eseu

Mihai Barbu

Fascinanta călătorie a Mioritzei Morse și a lui Fram, ursul polar, spre casă, în Arhipelagul Franz Josef

Cu cât ai mai multe mâțe, cu atât o să trăiești mai mult. Cine are grijă de o sută de mâțe, o să trăiască mai mult decât cel care crește doar zece. Iar dacă o să ai în grijă o mie de mâțe, ai putea deveni nemuritor. Pare ridicol, pare caraghios, dar e întru totul adevărat.

reportaj

O necesară punere în temă

Povestea spune că pe vremea călătoriei celor Trei magi de la răsărit, călăuziți de-o stea, mari minuni se întâmplară. De atunci încoace, alte minuni, mai mari sau mai mici, se săvârșiră. O să vă spunem, astăzi, povestea a două ființe bătute de o soartă crudă, chiar pe meleagurile noastre, și care țin morțiș să se întoarcă acasă, în recele și deloc ospitalierul Arhipelag Franz Josef. E vorba de morsa Mioritza care a venit în capitala noastră să composteze bilete la ITB (Întreprinderea de Transport București) și care a fost concediată în urma apariției cartelelor magnetice. Fram, ursul nostru polar, a fost și el disponibilizat în urma implementării unei decizii venite de la Maica Europă, decizie potrivit căreia animalele nu mai pot să apară în programul circurilor. Ce decizie nedreaptă, Fram avea patalama, vizată și cu cotizația la zi, de artist liber profesionist. În America, un primar a vrut să se ia și el după Coana Europa, dar tribunalul din oraș i-a tăiat imediat elanul (substantiv ce-i exprima dorința, nu animalul cu același nume...). Drumul eroilor noștri spre casă a fost, în lipsa - uneori motivată - a Stelei călăuzitoare, destul de sinuos. Toate popasurile lor au avut, însă, motive binecuvântate. Aceste motive stau mărturie faptului că unii, cei mai bravi dintre noi, consideră că viața lor a fost mai palpitantă decât orice roman. Doar c-au uitat să-l scrie... Mioritza și Fram și-au luat, însă, câteva măsuri care se impuneau de la sine: ei și-au împărțit fiecare roman, de sine stătător, în patru capitole distincte. **Avertisment**: simțul umorului nu-l au decât ființe tragice!

Prima oprire: Cluj Old Cimitery. Peronul, pe ambele părți...

În acest episod, eroii noștri fac pe dracu-n patru ca să devină nemuritori.

În *Capitolul unu*, Mioritza Morse aduce, tam-nesam, vorba despre Charles Bukovski

„Fram, dragule, numele Bukovski îți spune ceva?" „Bukovski și mai cum?" „Charles. Charles Bukovski". „Numele lui nu-mi e complet necunoscut. Știu că există un tip cu numele ăsta care a lucrat, vreme îndelungată, la US Postal Services și care obișnuia să lipescă pe scrisorile îndreptate spre Polul Nord doar timbre care înfățișau unul sau mai mai mulți urși polari. E, oare, una și aceeași persoană cu Bukovski al tău?" „Da, cu siguranță. După ce a împlinit 49 de ani, Bukovski a plecat de la poștă și s-a dedicat, în totalitate scrisului. Mai cu seamă, poeziei... *His is a poetry of hard living*. A avut, însă, timp berechet ca, până la moarte, să scrie o groază de cărți. A fost și extrem de prolific. A scris peste 20 de cărți numai cu poezie. O carte, intitulată *Femei*, ți-ar fi plăcut cu siguranță..." Fram se roșise și își aruncă privirea spre înaltul cerului. În acel moment, Steaua polară a reapărut pe bolta cerească și, ca o nesimțită, i-a făcut cu ochiul...

În *Capitolul doi*, Mioritza Morse pune, apăsat, punctul pe i

Fram a ajuns să o cunoască bine pe Mioritza. Știa că-i place să se învârtă în jurul cozii înainte de a ajunge la subiectul de care era, cu adevărat, interesată. De ce, oare, l-a întrebat dacă-l știe pe Charles Bukovski? Fram și-a luat inima în dinți și a întrebat-o direct: „Mioritzo, spune drept, el e poetul care ți-a pârjolit inima?" A fost rândul Mioriței să lase privirea-n pământ. „Nu, bunule Fram, altceva mă frământă pe mine: Cum am putea ca unii ca noi doi să devenim veșnic tineri și ferice? *Forever youngs, my drearest Fram!* Îți dai seama, cum ar fi să nu mai avem grija anilor ce vin. Pot să vină și de-a valma, ***mi amor tóxico del alma***". Ursul polar nu mai înțelegea nimic. Ce legătură avea această dorință nebună a Mioritzei cu Charles B.? E adevărat că dacă un poet (mare) se îndrăgostește de o femeie, ea va avea toate șansele să devină nemuritoare. Sunt atâtea exemple în literatura lumii și Mioritza îi vorbea, acum, chiar despre viața cea fără de moarte. Oare de ce?

În *Capitolul trei*, vom lua notă de raționamentul Mioritzei

„Știi, Fram, că Charles iubea foarte mult mâțele și, aș zice, nu fără temei. Mai ales la bătrânețe. Ideea lui era că doar mâțele te mai pot face fericit. Dacă ești trist și le privești, e suficient ca să te înveselești. Cu cât ai mai multe mâțe, cu atât o să trăiești mai mult. Cine are grijă de o sută de mâțe, o să trăiască mai mult decât cel care crește doar zece. Iar dacă o să ai în grijă o mie de mâțe, ai putea deveni nemuritor. Pare ridicol, pare caraghios, dar e întru totul adevărat. Problema e, dragă Fram, cum facem noi rost de o mie de mâțe..." „Și cu ce o să le hrănim, Mioritzo?" „Simplu: cu niște pește mic scos direct din Oceanul Atlantic!" „Mioritzo, am o soluție mult mai la îndemână. Nu mai mergem până la Los Angeles, că-i la dracu-n praznic, ci îți propun să dăm o fugă doar până în Cimitirul central din Cluj". „Păi, bine, dragule Fram, eu îți vorbesc de tinerețe fără bătrânețe și de viață fără de moarte și tu mă inviți într-un cimitir? Înseamnă că n-ai înțeles nimic din mesajul meu subliminal..."

În *Capitolul patru*, Fram refuză categoric să străbată Oceanul Atlantic, dar e gata să dea o fugă până la Cluj

„Ba da, am înțeles *a propos*-ul tău, numai că eu nu îți vorbesc de scriitori de peste ocean, ci voi face un apel la unul local, de peste un quintal, că avem și noi scriitorii noștri. E vorba de un scriitor tare drag sufletului meu. E din Petrila, s-a născut într-o colonie muncitorească, peste drum de Cartierul Evidențiaților, acolo unde a crescut și cel care ne povestește viețile (că oricum n-are nimic mai bun de făcut) și aventurile noastre în drumul spre casă. Scriitorul nostru, marele scriitor transilvan, avea un nepot, Dorel Crăciun, care era yoghin. El a fost îndrumat de Sergiu Al. George, pentru a se perfecționa, către un mare specialist care trăia într-un oraș transilvan, un important nod de cale ferată. Într-o seară, maestrul yoghin a luat trenul și a plecat, val-vârtej, spre Cluj. Acolo, i-a convocat pe toți discipolii săi și le-a zis: *hai să vă arăt ceva*. Și într-o oră a adunat în jurul său peste 1.000 de pisici. Și mai mari, și mai mici". „Și cum a făcut?", a întrebat Mioritza. „A stat o vreme, ca ardeleanul, cu mâna la frunte, apoi și-a dus degetul la tâmplă, iar în cele din urmă s-a concentrat, a ridicat ochii spre înaltul cerului și, cu puterea gândului, a răsturnat Carul mare. Dintr-o dată, a început să plouă, din senin, cu mâțe proletare și cu pisici aristocrate, cu pisici mari, cu pisici mici, cu pisici pufoase, gri, tigrate, care nu lasă păr, portocalii, cu blană scurtă, persane, siameze, abisiniene, siberiene, pisici venite din pădurea norvegiană, mâțe birmaneze și chiar siberiene. Îmi cer scuze dacă am omis vreuna, se prea poate, au fost peste o mie...". „Or fi fost, oare, și pisicile lui Bukovski?, s-a interesat Mioritza. „Se prea poate, ar fi fost culmea să nu participe la o asemenea reuniune de familie...", i-a răspuns Fram. „Dar tare mă tem că cele mai interesante rezultate se obțin doar o dată-n viață... "

A doua oprire: To the Animals

În acest episod, eroii noștri ar fi dat orice ca să poată zbura.

Capitolul I, în care miss Mioritza Morse ține morțiș să viziteze faimosul Power Station din Battersea

Mioritza s-a rugat de Fram să urce împreună în vârful unuia din cele patru turnuri ale unei foste uzine electrice din capitala Angliei. Fram nu era prea încântat de propunere. Era un fost coș de fum, cel mai înalt din perfidul Albion, care a fost ridicat în urmă cu aproape un secol. E drept că nu era un coș oarecare. Mioritza i-a zis că a fost proiectat de însuși sir Giles Gilbert Scott. Lui Fram, numele nu-i spunea mare lucru. *Fram*, l-a întrebat Mioritza, *îți place culoarea roșie?* După ce a rostit întrebarea, miss Morse și-a dat seama că a atins un punct sensibil care i-ar fi putut provoca ursului polar anumite instincte criminale. Nu era roșul culoarea fierbinte a sângelui? Așa că a schimbat, imediat, mesajul discuției. *Știai că sir Giles Gilbert Scott a proiectat faimoasa cabină telefonică roșie, simbolul Angliei, înainte de a apărea telefoanele noastre inteligente?* Mioritza știa că, acum, l-a atins pe Fram la coarda sensibilă. De câte ori n-a sunat-o, dintr-o astfel de cabină, pe când era în turneu cu Circul Klusky și ea lucra doar la Delfinariu. Ehei, *tempi passati*...

Capitolul II. Eroii noștri, Mioritza și Fram, urcă în Liftul 109

Mioritza a apăsat intenționat pe o altă coardă sensibilă a ursuzului Fram. Așa era el în particular: la Circ era o explozie de bună dispoziție, dar amintirea acelor vremi nu-i făcea prea mare plăcere. Trebuia, pe atunci, să facă tot ceea ce-i comandau alții. Acum erau numai ei doi și miss Morse i-a făcut o propunere de nerefuzat. *„Fram, ce-ar fi dacă, o dată-n viață, am încerca să privim și noi, niște ființe atât de terestre, lumea de sus. Să știi că acum e din cale afară de simplu: ne vom urca în Liftul 109 pe care îl vom lua din minunata Sală a turbinelor și vom ajunge la fix 109 metri de locul unde suntem noi acum. Apoi, putem coborî pe acoperișul centralei, unde vom avea parte de o baie în piscină, de masaje și de tratamente spa.* Asta însemna, gândi Fram în sinea sa, că vom îmbina utilul cu plăcutul. Sau invers... Așa că nu au mai stat mult pe gânduri și au urcat în Liftul 109.

Capitolul III. Mioritza nu i-a dezvăluit, încă, lui Fram adevăratul motiv pentru care au urcat la 109 de metri de la pământ

Ajunși în vârf, Mioritza și-a făcut ochii roată și a cercetat, cu mare atenție, celelalte trei turnuri. Ea și-a amintit că, acolo, într-o zi de decembrie a anului 1976, o trupă faimoasă s-a folosit de acele turnuri pentru a face un porc să zboare. Porcul se numea Alfie și fotograful trupei a avut misiunea să surprindă zborul acelui trupeș animal deasupra fostei uzine electrice *Power Station*, iar survolul său majestuos trecea peste *Electric Bulevard*, peste parcul, fântânile, lacul, pagoda păcii în stil japonez, Tamisa, piața de flori, fructe și legume, peste atelierele artiștilor plastici din Battersea și întoarcerea lui de unde și-a luat zborul. Dar socoteala faimoasei formații nu s-a potrivit cu intențiile ascunse ale lui Alfie. El și-a luat zborul până tocmai în Kent, locul unde un fermier l-a găsit scurmând pe ogorul său. Fermierul McDonald l-a recunoscut imediat și l-a adus, într-un suflet, la Battersea.

Capitolul IV. Gândurile ascunse ale Mioritzei Morse ies la lumină, precum cadavrul ascuns din fotografia mărită din filmul *Blow up*

„Fram, spune-mi sincer, care-i părerea ta: ***porcii pot zbura?***" Ursul polar avea multe calități (dar el nu era ceea ce se cheamă, în mod tradițional, un meloman) a rămas cu gura căscată. De la Pink Floyd a reținut doar faptul că fiecare dintre noi, și eu, și tu, și el, și ea, nu suntem decât, vorba insularilor, ***another brick in the wall. O altă cărămidă în zid***. Dac-ar fi fost un ins deprimat, Fram ar fi reformulat faimoasa zicere astfel: *o cărămidă în Zidul plângerii*. „Dar de ce te frământă, Mioritzo, atât de mult subiectul ăsta?" „Fram, nu-ți dai seama că dacă porcii pot zbura și noi am putea spera că-ntr-o zi am putea face asta și noi. Iar atunci arhipelagul Franz Josef ar fi, și pentru noi, doar la o aruncătură de băț de insula asta în care te-am atras cu bună știință. Poate că nici noi nu suntem cei mai buni prieteni, dar împreună putem muta munții din loc. Poate crezi, Fram, că e doar o metaforă, dar îți voi dezvălui un secret. Roger Waters, cel care scria versurile faimoasei formații, și David Gilmour, cel care le cânta ca nimeni altul, nu erau deloc prieteni. Dar ce minuni au realizat împreună, ce minuni, Doamne..." Fram a căzut iar pe gânduri. Apoi i-a cerut Mioritzei să-i depene mai departe povestea. „Ce-a făcut faimoasa formație după ce l-a recuperat pe Alfie?" „I-au legat picioarele de cele patru turnuri, cum au făcut și turcii cu Ion Vodă cel Cumplit când l-au legat de cămile, și au făcut fotografia de care au avut nevoie. Pe discul lor, *Animals,* nu se văd sforile care-l țineau pe Alfie, în aer, glorios și nemișcat ca un zepellin". Între ei s-a lăsat o tăcere mormântală. Au intrat la *Grand Caffe* din skyline. Acolo, Fram s-a uitat atent la o fotografie mărită, aflată pe unul din pereți. Era celebra copertă a albumului ***Animals.*** „Mioritzo, cred că, acum, pot să-ți răspund la întrebarea care te urmărește încă de când am urcat în *Liftul 109*: ***Da, să știi, scumpa mea prietenă, că porcii pot zbura. Dar numai cei roz...***"

Sfârșit? Nu, pentru că va continua...

Știri de la Centrul Cultural Pitești

Centrul Cultural Pitești a organizat luna trecută noi evenimente cultural-educative și de dezvoltare personală, publicate pe pagina oficială de Facebook a instituției și pe site-ul oficial (www.centrul-cultural-pitesti.ro). Dintre ele, amintim:

■ Dialogul cu tema "Muzica e viața mea!", în cadrul proiectului "Personalități Culturale Piteștene", coordonat de scriitorul Jean Dumitrașcu, având-o invitată pe mezzosoprana Adina Sima, profesor de canto.

■ Recital de pian sub genericul "Recitalul toamnei", susținut de copii, sub îndrumarea profesorului de pian Alin Roșu.

■ Dezbaterea cu tema "Păpușile din porțelan", în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul "Copii și părinți, prietenii mei!", coordonat de profesoara de istorie și educație fizică Maria Simona Mitroi, de la Școala Gimnazială "Ion Pillat", având-o invitată specială pe Marilena Zidăroiu, colecționar de păpuși.

■ Conferința cu tema "Există o Franță pentru fiecare. Amintiri de pe Sena, repovestite pe Argeș", în cadrul proiectului cultural-educativ "Colocviile Municipiului Pitești", coordonat de redactorul-șef al revistei de cultură "Argeș", scriitorul dr. Leonid Dragomir, avându-l invitat pe istoricul Adrian Cioroianu.

■ Prelegerea cu tema „Paris, mon amour. Istorie și semnificații", în cadrul proiectului cultural-educativ „Biografii de excepție", coordonat de muzeograful, scriitorul, dr. în istorie Octavian Dărmănescu.

■ Prelegerea cu tema „Cum este cu putință ceva nou? Istoria înțeleasă ca progres în conștiința libertății", în cadrul proiectului cultural-educativ „Cultură și credință în societatea contemporană", coordonat de conf. univ. dr. Marius Andreescu, de la Facultatea de Drept din Pitești.

■ Dialogul cu tema „Remember Mihaela Sandu", în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Confluențe literare", coordonat de scriitoarea și profesoara de limba și literatura română/franceză Allora Albulescu.

■ Dialogul cu tema „Între cultură și presă", în cadrul proiectului sub genericul „Personalități ale Culturii Piteștene", coordonat de scriitorul Jean Dumitrașcu, avându-l invitat pe scriitorul și publicistul Mihai Golescu.

■ Prelegerea cu tema „O nouă Întâlnire cu Urmuz la Colegiul Național Ion. C. Brătianu", în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul "Teme culturale în emoții raționale", susținut de scriitorul, eminescologul, profesorul de limba și literatura română Lucian Costache, miercuri, 15 noiembrie, de la ora 11.00, în Sala Ars Nova de la Casa Cărții.

■ Dialogul cu tema "Viața ca un cântec", în cadrul proiectului sub genericul "Medalion artistic cu Mariana Claudia Filipescu", având-o invitată pe interpreta de folclor Eugenia Moise-Nicolae.

■ Recitalul de pian la patru mâini, sub genericul "Iosif Ivanovici, regele aproape necunoscut al valsului românesc", susținut de pianistele Camelia Pavlenco și Adelina Oltean, eveniment coordonat de prof. univ. dr. Camelia Pavlenco.

■ Dezbaterea cu tema „Descoperă fascinantul univers al implicării civice în dezvoltarea comunității locale", în cadrul proiectului de dezvoltare personală „Viața merge înainte", coordonat de poeta ing. Simona Vasilescu, avându-l invitat pe mediatorul Ioan Stuparu.

■ Prelegerea cu tema „Ființa, Existența și Ipostasurile în Gândirea Teologică și Filosofică Românească. Dumitru Stăniloae, Mircea Eliade, Lucian Blaga, Constantin Noica", în cadrul proiectului cultural-educativ „Cultură și Credință în Societatea Contemporană", coordonat de conf. univ. dr. Marius Andreescu, de la Facultatea de Drept a Universității Pitești, avându-l invitat pe părintele profesor universitar dr. Ion Popescu.

■ Dialogul cu tema "Comori umane!" în cadrul proiectului „La Vama Vremii", coordonat de publicistul și scriitorul Nicolae Badiu, avându-l invitat pe dr. Augustin Dima.

■ Prelegerea cu tema "Zaharia Stancu (1902-1974)", în cadrul proiectului cultural-educativ "Literatura Română Necanonică", susținut de scriitoarea și profesoara de limba și literatura română Iudita Dodu Ieremia.

■ Dezbaterea cu tema "Frica pentru ziua de mâine", în cadrul proiectului "Cultura Violenței și Violența Culturii", coordonat de jurnalistul Ahmed Jaber, avându-i invitați pe preotul Adrian Singurov, dublu licențiat în teologie ortodoxă și în psihologie criminalistică, și pe Izzat Abu Rubb, inginer și interpret la chitară.

■ Prelegerea cu tema „Prejudecățile istorice, sursă a prejudecăților de azi", în cadrul proiectului sub genericul „Vaccin împotriva virusului manipulării", susținut de sociologul, psihologul, scriitorul, jurnalistul George Smeoreanu.

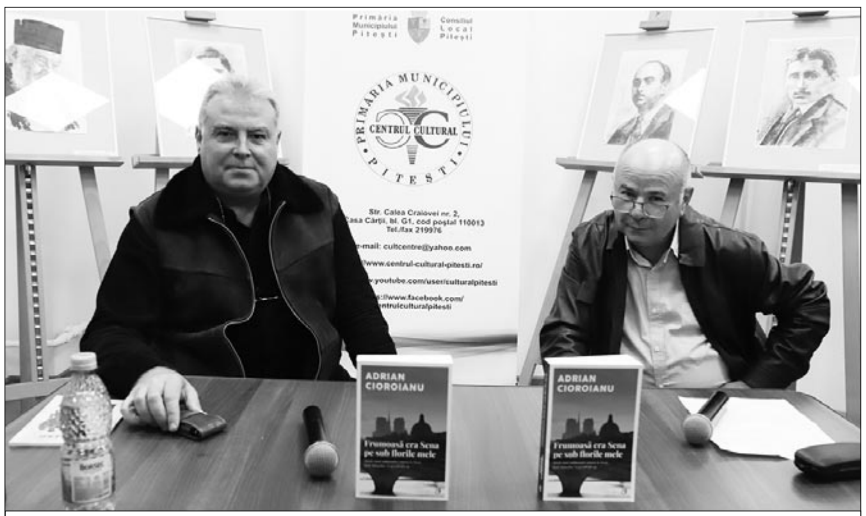
■ Dezbaterea cu tema „Inima și sportul", susținută de medicul cardiolog Adrian Tase.

■ Prelegerea cu tema „Evoluția statelor arabe după căderea Imperiului Otoman", susținută de istoricul Ștefan Dumitrache, viceprimarul municipiului Curtea de Argeș.

■ Prelegerea cu tema „Noutăți editoriale la Târgul de carte «Gaudeamus» – București 2023", în cadrul proiectului cultural-educativ „Clubul literar-artistic Mona Vâlceanu", coordonat de editorul, scriitoarea și profesoara de limba și literatura română Maria Mona Vâlceanu.

■ Dialogul cu tema „Relația spirituală om - animal", în cadrul proiectului cultural-motivațional „Arta Devenirii", coordonat de scriitoarea Silvia Grigore, având-o invitată pe Andra Arsene, managerul Asociației «Eduxanima».

■ Prelegerea cu tema „Istoria culturală a tușului de ochi", în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Istorie și Istorii cu Marin Toma", coordonat de redactorul-șef al revistei-document „Restituiri Pitești", dr. în istorie Marin Toma.

„Colocviile Municipiului Pitești", invitat - istoricul Adrian Cioroianu

Festivalul Zavaidoc 2023 – Un regal de muzică lăutărească

Festivalul Național de Muzică Lăutărească Veche ZAVAIDOC 2023 s-a dovedit un regal de muzică de calitate, primit cu interes și căldură de sute de iubitori ai genului din Pitești, dar și din alte localități, care au umplut sala de spectacole a Casei de Cultură a Sindicatelor, în zilele de 25 și 26 noiembrie. Evenimentul, ajuns la a XVI-a ediție, organizat de Primăria Municipiului Pitești și de Consiliul Local Pitești prin Centrul Cultural Pitești, are ca obiective promovarea muzicii lăutărești autentice, descoperirea de noi talente ale genului și omagierea marelui artist Zavaidoc, pe numele real Marin Teodorescu, născut la Pitești în urmă cu 127 de ani. Prima zi a festivalului a cuprins un concurs de interpretare, în care au fost admiși după preselecție opt aspiranți la premiile și trofeele ZAVAIDOC, concurs urmat de recitaluri extraordinare, susținute de: George Nedelea, Mirela Năsturică, Constantin Gaciu și de cuplul Brăduța și Ninel Stângaciu. A prezentat actrița Maria Buză, iar acompaniamentul a fost asigurat de Taraful „Marin Alexandru". Cea de-a doua zi a festivalului a debutat cu festivitatea de premiere a câștigătorilor, aleși de un juriu format din personalități avizate în domeniul muzical: Adrian Grigoraș, dirijorul Orchestrei de Muzică Populară a Radiodifuziunii Române (președintele juriului), istoricul și scriitorul Sevastian Tudor - director al Teatrului Alexandru Davila din Pitești timp de 20 de ani, etnomuzicologul Gheorghița Nicolae, realizatoare de emisiuni tv, interpreta de folclor și realizatoarea radio Polina Gheorghe, profesorul de canto popular și interpretul de folclor Valentin Grigorescu (directorul artistic al Festivalului Național de Muzică Lăutărească Veche ZAVAIDOC). Prin urmare, Mențiune II a primit **Mariana Stoica**, în vârstă de 21 de ani, din municipiul Vaslui, și Mențiune I **Anamaria Trandafir**, în vârstă de 25 de ani, din comuna Bascov, județul Argeș. Premiul III a fost obținut de **Mădălina Gherghina**, în vârstă de 31 de ani, din comuna Poiana Lacului, județul Argeș, iar Premiul II i-a revenit **Ilincăi Din**, în vârstă de 18 ani, din municipiul Pitești. Premiul I a fost câștigat de **Diandra Popaiacu**, în vârstă de 19 ani, din Pitești. Au urmat un moment artistic oferit de Anastasia Stan și Delia Ionică, eleve la cursul de canto popular din cadrul Centrului Cultural Pitești, și recitaluri extraordinare susținute de cuplurile de artiști Maria Buză și George Pătrașcu, Ana Maria și Marian Mexicanu. Cea de-a XVI-a ediție a Festivalului Național de Muzică Lăutărească Veche ZAVAIDOC s-a încheiat cu un recital susținut de îndrăgitul Ionel Tudorache.

Rubrică realizată de **CARMEN ELENA SALUB**

actualitate

Vlad Alui Gheorghe

Polifonic

Hoții și Punkiștii

Dacă ai fost acolo, e posibil să știi: sunt momente iarna când vrei să fugi dintr-un motiv sau altul, și dacă e o iarnă din acelea pe care le ținem minte, cu zăpezi mari și multă gheață adunată peste tot pe unde e o potecă de mers, poate măcar o dată ajungi să aluneci, să zbori o vreme, să încerci să te păstrezi în aer, și într-un final să cazi ca și cum acea căzătură e în același timp și un final, dar și un început. Clipele când ești în aer sunt cele despre care vreau să vorbesc în următoarele rânduri, pentru că ascultând albumul de debut al formației The Schnitzels, intitulat *Phantasmagore,* am simțit fix cele câteva clipe pe care le petreci în aer în momentul unei căzături accidentale, acele câteva clipe pline de speranță și îndrăzneală când ajungi să crezi pentru o zecime de secundă că poți să zbori, că poți să te menții în aer o veșnicie, și că nimic nu are cum să te doboare. Clipele acelea sunt surprinse în douăsprezece piese care adună tot avântul, tot curajul pe care ajungi să îl simți după o anumită vârstă din ce în ce mai puțin.

The Schnitzels este o trupă auto-intitulată de gastro-punk și rock n'roll din București, formată din doar doi muzicieni care reușesc prin simplitate să suplinească un full-band – George Petroșel la tobe, cunoscut mai degrabă pentru că este vocea și imaginea formației Jurjak, și Narcis Axinte la chitară, cunoscut de asemenea pentru că este vocea, chitara și sufletul unor proiecte ca Harlequin Jack, sau Tourette Roulette. The Schnitzels au apărut în piesajul alternativ românesc undeva pe unul dintre vârfurile pandemiei care ne-a vizitat acum nu mult timp, și de la primele clipuri aruncate strategic pe instagram am ltiut că urmează să vină ceva care ne va da de gândit. Au scos primul single, „Frica", pe 20 iulie 2022 (conform Youtube), și atunci a început nebunia! Au urmat single-urile „Minte bolnavă" și cel mai recent, „La bulău", cel din urmă venind cam în același timp cu lansarea albumului de debut.

La o primă vedere ai putea să te întrebi – de unde și până unde sunt The Schnitzels punk? Am văzut această întrebare aruncată în infinitul online, și am văzut că accentul era foarte apăsat pe definirea exactă a ceea ce prezintă formația. E adevărat, poate The Schnitzels nu au cel mai obișnuit sunet care ar putea duce în acea direcție, dar compensează însutit prin atitudine, versuri și energie. Atitudinea lor este cu adevărat una dintre cele mai punk de pe scena locală, și asta a putut fi observată încă dinainte, din celelalte proiecte din care cei doi muzicieni fac parte. Muzica lor adună mesaje din cele mai diverse, de multe ori la limita unei boemii care de mult nu mai pare jucată, sau doar de fațadă. Forța pe care o are solistul vocal Narcis Axinte în acest proiect este unică în universul său muzical, aici oferind în mai toate piesele o lecție de eleganță și control pe care mai rar avem ocazia să o vedem în muzica de acest fel.

Și ca să ne întoarcem: în timpul unei alunecări pe o gheață proaspătă, petrecând câteva clipe în aer, prelungite de o stare pe care nu o găsești în natură, începi să-ți redescoperi viața pe un model pe care îl găsim foarte bine exprimat în albumul Phantasmagore. Ajungi să te gândești la greșeli pe care le-ai făcut, și pe care ai promis că nu le mai repeți, dar ai uitat foarte repede de promisiunea aceea: „Țin tot pentru mine/ Nu-ți mai dau nimic, nu/ Cred că așa e mai bine/ Mă-nțelegi ce zic/ M-ai ars ca pe fraieri/ Și m-ai făcut scrum/ Noi doi împreună suntem/ Suntem foc fără fum." (Minte bolnavă)

Apropierea de pământ în căderea deja văzută în slow motion, duce gândurile către alte explorări, către o serie de regrete pe care le găsești într-un capăt de amintire pe care îl accesezi poate prea rar: „Să nu îți fie frică/ Ceața se ridică/ Nu o să cazi în gol/ Te prind dacă-i nasol/ Să nu îți fie teamă/ Când totul se destramă/ Să nu te panichezi/ Atunci când nu mai vezi." (Frica)

Există momente când se merge pe urma pașilor făcuți, și fiecare căutare de acest fel duce la același rezultat – alegeri mai puțin bune, dar care nu ajung să mai fie regretate: O să treci prin fum și foc/ Scapi dacă ai noroc/ Pregătește-te știi bine/ Nu e așa ușor cu mine/ Ceasul bate e târziu/ O să pierzi înc-un pariu/ Dacă vrei să-ți fie bine/ Fugi acum cât te mai ține." (Atenție! Foc!)

Și după ajungi pe pământ, și totul se năruie cumva, se întoarce la normal acolo unde poate vrei sau nu să fii, poate vrei sau nu să te mai gândești, dispare partea de reflecție, și nici nu mai știi cum să te întorci: „Fix acum am aterizat/ Te rog să mă crezi că nu vreau să te/ mint/ Dar nu mai știu ce s-a întâmplat/ Pe scaun in dreapta tu mă plimbi în / Supernova/ Pe Alfa Centauri/ DN 16/ Drumul tău spre paradis." (Supernova)

Foarte rar se întâmplă să găsesc în muzică albume care să atingă cu atât de mare exactitate sentimente și situații atât de bine individualizate și evidențiate, și The Schnitzels prin albumul „Phantasmagore" au reușit asta cu brio. Evident, nu știu dacă asta au căutat ei, dar asta am descoperit eu la ei în acest album, și dacă le va conveni și lor, poate fi o cheie de interpretare văzută din perspectiva unui om care și-a petrecut o bună parte din viață în clipe adunate în slow-mo, în aer, așteptând să cadă la un moment dat, sau nu.

---

litere

"Mijlocul vieții este o etapă semnificativă în parcursul existenței noastre, un răstimp al tranziției și al transformării, o perioadă de reflecție și reevaluare. Este un moment când oamenii tind să pună sub semnul întrebării sensul propriei existențe, scopul și valorile care le ghidează acțiunile."

Bun de tipar

Șapte cadouri de Crăciun

Aho, aho, lectori fârtați, lângă foc v-alăturați și urarea-mi ascultați! În anul ce stă să vină s-aveți parte de lumină și de cărți cu slovă fină! Să citiți doar ce vă place - eseuri cehoslovace, poezii elegiace, romane insomniace, important e să vă-nsface! Toate să se ieftinească, biblioteca să vă crească, fără povară bănească! Să aibă orice școlar manuale, dicționar, atlas și abecedar! Cărți cu basme la bunici, să citească celor mici! Aventuri, călătorii, povestiri pentru copii! Știință popularizată, artă frumos ilustrată! DEX-ul pentru jurnaliști, Biblia pentru haștagiști! Confucius la deputați și Sun Tzu pentru soldați! Shakespeare pentru mânioși, Cioran pentru axioși. Patericul egiptean să-l știe orice baștan! Două din trei farmacii să devină librării! Când intri la păcănele - numa' cărți legate-n piele! Și-n loc de-amanet și rate s-avem anticariate! Asta e, Iohannis, tată, "România educată"! Mai e mult până departe… Măcar dăruiți o carte! La anul și la mulți ani!

ARGUS

"Carți care au schimbat istoria" - Editura Litera, București, 2023, preț 120 lei. "Un ghid frumos și captivant ce include peste 80 dintre cele mai celebre, rare și importante lucrări scrise vreodată, de la *Manuscrisele de la Marea Moartă* la *Jurnalul Annei Frank*. Cuprinde manuscrise anluminate din epoca medievală, volume tipărite fundamentale și unele dintre cele mai frumoase exemple de literatură ilustrată, fiecare capitol trasând atât evoluția, cât și moștenirea lăsată de cartea de referință prezentată".

"Chiajna din neamul Mușatinilor" - de Simona Antonescu, Editura Polirom, 2023, preț 89 lei. "Autoarea o reabilitează pe Doamna Chiajna, cea mai importantă personalitate feminină a Evului Mediu românesc. Referirea la neamul Mușatinilor și la bunicul Ștefan cel Mare explică temperamentul vijelios și orgoliul dinastic ale Chiajnei, care, prin inteligență diplomatică și cutezanță pe câmpul de luptă, ține piept concurenților la tronul Valahiei. O carte plină de farmec, cu negustorese care plimbă mărfuri scumpe și informații secrete, cu domnitori pribegi, când reușesc să scape de decapitare sau otravă, cu iubiri fără viitor, fiindcă mariajele servesc doar alianțelor".

"Sufletul lumii" - de Roger Scruton, Editura Humanitas 2023, Preț 57 lei. "Marele filosof britanic își propune să doboare două tipuri de reducționism al paradigmei scientiste: mai întâi, religia nu este doar o explicație alternativă a lumii, în concurență cu cea rațională, și apoi, ea nu se reduce la un set de fenomene de resortul sociologiei sau al psihologiei evoluționiste. Astfel, căutarea lui Dumnezeu, în sensul vizat de Scruton, nu are nimic în comun cu soluțiile iluzorii și deja stereotipe la problemele vieții actuale, ci trebuie înțeleasă mai curând drept căutarea sufletului dacă nu pierdut, cel puțin primejduit al lumii zilelor noastre".

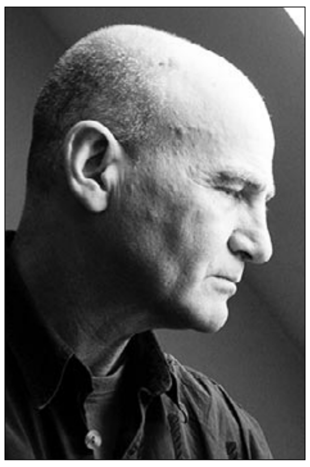
"2666" - de Roberto Bolano, Anansi World Fiction, 2023, preț 119 lei. "Scris în ultimii ani din viața lui Roberto Bolaño, romanul acesta reprezintă vârful absolut al unei cariere literare prodigioase, un roman total care reușește să creeze ceea ce puține cărți au realizat în istoria literaturii: o frescă gigantică ce reprezintă Iadul. Așezat sub cuvintele enigmatice ale lui Charles Baudelaire - o oază de oroare într-un deșert de plictiseală, îmbină destinele unor personaje unite doar de căutarea unui scriitor enigmatic și le așază pe fundalul unui oraș mexican fictional, Santa Teresa, un adevărat tunel spre infern".

"Winnetou" - de Karl May, trei volume, Editura Cartex, 2020, preț 90 lei. "Ce explică succesul durabil al lui Karl May este probabil caracterul naiv al poveștilor în care rezidă, de altfel, și vraja acestora. America în care ajunge autorul este un spațiu atemporal: indienii sunt fie suflete nobile și curajoase, profund atașate de viața lor salbatică, fie trădători și mincinoși (viziune stereotipă conservată și în westernul cinematografic). Opera i-a supraviețuit, fără îndoială, chiar dacă succesul acesteia a cunoscut un destin straniu. După Primul Război Mondial se înmulțesc versiunile adaptate și prescurtate ale textelor sale".

"Mijlocul vieții" - de Silviu Dragomir, Editura Trei, 2023, preț 55 lei. "Mijlocul vieții este o etapă semnificativă în parcursul existenței noastre, un răstimp al tranziției și al transformării, o perioadă de reflecție și reevaluare. Este un moment când oamenii tind să pună sub semnul întrebării sensul propriei existențe, scopul și valorile care le ghidează acțiunile. Mijlocul vieții reprezintă un moment al oportunității, al provocării, o vreme când poți experimenta sentimentul de echilibru și armonie sau de dezechilibru și haos (...) Viziunea lui Silviu Dragomir aduce cu sine bogăția experienței și înțelegerea profundă a temei propuse, extrasă din propriul trecut. Abordarea stimulativă și accesibilă face ca ideile și teoriile complexe să devină ușor de aplicat în existența oricui".

"Habsburgii. Ambiția de a stăpâni lumea" - de Martyn Rady, Editura Corint, 2023, preț 77 lei. "Istoricul Martyn Rady spune povestea unei excepționale dinastii și a lumii pe care aceasta a construit-o și apoi a pierdut-o. Având origini modeste, Habsburgii au câștigat controlul asupra Sfântului Imperiu Roman, și-au extins rapid posesiunile, întinzându-se din Ungaria până în Spania și chiar dincolo de Ocean, iar apoi au ajuns să stăpânească părți din Lumea Nouă și din Orientul Îndepărtat. Parcurgând ⟶

Alexandru Jurcan

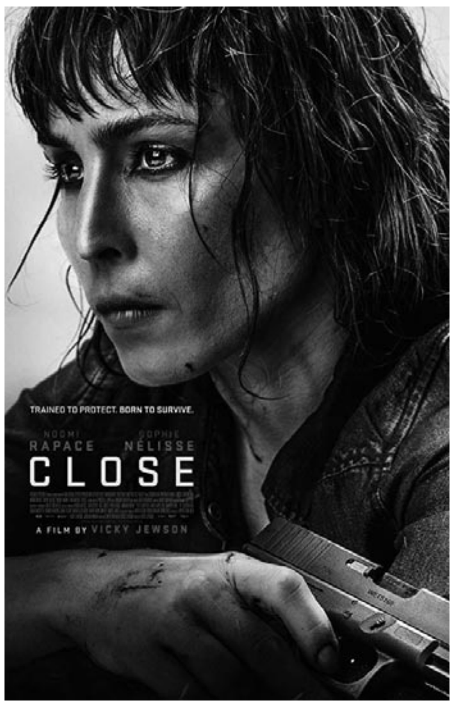
Totul fără Rémi

Eden Dambrine e un elev belgian de 15 ani. Dansează și pozează pentru reviste de modă. Într-o zi îl întâlnește pe tren pe regizorul Lukas Dhont (premiat în 2018 pentru filmul *Girl*). Nimic nu e întâmplător, deoarece Eden (ce nume predestinat!) joacă în recentul film al lui Dhont – *Close/Aproape*, premiat la Cannes în 2022 cu Marele Premiu, iar acum e nominalizat la Oscar 2023 pentru „cel mai bun film străin". Trebuie spus de la început: Eden e fascinant, e o magie, filmat mult în prim-plan, de parcă aparatul de filmat ar fi dependent de un chip-revelație.

Léo (Eden Dambrine) și Rémi (Gustav de Waele) își trăiesc prietenia năvalnică de la 13 ani. Unul e blond, altul brunet – merg împreună cu bicicletele la școală, uneori dorm împreună și inventează povești, savurează o vârstă paradisiacă, înconjurați de părinți înțelegători. Uneori aleargă prin valuri de flori, natura e mereu cu ei, lângă ei (imaginea filmului e copleșitoare... lumina trece prin corpurile translucide născând poezie din liniștea grăitoare). Mersul rapid pe bicicletă seamănă cu un zbor spre stele invizibile. Există puțină asemănare cu filmul lui Ozon – *Vara 85*, la nivel de prietenie, dar și de final, mai ales de nașterea culpei.

Unde s-a produs declicul fatal? Ce a declanșat drama? Precis... ceilalți... ca o oglindă deformatoare, otrăvită, unsă cu invidii și animozități. Infernul sunt ceilalți, avea dreptate Sartre. Niște colege bârfitoare, cu tupeu de fetițe interesante, aruncă întrebarea insinuantă „sunteți un cuplu?" A denigra, a calomnia, sub auspiciile unei inocențe ce alunecă spre blasfemie. Iată că Léo bate în retragere, nu-l mai așteaptă pe prietenul său să meargă la școală și instituie o separare dureroasă. Care va aduce moartea lui Rémi. De aici înainte, totul e fără el, urmează o maturizare forțată, îngrijorătoare, deoarece Léo realizează culpa („l-am respins, e vina mea"), devine tot mai introvertit, iar mai apoi începe acel „mi-e dor de el", revede camera prietenului, câinele, retrăiește momente trecute, reconsiderându-le. Mama lui Léo (Léa Drucker) dar și a lui Rémi (Emillie Dequenne) sunt la posturile lor afective de observație, cu răbdare, durere și inteligență, până la spovedania finală, după un traumatism acut.

Predam cândva la o clasă de-a șaptea și-i apreciam pe cei doi băieți din prima bancă. Erau prieteni, învățau bine, dar la o oră am schimbat locurile în bănci, iar pe cei doi i-am despărțit fără vreun motiv, cu o naivitate lipsită de o psihologie profundă (ce tânăr eram...). Unul din ei a izbucnit în plâns. Abia acum mi-a revenit în minte scena aceea. Ar fi minunat dacă toți profesorii – mai ales de la clasele gimnaziale – ar viziona acest film belgian. Un film cu sincope, cu o regie sobră și cu un montaj chirurgical. Ce interesant! În

film există lacrimi, dar...filmul nu e lacrimogen sau patetic. Sigur că există scene repetitive (hochei zgomotos pe gheață, activitățile horticole, mesele în familie, mersul pe bicicletă), că uneori filmul e prea lent, că portretele taților sunt slab creionate, dar filmul respiră sensibilitate, autenticitate, tandrețe și finețe.

➝ paginile volumului de față, vom călători în timp și spațiu pentru a-i cunoaște pe cei mai importanți membri ai Casei de Habsburg. Carol Quintul, Rudolf al II-lea, Maria Tereza și Franz Joseph sunt doar câteva dintre personalitățile surprinse în această cronică inedită (...) Totodată, vom descoperi cum au influențat politica, diplomația, religia, arta și istoria, nu doar din Europa, ci din întreaga lume. O carte despre mărirea și decăderea unei familii de legendă".

Adrian Vasiliu

Muzică și muzichie

Libertina cu zeci de fețe

Cred că puțini dintre cei care mă cunosc au înțeles, de-a lungul timpului, de ce-mi place. Nu cântă rock, dimpotrivă, iar multe din melodiile ei sunt mai degrabă sensibile și emoționante, deci nu neapărat potrivite pentru unul care ascultă zilnic metale grele de mai bine de trei decenii. Am avut, de-a lungul timpului, toate albumele ei, mai întâi pe casete, apoi pe mp3. Discuri nu, că nu era așa de populară pe la noi. De altfel, ca să mă revanșez, chiar mi-am făcut recent cadou de ziua mea vinilul cu cel mai recent album al ei, L'Emprise, din 2022. Prima piesă de-a ei de care-mi amintesc se numește Je t'aime Mélancolie, inclusă pe un album intitulat L'autre, apărut în 1991, care urma să fie una dintre primele mele casete. Avea un clip în care tipa boxa în ring. A urmat piesa manifest numită Libertine, apărută pe albumul de debut, Cendres de Lune, din 1986, în al cărei clip joacă rolul unei aventuriere care se duelează cu un tip după ce-i fură mireasa. Am ajuns și la al doilea album, Ainsi soit je..., din 1988, de pe care m-a impresionat L'horloge, pe versurile lui Baudelaire. Aici apare și o altă piesă emblematică, nelipsită din orice concert, Sans contrefaçon, în care se califică drept cameleon, cu aluzii nu foarte discrete către propria sa ambiguitate sexuală. Și nu numai, dat fiind că, de-a lungul carierei, a schimbat zeci de ipostaze scenice. Am continuat să o ascult, mai ales după ce m-am mutat în zona francofonă a Europei, acolo unde muzica ei se difuzează inclusiv în magazinele de cartier. Acum un deceniu am și ajuns, în premieră, la un concert de-al ei, la Strasbourg. Am fost impresionat, firește, mai ales pentru că vocea ei unică se auzea mai bine live decât pe casetele adolescenței mele. Și pentru că spectacolul ei era colorat și misterios, cu mesaje diferite pentru publicul său pestriț, de vârste, ocupații și orientări sexuale deloc asemănătoare. Mi-a plăcut însă, drept pentru care am repetat experiența, încă de două ori, o dată pe lângă zgârie norii din La Defense-ul parizian, atunci când Sting, după duetul cu ea, a trecut la un metru de mine, și, vara asta, pe stadion la Bruxelles. E drept, în zece ani vocea s-a schimbat, la fel și fizicul, dar farmecul a rămas același. Și nici măcar ploaia care nu putea lipsi de pe meleagurile astea nici măcar în mijloc de iulie n-a putut strica asta. Dimpotrivă, chiar a ieșit de sub acoperișul scenei și-a cântat, fără umbrelă, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Și nu numai coafura a rezistat, ca să parafrazez o reclamă cândva la modă. Ci și ambianța pe care-o caut la fiecare dintre concertele ei, senzația că muzica te poate ajuta să evadezi, fie și doar pentru o clipă, din realitatea vremurilor întunecate pe care le trăim. Numele ei este Mylène Farmer. La acest moment este artistul francez cu cele mai multe discuri vândute și care-a avut cele mai multe piese, peste 20, pe prima poziție a topului din Hexagon. Nu are website, iar singura ei prezență online este ocazionată de turneele pentru care, de obicei, biletele se vând imediat, indiferent cât de multe concerte ar fi organizate.

Nota redacției:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb, tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații, ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. Din acest motiv, vă rugăm să trimiteți materiale originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc. Revista **Argeș** primește doar texte în format electronic, cu diacritice, corectate (format *rtf, Times New Roman, 12 pct., la un rând, cu notele de subsol la finalul textului, nu în josul paginii).

Fiecare autor care semnează în revista **ARGEȘ** răspunde moral și juridic de conținutul afirmațiilor sale. Materialele aduse în redacție nu se înapoiază.

Număr ilustrat cu Desene de post de LIVIU PETRESCU

Consilier artistic: IOAN MARCHIȘ
Corectură: JEAN DUMITRAȘCU

Revista **ARGEȘ** poate fi procurată și prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT!
Vă puteți abona pentru anul 2024, costul abonamentului fiind de 50 lei/an. Plata se face prin mandat poștal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEȘ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Pitești** și a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Pitești**
- Membră **ARIEL**

Senior editor: **CALINIC, Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului**
Redactor-șef: **LEONID DRAGOMIR** (leoniddragomir@yahoo.com)
Secretar de redacție: **SIMONA FUSARU** (fusaru@gmail.com, https://fusaru.blogspot.com/)
Consilier editorial: **NICOLAE OPREA**
Redactori: **MIRCEA BÂRSILĂ, JEAN DUMITRAȘCU** (jeandumitrascu@yahoo.com)

Redacția: Pitești, Casa Cărții, Centrul Cultural Pitești
tel./fax: 0248/219976
e-mail: revista.arges@gmail.com
https://www.facebook.com/Revista-Arges
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro
Revista poate fi citită, în format electronic, la adresa: https://centrul-cultural-pitesti.ro/revista-arges-prezentare/
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la VENUS PRINTING SOLUTIONS Iași

Marietta McGregor

Marietta McGregor, from Canberra, Australia, studied botany and zoology at university in Tasmania, as she has always loved the natural world. After retiring, photography and travel have became passions, while haiku has been part of her journey. Her work features in international journals and anthologies. Her international awards include: 2nd place in the Martin Lucas Haiku Award 2022; 1st place in the Irish Haiku Contest, 2020; 1st place in UHTS's Samurai Haibun Contest, 2019.

Marietta McGregor, din Canberra, Australia, a studiat botanica și zoologia la universitatea din Tasmania, deoarece a iubit natura dintotdeauna. După pensionare, fotografia și călătoriile s-au transformat în pasiuni, iar haiku-ul a făcut parte din călătoria ei. Poemele sale apar în reviste și antologii internaționale. Premiile internaționale primite includ: locul II la Concursul Martin Lucas Haiku 2022; locul I la concursul Irish Haiku, 2020, locul I la concursul Samurai Haibun al UHTS, 2019.

sharp edges
of a grass blade
wind off snow

marginile tăioase
ale unui fir de iarbă
vântul coborât din munți

*

overcast morning
waste basket overflows
with crumpled thoughts

dimineață mohorâtă
coșul de hârtii plin ochi
de gânduri mototolite

*

autumn beach
the long shadow
of a limpet shell

toamna pe plajă
umbra prelungă
a unei cochilii de melc

*

summer dusk
fishing boats set their nets
around the sun

amurg de vară
bărcile pescarilor își întind plasele
în jurul soarelui

*

overgrown rail tracks . . .
no longer certain
which way to turn

șine năpădite de iarbă...
nu mai știu
încotro să o apuc

*

sharp edges
of a grass blade
wind off snow

marginile tăioase
ale unui fir de iarbă
vântul coborât din munți

*

derelict church
the clasped hands
of an angel

biserică părăsită
mâinile împreunate
ale unui înger

*

cleared landmines
two brothers picking
dandelions

câmp deminat
doi frați culegând
păpădii

*

a kink in my neck
light from a dead star
shining on

cu gâtul înțepenit
lumina unei stele stinse
încă strălucind

*

smoothing out
another quarrel
water over stones

aplanând
încă o ceartă
apă peste pietre

*

saxophone solo
the caramel note
of a single malt

solo de saxofon
nota de caramel
a unui whisky fin

STEȚCO GAVRILA - Peisaj înghețat

Mona Iordan

După mulți ani de profesorat și câteva traduceri de beletristică (semnate Rodica Ștefan), Mona Iordan și-a căutat propriul mijloc de exprimare. L-a aflat în poezia de sorginte japoneză, promovată cu entuziasm de pasionații de grupul *Autori de haiku* din România. A participat la concursuri internaționale de haiku și senryu, unde poemele sale în engleză și în franceză au obținut premii și mențiuni. Haikuurile sale au fost selectate în reviste și antologii. În 2020, a publicat volumul „De la cer la pământ". În ultimii trei ani, a fost nominalizată printre cei mai creativi 100 de autori de haiku din Europa. Mona Iordan locuiește în București și este pasionată de fotografie și flori.

After many years of teaching and several fiction translations (signed Rodica Ștefan), Mona Iordan searched for her own means of expression. She found it in the poetry of Japanese origin, promoted by *Autori de haiku* din România group. She participated in national and international contests, winning awards for her haiku and senryu. Her poems are present in leading journals and anthologies. In 2020, she published the volume „From Heaven to Earth". She was nominated among the 100 most creative haiku authors in Europe for the last three years. Mona Iordan lives in Bucharest, Romania. She enjoys photography and tending flowers.

sala de lectură
zarva orașului
la leghe depărtare

*

șalul vechi de lână
încă mă învăluie
căldura mamei

the old woolen shawl
still enveloping me
mother's warmth

*

curățenie de Paști
golit de amintiri
cufărul din pod

Easter cleaning
emptied of souvenirs
the attic chest

*

numărătoare inversă
bobocii de magnolie
gata să explodeze

countdown
the magnolia buds
ready to burst

*

ploaie de stele
umbrela argintie
uitată într-un colț

star shower
the silver umbrella
forgotten in a corner

*

iriși portocalii
soarele la asfințit
zăbovește pe lac

orange irises
the setting sun
lingers on the lake

*

în zori
nimeni să-mi dea bineţe
doar zoreaua

at dawn
no one to greet me
the morning glory alone

*

noapte albă
pe fața lunii
cearcăne

white night
on the moon's face
dark circles

*

frunze căzute
încep să citesc
Anna Karenina

fallen leaves
I start reading
Anna Karenina

*

sala de lectură
zarva orașului
la leghe depărtare

library room
the bustle of the city
miles away

*

o pasăre pe prag
ușurătatea lucrurilor
care vin și pleacă

a bird on my doorstep
the lightness of things
coming and going

haiku

Traduceri de **MONA IORDAN**

Pagină realizată de **FLORIN GOLBAN**